

CITYLAB MANUAL

Hållbar stadsutveckling i planering och genomförande 4.0

REMISSVERSION

INNEHÅLL

INTRODUKTION TILL CITYLAB.....	4
Citylab: en kvalitetssäkrad metod för hållbar stadsutveckling	4
Varför använda Citylab?.....	4
Vem kan använda Citylab?.....	6
Checklista – passar ditt projekt som Citylabprojekt?	7
Så fungerar Citylab	8
Så arbetar du med Citylab.....	10
CITYLABS ÖVERGRIPANDE HÅLLBARHETSMÅL	13
PROJEKTPLANERING.....	15
Förutsättningar	15
Vision.....	20
Projekt mål.....	23
Målkonflikter och synergier	26
Hållbarhetsbedömning	30
PROCESSTYRNING	35
Organisation.....	35
Samverkan.....	40
Delaktighet.....	44
ÖVERSIKT FOKUSOMRÅDEN	48
1. Bebyggelsestruktur	49
2. Sociala och ekonomiska strukturer.....	56
3. Funktioner.....	69
4. Bostäder.....	77
5. Platser	85
6. Lärmiljöer	99
7. Kulturmiljöer	105
8. Transporter	112
9. Grönstruktur	120
10. Klimatanpassning	145
11. Klimatpåverkan och resurser	153
12. Vatten.....	166
13. Energi	173
14. Luft	181
15. Ljus	188

16. Ljud.....	204
17. Miljö -och hälsofarliga ämnen	211
BEGREPPSLISTA.....	219
REFERENSER OCH FÖRDJUPNING	220

REMISSVERSION

INTRODUKTION TILL CITYLAB

Citylab: en kvalitetssäkrad metod för hållbar stadsutveckling

Citylab är ett svenskt certifieringssystem som ger stöd i arbetet med hållbar stadsutveckling. Syftet med Citylab är att skapa en gemensam process som engagerar och leder till hållbar stadsutveckling, där både nationella och internationella hållbarhetsmål omsätts till vad som är relevant för stadsutvecklingsprojekt utifrån lokala förutsättningar.

Citylabs angreppssätt och målstyrning bygger på en helhetssyn som spänner över alla hållbarhetsdimensioner: social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Citylab har övergripande hållbarhetsmål som tillsammans utgör en utgångspunkt för det arbetet.

Citylab är en kvalitetssäkrad metod som utvecklats under lång tid i samarbete med svensk stadsbyggnadsbransch och forskning. Utvecklingsarbetet med Citylab påbörjades 2010 då man undersökte vilka certifieringssystem som passar för den svenska samhällsbyggnadsbranschen. Tusentals personer har sedan starten involverats via offentliga och privata aktörer.

Varför använda Citylab?

Citylab stöttar stadsutvecklingsprojekt i styrning, samverkan, inventering av förutsättningar, inspiration och genomförande av hållbarhetsarbete. Citylab är anpassat till plan- och bygglagens planprocess och kompletterar den med en bredare hantering av hållbarhetsfrågor.

Citylab premierar och motiverar en helhetssyn på hållbar utveckling. Stadsutvecklingsprojekt som använder sig av Citylab utvecklas ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart och bidrar till en hållbar utveckling av hela staden eller orten. Attraktiva miljöer, goda ambitioner och lösningar motiveras och premieras. Projektet får stöd i helheten och risken att viktiga frågor glöms minskar. Certifieringen underlättar även kommunikation och marknadsföring av projektets ambitioner och hållbarhetsarbete.

Citylab ger förtroende och konkurrenskraft

SGBC: s oberoende tredjepartsgranskning och certifiering av hållbarhetsarbetet skapar ett ökat förtroende och konkurrenskraft på marknaden för de aktörer som väljer att certifiera. Det blir tydligt för de som investerar att satsningen bidrar till en hållbar utveckling. En certifiering med Citylab förbereder företag för EU-taxonomin, ett regelverk som klassificerar miljömässigt hållbara ekonomiska investeringar.

Citylab underlättar målstyrning

Citylab underlättar målstyrningen avseende hållbarhet gentemot globala och nationella mål, policyer, taxonomi och annan styrning. Genom att använda Citylab skapas strukturer som gör annan målstyrning mindre omfattande och mer lättförståelig.

Citylab skapar en tydlig process som underlättar samverkan

Något som är unikt för Citylab är att metoden har ett stort fokus på hur stadsutvecklingsprojekt organiseras och hur man skapar delaktighet och samverkan. Detta är bra för demokratin och underlättar även samarbete och ansvarsfördelning i den komplexa stadsutvecklingsprocessen. Genom en bra process kan man undvika dubbelarbete och omtag.

Citylab ger effektiv kunskapshöjning och kunskapsöverföring

Citylab ger goda förutsättningar för en effektiv kunskapshöjande process som underlättar arbetet med hållbarhetsfrågor och för att stadsutvecklingsprojekts mål kan förverkligas. Genom processen får medverkande aktörer möjlighet att dela kunskap och erfarenheter med varandra.

Citylab lägger grunden för certifieringar och gröna lån

Citylab certifiering är uppbyggd så att den skapar en röd tråd till kommande processer för hållbar stadsutveckling, såsom byggnadscertifiering och Citylabs certifiering i förvaltningskedet *Certifiering av en stadsdels hållbarhet*. Certifieringen skapar även goda förutsättningar för gröna lån.

REMISSVERSION

Vem kan använda Citylab?

Citylab är till för alla som vill arbeta med hållbarhetsfrågor inom stadsutveckling. Manualen kan användas av såväl små som stora projekt med olika inriktningar, till exempel befintliga och nya områden med en varierad omfattning av bostäder, kommersiella lokaler, service och rekreation med mera. Certifieringssystemet är upplagt för att vara ett verktyg och stöd för en hållbar stadsutvecklingsprocess. Stegen i certifieringsprocessen följer planprocessens steg men går också att använda i en stadsutvecklingsprocess där ny detaljplan inte behöver tas fram.

Målgrupp

Målgruppen för Citylab är kommuner, fastighetsbolag, byggaktörer och andra parter som är involverade i stadsutvecklingsprojekt. Ett projekts Citylabarbete kan drivas av en eller flera aktörer, till exempel en kommun tillsammans med ett antal privata aktörer eller en privat aktör som utvecklar ett större område själv. Konsulter och arkitekter som är involverade i stads- och fastighetsutvecklingsprojekt som arbetar enligt Citylab bistår ofta med underlag, samordning och expertrådgivning. Det är även värdefullt för leverantörer, entreprenörer med flera att ha kunskap om Citylab.

Projekttyp

Flera olika typer av projekt kan använda Citylab. Det kan handla om:

1. Stadsutvecklingsprojekt för nybyggnation, omvandlingsområden och förtätning som kompletterar staden som helhet. Processen kräver och följer oftast process för detaljplan, planprogram eller fördjupning av översiktsplan.
2. Stadsförnyelseprojekt som innebär komplettering eller förnyelse av befintlig miljö. Beroende på åtgärdernas omfattning och art behövs inte alltid ny detaljplan eller bygglov. Kan innefatta stort engagemang från boende och verksamma genom dialogprocesser.
3. Etableringar av nya områden (utanför stadskärnor) på tidigare ej bebyggd mark, som bidrar till att staden/tätorten växer och byars (samhällens) serviceunderlag stärks, kompletteringar sker längs kollektivtrafikkopplingar och i attraktiva områden. Markanvändningen ska ha stöd i kommunens översiktsplan.

Skede

Det är viktigt att arbeta med hållbarhetsfrågor tidigt i processen för att de ska kunna utgöra utgångspunkt för mål, prioriteringar och genomsyra projektet. Citylab lämpar sig därför att komma in i tidigt skede i projektet. Tidigt skede betyder att projektet inte ska ha kommit för långt i utvecklingen av lösningar, utan fortfarande vara öppet för nya inspel som kan styra projektet. Allra mest lämpligt är när Citylabmetodiken tillämpas redan i projektets uppstart.

Checklista – passar ditt projekt som Citylabprojekt?

För att veta om ett projekt passar som Citylabprojekt finns det vissa frågor som är viktiga att ställa i ett tidigt skede. Frågorna är till för att se till så att projektet har förutsättningar att nå upp till den hållbarhetsnivå som Citylab kräver och handlar till stor del om projektets lokalisering.

Testa projektet mot frågorna nedan!

- Är projektområdet förankrat i ett sammanhang med en **sammanhängande struktur av infrastruktur, bebyggelse och friytor**?
- Ger projektet förutsättningar för ett **enkelt vardagsliv** med möjlighet att gå eller cykla till vardagens målpunkter?
- Ger projektet **möjlighet att nyttja kollektivtrafik**, för resor till arbete, skola och service eller andra viktiga målpunkter?
- Kan projektet medföra ett **förbättrat och mer jämlikt utbud av stadskvaliteter** såsom mötesplatser, bostäder, service, kultur, fritidsaktivitet och rekreation för olika målgrupper?
- Kan projektet **undvika att viktiga värden går förlorade** vid exploatering? Viktiga värden kan exempelvis vara viktiga naturvärden, kulturmiljöer, sociotoper och jordbruksmark.
- Kommer projektet arbeta för en minskad klimatpåverkan från genomförandet samt driftskedet?
- Kommer projektet arbeta för cirkulära resursflöden och en cirkulär ekonomi?
- Har projektets lokalisering, om den sker utanför tätort, **stöd i gällande översiktsplan**?
- Kan de medverkande aktörerna påverka och **aktivt arbeta med alla fokusområden**? Finns det något fokusområde som projektet eventuellt inte kan påverka? Om ja – vad är motivet till detta?
- Kommer aktörerna i projektet kunna **redovisa det som efterfrågas för samtliga indikatorer** i Citylab Guide? Om inte, kontakta SGBC.

Om projektet kryssar ja på ovan frågor har det stora möjligheter att bidra till en hållbar stadsutveckling och passar därmed som Citylabprojekt. Om det finns osäkerheter om projektet passar så är det en god idé att titta närmare på Citylabs indikatorer och fundera på om de kan uppnås.

Så fungerar Citylab

BILD PÅ CITYLAB I PLANERING OCH GENOMFÖRANDE OCH FÖRVALTNING

Citylabs certifiering består av två certifieringar:

- Certifiering för *planering och genomförande*
- Certifiering av *hållbarhetsprestandan i förvaltningskedet*

Certifieringen för planering och genomförande certifierar stadsdelar under planerings- och genomförandeskedet och har såväl indikatorer kopplade till citylabs fokusområden som indikatorer som styr processtyrning och projektplanering.

Certifieringen av en stadsdels hållbarhet är en certifiering för byggda stadsdelar som innehåller indikatorer som undersöker hållbarhetsprestandan i stadsdelen.

Denna manual beskriver *certifiering för planering och genomförande*.

Certifieringsprocessen för planering och genomförande
Citylabs certifieringsprocess för planering och genomförande består av följande steg:
(Bild certifieringsprocessen med förenklade rutor)

Nedan text som rutor

Projektstart

I detta skede registreras och förgodkänns projektet som Citylabprojekt.

Precertifiering 1

Precertifiering 1 genomförs tidigt i processen för att säkerställa en hållbar grund i projektet. Här arbetar projektet med process- och projektplanering, att sätta organisationen samt har fokus på att skapa utkast till den dokumentationen som krävs i senare certifieringssteg, baserat på underlag som projektet kan få fram utan hjälp av större utredningar.

Precertifiering 2

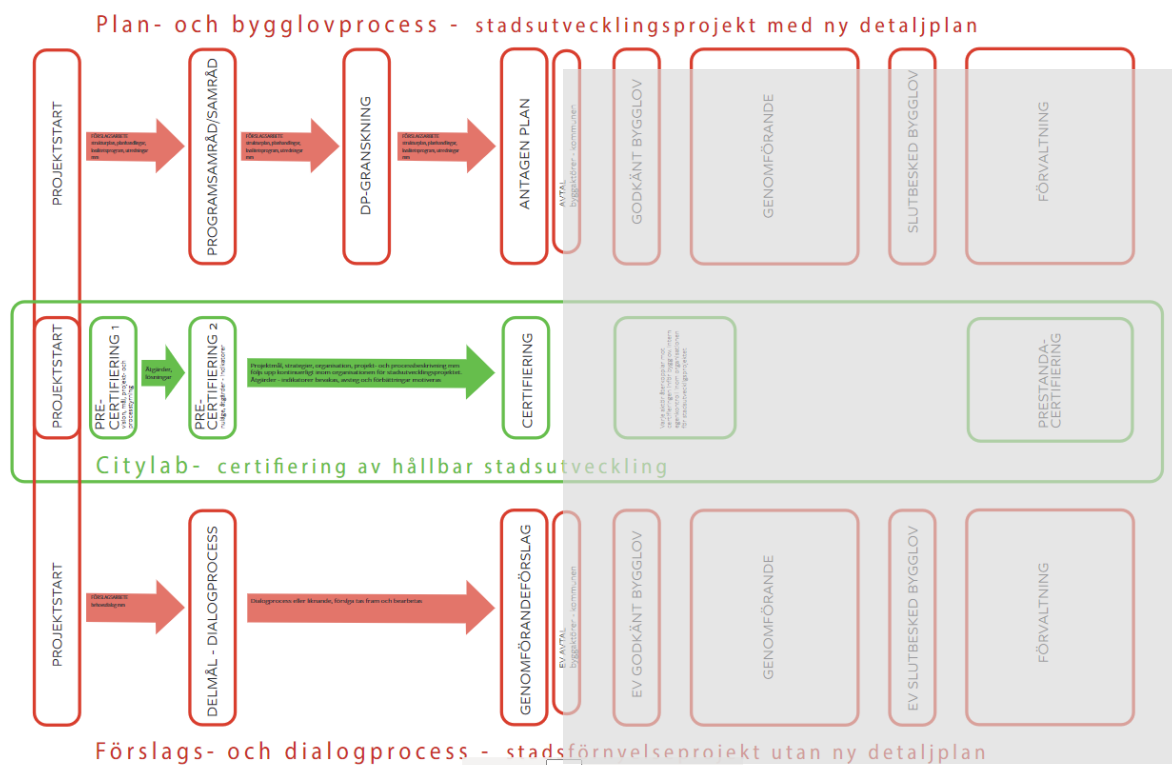
Precertifiering 2 genomförs när projektet kunnat skapa sig en tydlig bild av förutsättningarna men också viljeriktningen i projektet. I detta skede ska det finnas ett framarbetat förslag avseende utvecklingen av området. Detta kan gärna vara i samband med samråd för detaljplan eller vid annat viktigt summerande steg i processen. I Precertifiering 2 redovisas utförlig dokumentation.

Slutcertifiering

Slutcertifiering genomförs när projektet har kommit långt i sin planerande fas och det finns en slutgiltig version framtagen avseende området planerade utveckling. Detta kan vara i samband med att detaljplanen antas eller programmet för detaljplan godkänns. Vid slutcertifieringen redovisas eventuella justeringar och tillägg i jämförelse med precertifiering 2 samt en plan och åtgärder för genomförandeskedet.

Citylab och planprocessen

Citylab kan användas av många olika typer av projekt. En mycket viktig del i integreringen av hållbarhet i stadsutveckling är att hantera rätt frågor vid rätt tillfälle. Nedan finns därför en beskrivning av hur Citylabs certifieringsprocess förhåller sig till Plan- och bygglovprocessen samt Förslags- och dialogprocessen vid stadsförnyelse utan ny detaljplan.

Citylab styr mot målen

Citylab guide innehåller olika delar som är nära sammankopplade. När du arbetar med Citylab arbetar du med följande delar:

Övergripande hållbarhetsmål

Citylab har preciserat 10 övergripande hållbarhetsmål som alla stadsutvecklingsprojekt ska sträva mot att nå. Målen styr arbetet med Citylabs övriga delar.

Projektplanering

Under projektplanering tar projektet fram grunden för arbetet: förutsättningar, projektmål och åtgärder som styr projektet mot hållbarhet. Projektet specificerar också hur målkonflikter ska hanteras och hur projektets påverkan på hållbarhet ska följas upp.

Processtyrning

Processtyrning handlar om organiseringen av projektet och upplägget av processer för att skapa samverkan och delaktighet.

Fokusområden

Citylabs 17 fokusområden specificerar de frågor som stadsutvecklingsprojektet behöver arbeta med för att sträva mot de övergripande hållbarhetsmålen.

Indikatorer

Till varje del av Citylab finns indikatorer. Det är dessa indikatorer som följs upp i certifieringen. Nedan är en illustration över vilka indikatorer som hör till vilken del och i vilket steg av certifieringen som de rapporteras.

ILLUSTRATION MED ALLA INDIKATORER LÄGGS IN HÄR

Så arbetar du med Citylab

Citylabs certifieringssteg med precertifieringar och slutcertifiering är uppbyggd för att underlätta projektets arbete med hållbar stadsutveckling. Stegen följer ett projekts naturliga väg där ett första steg handlar om att skapa sig överblick på värden och utmaningar i förhållande till projektet, medan efterföljande steg utvecklar och förtydligar projektets ambitioner för att i ett slutligt skede kvalitetssäkra beslut och säkerställa vidare process. Nedan följer en översiktlig beskrivning av vad projekten ska åstadkomma i varje steg av processen.

Vid projektstart

Att göra:

- Bli förgodkänd – kontakta SGBC
- Registrera projektet
- Anlita en certifierad Citylabsamordnare
- Ta ställning till utbildningsbehov och processtöd

Först kontaktas SGBC för att avgöra om projektet är lämpligt för certifiering av Citylab. För att bli godkänd behöver projektet ha en passande projekttyp, befinna sig i lämpligt skede i processen och

kunna svara ja på Citylabs checklista. Därefter registrerar projektet sig på SGBCs webbplats www.sgbc.se. och signerar dokument om att de avser att certifiera. De stadsutvecklingsprojekt och delprojekt som vill certifiera hållbarhetsprogram måste även ha med en Certifierad Citylabsamordnare i certifieringsprocessen.

I detta skede är det även lämpligt att fundera på om det är lämpligt att någon inom projektet går en utbildning i Citylab eller anlita SGBC som processtöd.

Inför precertifiering 1

Att göra:

- Gör ett utkast till förutsättningsanalys (inom respektive Fokusområde)
- Skapa utkast vision
- Skapa utkast projektmål och preliminära åtgärder
- Skapa utkast målkonflikter och synergier
- Skapa utkast hållbarhetsbedömning
- Skapa utkast hållbarhetsstyrning
- Skapa utkast samverkansprocess
- Beskriv förutsättningar för dialog

Inför precertifiering 1 ligger fokus på projektplanering och projektstyrning, för att skapa förutsättningarna för projektets hållbarhetsstyrning. Utkomsten av arbetet med precertifiering 1 blir ett preliminärt hållbarhetsprogram där ovan punkter beskrivs, alternativt sammanfattas och hanteras i bilagor.

Ur detta material kan projektet sedan enkelt hämta den information som ska registreras i SGBCs ärendehanteringssystem.

EVENTUELL ILLUSTRATION LÄGGS IN SENARE

Inför precertifiering 2

Att göra:

- Gör en förutsättningsanalys (inom respektive Fokusområde)
- Skapa vision
- Skapa projektmål och åtgärder
- Analysera målkonflikter och synergier
- Gör hållbarhetsbedömning
- Beskriv hållbarhetsstyrning
- Beskriv samverkansprocess
- Beskriv dialog
- Utför utredningar specificerade under fokusområden
- Beskriv och motivera förändringar som skett gentemot precertifiering 1

Inför precertifiering 2 utvecklas planerna som beskrivits i precertifiering 1 till färdiga förslag. I detta skede blir det även ett större fokus på fokusområdena och vilka åtgärder som projektet ska vidta för att säkerställa hållbarhet. Utkomsten av arbetet med precertifiering 2 blir ett hållbarhetsprogram där ovan punkter beskrivs, alternativt sammanfattas och hanteras i bilagor.

Ur detta material kan projektet sedan enkelt hämta den information som ska registreras i SGBCs

ärendehanteringssystem.

EVENTUELL ILLUSTRATION LÄGGS IN SENARE

Inför slutcertifiering

Att göra:

- Uppdatera förutsättningsanalys
- Uppdatera vision
- Uppdatera projektmål och åtgärder, även kopplade till genomförande
- Uppdatera analyser av målkonflikter och synergier
- Gör uppdaterad hållbarhetsbedömning
- Uppdatera hållbarhetsstyrning
- Uppdatera samverkansprocess
- Beskriv dialog
- Uppdatera utredningar specificerade under Fokusområden
- Uppdatera åtgärder specificerade under Fokusområden
- Beskriv och motivera förändringar som skett gentemot precertifiering 2
- Specificera åtgärder för genomförandeskedet

Inför slutcertifieringen handlar arbetet i Citylab om att uppdatera, ajourhålla och besluta de förslag som beskrivits i precertifiering 2. Här beskrivs också tydligare hur åtgärderna ska tas vidare i genomförande och i förvaltning. Utkomsten av arbetet inför slutcertifiering blir ett hållbarhetsprogram där ovan punkter beskrivs, alternativt sammanfattas och hanteras i bilagor. I detta steg ska projektet beskriva och motivera vilka förändringar som skett gentemot vad som rapporterats i precertifiering 2.

Ur detta material kan projektet sedan enkelt hämta den information som ska registreras i SGBCs ärendehanteringssystem.

SGBC genomför även ett platsbesök vid certifiering av hållbarhetsprogram, då representanter från stadsutvecklingsprojektet får visa handlingar och beskriva hållbarhetsarbetet.

EVENTUELL ILLUSTRATION LÄGGS IN SENARE

CITYLABS ÖVERGRIPANDE HÅLLBARHETSMÅL

Citylab har preciserat 10 övergripande hållbarhetsmål som tillsammans utgör riktpunkten för vad SGBC vill att stadsdelar ska uppnå. Dessa mål är utvecklade med hänsyn till nationella och globala mål.

Citylab är utvecklat så att alla indikatorer hjälper projekten att styra mot de övergripande hållbarhetsmålen, som ska integreras i alla steg i processen.

De 10 övergripande hållbarhetsmålen är följande:

God hälsa och välbefinnande

Att skapa förutsättningar för god hälsa och välbefinnande för människor är en central fråga för hållbar stadsutveckling. Folkhälsan påverkas av allt från individers egna val och levnadsvanor till strukturella faktorer såsom yttre miljöer och demokratiska rättigheter.

Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning

Ökade sociala klyftor är ohållbart ur ett etiskt, demokratiskt och samhällsekonomiskt perspektiv. Det är därför viktigt att skapa förutsättningar för jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning med respekt för människans frihet och möjligheter.

Delaktighet och inflytande

Brist på möjlighet att påverka livsvillkoren har ett samband med hälsan. Därför är delaktighet och inflytande ett grundläggande villkor, som gäller alla med hänsyn till kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning och ålder.

Trygg och säker livsmiljö

Forskning visar entydigt att kvinnor i mycket högre grad än män upplever otrygghet när de vistas i det offentliga rummet, framför allt på kvällar och nätter. Hållbar stadsutveckling förutsätter en trygg och säker livsmiljö där boende, verksamma och besökare kan vistas på lika villkor.

Goda försörjningsvillkor

Hållbar stadsutveckling förutsätter goda försörjningsvillkor. Om människor saknar arbete och sysselsättning bidrar det inte bara till sämre livskvalitet för den enskilde utan också till social otrygghet och minskad sammanhållning i samhället i stort.

Tillgängligt och inkluderande stadsliv

Hållbar stadsutveckling handlar om att främja och skapa värden som bidrar till ett tillgängligt och inkluderande stadsliv – en hållbar och mångfacetterad stad öppen för olika kulturer – som bidrar till stadens ökade dragningskraft för boende, besökare, näringsliv och investerare.

Resurshushållning

Resurshushållning innebär att användningen av energi, material och vatten minimeras, att resurserna används och återanvänds effektivt i kretslopp och att förnybara energilag och material väljs i första hand. Delad användning av resurser kan markant minska resursbehovet.

Ingen negativ klimatpåverkan

Koldioxid och andra växthusgaser från olika verksamheter gör att det globala klimatet förändras och blir varmare. Stadsutvecklingsprojekt bör ha som mål att minimera negativ klimatpåverkan, så att Sverige kan fasa ut sina nettoutsläpp av växthusgaser.

Ingen negativ miljöpåverkan

Ingen negativ miljöpåverkan är en central fråga, bland annat för att undvika spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen och att minska belastningen på ekosystemen. Minst lika viktigt är också att bevara och främja den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön, samt att människors aktiviteter medför ett så litet ekologiskt fotavtryck som möjligt.

Resiliens och flexibilitet

Den byggda och naturliga miljön måste kunna stå emot klimatförändringar och kunna anpassas till framtida ändrade behov. Resiliens och flexibilitet handlar om att städer ska kunna stå emot stress, förutsebara och oförutsedda förändringar. Påfrestningar kan vara avbrott i viktiga försörjningssystem, översvämningar med mera. Flexibilitet innebär till exempel möjlighet att förändra bebyggelsen för att möta det aktuella bostadsbehovet.

REMISSVERSION

PROJEKTPLANERING

Förutsättningar

En förutsättningsanalys tas fram vilken redovisar rådande utgångsläge och omfattar samtliga delar av Citylab. Analysen utgör ett av de viktigaste underlagen för projektet eftersom den skapar en grundförståelse för vad projektet behöver förhålla sig till: Vilka de största värdena på platsen är, vilka utmaningar och behov som finns och vilka kunskapsluckor projekten har som ännu inte är utredda samt vilka underlag som redan finns framtagna.

Förutsättningsanalysen ska redovisa projektets förutsättningar och närområdets¹ påverkan på det planerade området. Det handlar om att undersöka den situation som projektet befinner sig i just för tillfället, samtidigt som värdefull information om närområdets historiska utveckling, planerade framtid och eventuella prognoser är viktiga byggstenar för att förstå detta utgångsläge.

Underlag för indikatorn Förutsättningar hämtas från redovisning gjord i övriga indikatorer och består av:

- Precertifiering 1: tillgänglig statistik och data, tidigare framtagna styrdokument, tidigare genomförda dialoger och utredningar.
- Precertifiering 2: ovan samt information från nya utredningar och genomförda dialoger
- Slutcertifiering: ovan samt information från nya utredningar och genomförda dialoger

Översikt bedömningskriterier för indikator Förutsättningar

Indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Förutsättningar	<ol style="list-style-type: none">1. Utkast förutsättningsanalys2. Preliminär analys av betydelsen av förutsättningarna3. Prioriterade framtida utredningar4. Deltagare i analysen	<ol style="list-style-type: none">1. Förutsättningsanalys2. Analys av betydelsen av förutsättningarna3. Deltagare i analysen	<ol style="list-style-type: none">1. Eventuell uppdaterad förutsättningsanalys2. Eventuell uppdaterad analys av förutsättningarna3. Deltagare i eventuell uppdatering av analysen4. Beskrivning av eventuella förändringar i analysen i jämförelse med precertifiering 2

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Ett utkast till förutsättningsanalys görs för att ta reda på vad utgångsläget är och vad som därigenom är viktigast att prioritera i projektet. Utgångsläget handlar om vilka värden (platser,

funktioner, system) utmaningar och behov som finns i projektet, på och nära platsen samt hur historik och framtid kan påverka detta.

Bedömningskriterier

1. En sammanfattning finns redovisad som beskriver det projektet idag vet kring projektets förutsättningar (nuläge, historik, eventuella trender, prognoser, behov, planerad utveckling i projektet och närområdet) för alla Citylabs indikatorer med hänsyn taget till Citylabs övergripande hållbarhetsmål.
2. En preliminär analys finns redovisad som beskriver vad detta sammanvägt kan betyda i form av projektets största värden, utmaningar och behov.
3. Behov av prioriterade framtida utredningar utifrån analysen finns redovisade.
4. Deltagare i analysen finns redovisade.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet sammanfattar det projektet idag vet kring projektets förutsättningar (nuläge, historik, eventuella trender, prognoser, behov, planerad utveckling i projektet och närområdet) för alla citylabs indikatorer med hänsyn taget till citylabs övergripande hållbarhetsmål. Majoriteten av underlaget tas fram under fokusområdenas indikatorer i precertifiering 1. Summeringen blir ett utkast på underlag som kommer uppdateras i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet gör en preliminär analys som beskriver vad förutsättningarna sammanvägt kan betyda i form av projektets största värden, utmaningar och behov.

Instruktion bedömningskriterium 3

Med utgångspunkt i analysen, och bedömningskriterierna för Fokusområdena i precertifiering 2, beskriver projektet vilka framtida utredningar som är prioriterade att genomföra.

Instruktion bedömningskriterium 4

Redovisa deltagare i genomförandet av analysen; namn, organisation och roll.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

En sammanfattning som beskriver det projektet idag vet kring projektets förutsättningar – i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 2

En preliminär analys som beskriver betydelsen av projektets förutsättningar - i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av prioriterade framtida utredningar – i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 4

Redovisning av deltagare i analysen.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

En fullständig förutsättningsanalys görs för att definiera utgångsläget och vad som därigenom är viktigast att prioritera i projektet. Utgångsläget handlar om vilka värden (platser, funktioner, system) utmaningar och behov som finns i projektet, på och nära platsen samt hur historik och framtid kan påverka detta.

Bedömningskriterier

1. En sammanfattning finns redovisad som beskriver det projektet efter fördjupade inventeringar vet kring projektets förutsättningar (nuläge, historik, eventuella trender, prognoser, behov, planerad utveckling i projektet och närområdet) för alla Citylabs indikatorer med hänsyn taget till Citylabs övergripande hållbarhetsmål.
2. En analys finns redovisad som beskriver vad detta sammanvägt betyder i form av projektets största värden, utmaningar och behov.
3. Deltagare i analysen finns redovisade.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Redovisa sammanfattat det projektet efter inventeringar vet kring förutsättningar (nuläge, historik, eventuella trender, prognoser, behov, planerad utveckling i projektet och närområdet) för alla Citylabs indikatorer med hänsyn taget till Citylabs övergripande hållbarhetsmål. Underlaget tas i huvudsak fram genom utredningar för respektive Fokusområde som summeras i detta bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 2

Redovisa en analys som beskriver vad förutsättningarna sammanvägt kan betyda i form av projektets största värden, utmaningar och behov.

Instruktion bedömningskriterium 3

Redovisa deltagare i genomförandet av analysen.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Fullständig sammanfattad förutsättningsanalys i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 2

Analys som beskriver betydelsen av projektets förutsättningar - i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av deltagare i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

En uppdaterad förutsättningsanalys görs för att få reda på vad utgångsläget är och vad som därigenom är viktigast att prioritera i projektet. Utgångsläget handlar om vilka värden (platser, funktioner, system), utmaningar och behov som finns i projektet, på och nära platsen samt hur historik och framtid kan påverka detta.

Bedömningskriterier

1. En eventuellt uppdaterad sammanfattning finns redovisad som beskriver det projektet efter fördjupade inventeringar vet kring projektets förutsättningar (nuläge, historik, eventuella trender, prognoser, behov, planerad utveckling i projektet och närområdet) för alla Citylab indikatorer med hänsyn taget till Citylab övergripande hållbarhetsmål.
2. En eventuellt uppdaterad analys finns redovisad som beskriver vad detta sammanvägt betyder i form av projektets största värden, utmaningar och behov.
3. Deltagare i analysen finns redovisade.
4. Redovisa och motivera förändringar i analysen jämfört med precertifiering 2.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Gå genom underlaget för respektive Fokusområde, har förändringar skett sedan precertifiering 2? Har andra förutsättningar ändrats? Vid behov uppdatera den sammanfattade förutsättningsanalysen.

Instruktion bedömningskriterium 2

Vid förändringar i förutsättningarna, se över behovet av att uppdatera analysen som beskriver projektets sammanvägda värden, utmaningar och behov. Vid behov ta fram en uppdaterad analys.

Instruktion bedömningskriterium 3

Instruktion saknas, se bedömningskriteriet.

Instruktion bedömningskriterium 4

Instruktion saknas, se bedömningskriteriet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

En eventuellt uppdaterad sammanfattning av förutsättningsanalysen – i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 2

En eventuellt uppdaterad analys som beskriver betydelsen av projektets förutsättningar, - i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Eventuell uppdaterad redovisning av deltagare i analysen - i enlighet med bedömningskriteriet.

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuell redovisning av förändringar i analysen i jämfört med precertifiering 2 samt motivering - i enlighet med bedömningskriteriet.

LÄGG IN UPPDATERAD TABELL ÖVER ALLA INDIKATORER OCH UTREDNINGAR

REMISSVERSION

Vision

Visionen bildar tillsammans med projektmålen en grund för hållbarhetsarbetet. Styrkan med att formulera en vision är att det blir enklare att fatta beslut då alla medverkande i stadsutvecklingsprojektet delar framtidsbilden om hur området ska utvecklas och varför.

Förutsättningarna, inklusive historik och framtida behov, bör vara grundvalen för visionen. Inspiration kan med fördel fås från styrande dokument för platsen eller organisationen samt de globala målen. Nationella, regionala och lokala mål och strategier – som miljö kvalitetsmål, regional utvecklingsstrategi och kommunens folkhälsostrategi – utgör underlag vid framtagandet av en vision.

Översikt bedömningskriterier för Vision

Indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Vision	<ol style="list-style-type: none">1. Utkast projektets vision2. Redovisning av deltagare i utvecklingen av visionen.	<ol style="list-style-type: none">1. Projektets vision2. Redovisning av deltagare i utvecklingen av visionen.3. Eventuella ändringar från precertifiering 1 finns beskrivna och motiverade.	<ol style="list-style-type: none">1. Eventuellt uppdatering av projektets vision.2. Redovisning av deltagare i uppdateringen av visionen.3. Eventuella ändringar från precertifiering 2 finns beskrivna och motiverade.

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Syftet med att formulera en preliminär vision är att skapa underlag till en gemensam bild av områdets framtid för att underlätta processen.

Bedömningskriterier

1. Att projektet tagit fram ett utkast till vision.
2. Att projektet redogjort för vilka som deltagit i utvecklingen av visionen.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska basera utkastet till vision på förutsättningsanalysen. Koppla samman den preliminära visionen med projektets prioriteringar.

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet redogör för vilka som deltagit i utvecklingen av utkastet till visionen, namn, organisation och roll.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Utkast till vision- i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av deltagare i utvecklingen av visionen – i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Syftet med att formulera en vision är att skapa en gemensam bild av områdets framtid för att underlätta processen.

Bedömningskriterier

1. Att projektet vision finns beskriven.
2. Att projektet beskrivit vilka som deltagit i utvecklingen av visionen.
3. Att projektet beskrivit eventuella ändringar av visionen från precertifiering 1 samt motiverat dessa.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska basera sin vision på förutsättningsanalysen.

Samt koppla samman den visionen med projektets prioriteringar.

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet redogör för vilka som deltagit i utvecklingen av visionen - namn, organisation och roll.

Instruktion bedömningskriterium 3

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Projektets vision- i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av deltagare i utvecklingen av visionen – i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 3

Beskrivning av eventuella ändringar av visionen från precertifiering 1 samt motivering

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Syftet med att se över och vid behov formulera en uppdaterad vision är att ajourhålla den gemensamma bilden av områdets framtid för att underlätta processen.

Bedömningskriterier

1. Eventuell uppdatering av projektets vision.
2. Att projektet beskrivit vilka som deltagit i den eventuella uppdateringen av visionen.
3. Eventuella ändringar från precertifiering 2 finns beskrivna och motiverade

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ser över visionen för projektet och uppdaterar vid behov. Visionen ska vara baserad på förutsättningsanalysen. Koppla samman visionen med projektets prioriteringar.

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet redogör för vilka som deltagit i uppdateringen av visionen - namn, organisation och roll.

Instruktion bedömningskriterium 3

Instruktion saknas – se bedömningskriterium.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Eventuell uppdatering av vision för projektet- i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Vid uppdaterad vision, beskrivning av deltagare som medverkat vid uppdateringen av visionen – i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 3

Beskrivning av ändringar av visionen i jämförelse med redovisad vision i precertifiering 2, samt motivering.

Projektmål

Varje stadsutvecklingsprojekt ska i hållbarhetsprogrammet formulera sina projektmål, som ska vara styrande under hela processen från planering och genomförande in i förvaltning. Projektmålen ska peka ut vilka frågor som är centrala för projektets hållbarhetsarbete och ska formuleras utifrån lokala förutsättningar och behov, med hänsyn till såväl synergier som målkonflikter. Projektmålen ska beröra samtliga Citylabs 10 övergripande hållbarhetsmål och 17 fokusområden. På så vis säkerställs att projektet täcker in helheten och strävar mot de globala målen, svenska miljö kvalitetsmål, jämställdhets- och folkhälsopolitiska mål, med flera. Projektmålen ska vara kopplade till visionen och användas för att visa vägen för hur stadsutvecklingsprojektet ska ta sig från nuläget till önskad nivå som visionen representerar.

Översikt bedömningskriterier för Projektmål

Indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Projektmål	1.Utkast till projektmål 2. Redovisning av deltagare i utvecklingen av projektmålen	1. Projektmål 2. Redovisning av deltagare i utvecklingen av projektmålen 3. Uppdateringar av projektmål i jämförelse med precertifiering 1	1. Eventuellt uppdaterade projektmål 2.Redovisning av deltagare i eventuell uppdatering av projektmålen. 3.Beskrivning och motivering till eventuella uppdateringar av projektmålen

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Utkast till projektmål görs för att utgöra en grund för processtyrning och strategiska beslut i projektet där samtliga 10 övergripande hållbarhetsmål och 17 fokusområden i Citylab beaktas.

Bedömningskriterier

1. Att projektet tagit fram utkast till projektmål i enlighet med instruktionen.
2. Att projektet beskrivit vilka som deltagit vid utarbetande av utkast till projektmål

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska ta fram ett utkast till projektmål. Projektmål ska utgå från visionen och beröra samtliga 17 fokusområden och 10 övergripande hållbarhetsmål. De ska visa på en tydlig viljeinriktning och en stark ambition att komma längre i hållbarhetsarbetet.

Projektet bestämmer hur många projektmål som ska finnas i hållbarhetsprogrammet. Projektmålen ska vara uppföljningsbara (kvantitativt eller kvalitativt). När projektmålen formuleras bör det framgå hur och när målen ska följas upp och av vem, samt metoder för att följa upp projektmålen.

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet ska beskriva vilka som deltagit vid utarbetande av utkast till projektmål; namn, organisation och roll ska framgå.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Att projektet tagit fram projektmål i enlighet med bedömningskriterium och instruktion – vilka finns redovisade i utkastet på Hållbarhetsprogram.

Redovisning bedömningskriterium 2

Beskrivning av vilka som deltagit vid utarbetande av utkast till projektmål i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Projektmål skapas för att utgöra en grund för processtyrning och strategiska beslut i projektet där samtliga 10 övergripande hållbarhetsmål och 17 fokusområden i Citylab Guide beaktas.

Bedömningskriterier

1. Att projektet tagit fram projektmål i enlighet med instruktionen.
2. Att projektet beskrivit vilka som deltagit vid utarbetande av projektmål.
3. Att uppdateringar i förhållande till precertifiering 1 finns redovisat och argument för ändringar förklarade

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska vidareutveckla tidigare utkast på projektmålen. Projektmålen ska visa en tydlig viljeinriktning och en stark ambition att komma längre i hållbarhetsarbetet. Projektmålen ska beröra samtliga 17 fokusområden och 10 övergripande hållbarhetsmål.

Projektet bestämmer hur många projektmål som ska finnas i hållbarhetsprogrammet.

Projektmålen ska vara uppföljningsbara (kvantitativt eller kvalitativt).

När projektmålen formuleras bör det framgå hur och när målen ska följas upp och av vem, samt metoder för att följa upp projektmålen.

Projektet ska redovisa projektmål, inklusive förklaring av vilka projektmål som omfattar vilket/vilka fokusområden och vilket/vilka övergripande hållbarhetsmål.

Instruktion bedömningskriterium 2

Redovisa deltagare i utvecklingen av projektmål, namn, organisation och roll.

Instruktion bedömningskriterium 3

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Redovisning av projektmål i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Beskrivning av vilka som deltagit vid utarbetande av projektmål.

Redovisning bedömningskriterium 3

Beskrivning av eventuella uppdateringar i förhållande till precertifiering 1 och motivering.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Mål skapas för att utgöra en grund för processtyrning och strategiska beslut i projektet där samtliga 10 övergripande hållbarhetsmål och 17 fokusområden i Citylab Guide beaktas i fortsatt planering och genomförande. Målen uppdateras för att hållas ajour och relevanta för projektet.

Bedömningskriterier

1. Att projektet vid behov har uppdaterat projektmålen.
2. Att projektet beskrivit vilka som deltagit vid eventuell uppdatering av projektmålen.
3. Att projektet redovisar eventuella förändringar av projektmålen i förhållande till pre cert 2 samt motiverar dessa.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska vid behov uppdatera projektmålen. De ska även fortsättningsvis svara upp mot instruktionen i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Redovisa deltagare i eventuell uppdatering utvecklingen av projektmål, namn, organisation och roll.

Instruktion bedömningskriterium 3

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Redovisning av projektmål i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Beskrivning av deltagare vid eventuell uppdatering av projektmålen – i enlighet med instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Beskrivning av eventuella uppdateringar av projektmålen i förhållande till precertifiering 2 samt motivering.

Målkonflikter och synergier

Det blir ofta målkonflikter som innebär att projektet behöver göra prioriteringar och val. Stadsutveckling innefattar ofta många aspekter hänger ihop och påverkar varandra. Genom att arbeta med projektplanering och processtyrning enligt Citylab kan potentiella synergier och målkonflikter identifieras. Stadsutvecklingsprojekt ska ha en plan för identifiering och hantering av synergier och målkonflikter. Detta kan omfatta aspekter som till exempel organisation, tid, ekonomi, lokala faktorer och omvärldsfaktorer. Hantering av synergier och målkonflikter bör ske kontinuerligt under planering och genomförande, med hänsyn till konsekvensbedömningar av projektmål och åtgärder.

Översikt bedömningskriterier för Målkonflikter och synergier

Indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Målkonflikter och synergier	<ol style="list-style-type: none">1. Utkast till målkonflikter och synergier mellan projektmål och fokusområden.2. Utkast till målkonflikter och synergier med andra aspekter (ex. Projektekonomi, närliggande områden etc.)3. Redovisning av deltagare i identifiering av synergier och målkonflikter.	<ol style="list-style-type: none">1. Målkonflikter och synergier mellan projektmål och fokusområden.2. Målkonflikter och synergier med andra aspekter (ex. Projektekonomi, närliggande områden etc.)3. Redovisning av deltagare i identifiering av synergier och målkonflikter.	<ol style="list-style-type: none">1. Eventuell uppdatering av målkonflikter och synergier mellan projektmålen.2. Eventuell uppdatering av målkonflikter och synergier med andra aspekter (ex. Projektekonomi, närliggande områden etc.)3. Redovisning av deltagare i identifiering av synergier och målkonflikter.

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Utkast till målkonflikter och synergier görs för att utgöra en grund för processtyrning och strategiska beslut i projektet.

Bedömningskriterier

1. Att ett utkast avseende målkonflikter och synergier mellan projektmålen finns beskrivna på ett övergripande sätt.
2. Att ett utkast avseende målkonflikter och synergier med andra viktiga faktorer som påverkar projektet (såsom exploateringskalkyl, omkringliggande projekt etc) finns beskrivna på ett övergripande sätt.
3. Att utkast till plan för hur målkonflikter och synergier ska hanteras finns.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Instruktion saknas. Se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 2

Instruktion saknas. Se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 3

Instruktion saknas. Se bedömningskriterium.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Övergripande redovisning/utkast av identifierade målkonflikter och synergier mellan projektmålen – i enlighet med bedömningskriteriet.

Redovisning bedömningskriterium 2

Övergripande redovisning/utkast av identifierade målkonflikter och synergier mellan andra viktiga faktorer som påverkar projektet – i enlighet med bedömningskriteriet.

Redovisning bedömningskriterium 3

Utkast till plan för hur målkonflikter och synergier – i enlighet med bedömningskriteriet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Målkonflikter och synergier analyseras att utgöra en grund för processtyrning och strategiska beslut i projektet

Bedömningskriterier

1. Att projektet redovisat målkonflikter och synergier mellan projektmålen.
2. Att projektet redovisat målkonflikter och synergier med andra viktiga faktorer som påverkar projektet (såsom exploateringskalkyl, omkringliggande projekt etc) finns beskrivna.
3. Att projektet tagit fram en plan för hur målkonflikter och synergier ska hanteras finns
4. Att projektet redovisat uppdateringar i förhållande till precertifiering 1 samt motiverat dessa.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Instruktion saknas. Se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 2

Instruktion saknas. Se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 3

Instruktion saknas. Se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 4

Instruktion saknas. Se bedömningskriterium.

Redovisning**Redovisning bedömningskriterium 1**

Redovisning av målkonflikter och synergier mellan projektmålen i enlighet med bedömningskriterium.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av målkonflikter och synergier med andra viktiga faktorer i enlighet med bedömningskriterium.

Redovisning bedömningskriterium 3

Plan för hur målkonflikter och synergier ska hanteras.

Redovisning bedömningskriterium 4

Beskrivning av uppdateringar i förhållande till precertifiering 1 och motivering.

Slutcertifiering**Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering**

Målkonflikter och synergier analyseras och uppdateras vid behov för att utgöra en grund för processtyrning och strategiska beslut i projektet

Bedömningskriterier

1. Att en eventuell uppdatering har gjorts av tidigare beskrivna målkonflikter och synergier mellan projektmålen.
2. Att en eventuell uppdatering har gjorts av målkonflikter och synergier med andra viktiga faktorer som påverkar projektet (såsom exploateringskalkyl, omkringliggande projekt etc)
3. Att en eventuell uppdatering har gjorts av planen för hur målkonflikter och synergier ska hanteras.
4. Att uppdateringar i förhållande till precertifiering 2 finns redovisade och motiverade.

Instruktion**Instruktion bedömningskriterium 1**

Instruktion saknas. Se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 2

Instruktion saknas. Se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 3

Instruktion saknas. Se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 4

Instruktion saknas. Se bedömningskriterium.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Eventuell uppdaterad beskrivning av målkonflikter och synergier mellan projektmålen, - i enlighet med bedömningskriterium.

Redovisning bedömningskriterium 2

Eventuell uppdaterad beskrivning av målkonflikter och synergier med andra viktiga faktorer som påverkar projektet (såsom exploateringskalkyl, omkringliggande projekt etc), - i enlighet med bedömningskriterium.

Redovisning bedömningskriterium 3

Eventuell uppdaterad beskrivning av planen för hur målkonflikter och synergier ska hanteras, - i enlighet med bedömningskriterium.

Redovisning bedömningskriterium 4

Redovisning av eventuella uppdateringar i förhållande till precertifiering 2 och motivering till förändringarna – i enlighet med bedömningskriterium.

REMISSVERSION

Hållbarhetsbedömning

Många aktörer inom stadsutvecklingsprojekt pekar på att uppföljning och utvärdering av uppsatta mål och åtgärder är avgörande för hållbarhetsarbetet. Uppföljningen behöver kopplas till reflektion och lärande för att skapa nytta i organisationer och konkurrenskraft hos företag.

Hållbarhetsbedömningen i Citylab ska stötta stadsutvecklingsprojekt att följa upp, utvärdera och reflektera över effekten av genomförda åtgärder och utfallet av processtyrningen samt om detta leder till måluppfyllelse av uppsatta projektmål.

Konsekvensanalyser och hållbarhetsbedömningar är verktyg för att följa upp och synliggöra om projektet leder mot sina mål och mot hållbarhet. Inom ekologisk hållbarhet finns lagstadgade miljökonsekvensbeskrivningar för projekt som bedöms ha betydande miljöpåverkan. Inom Citylab görs hållbarhetsbedömningar där samtliga övergripande hållbarhetsmål och Fokusområden berörs. Vid projekt som innebär betydande miljöpåverkan är det en mycket god idé att samordna Citylabs hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensanalysen.

Översikt bedömningskriterier för indikator Hållbarhetsbedömning

indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Hållbarhetsbedömning	1.Preliminär hållbarhetsbedömning 2.Preliminär plan för uppföljning av mål 3.Deltagare i framtagande av preliminär hållbarhetsbedömning	1.Hållbarhetsbedömning 2.Deltagare i framtagande av hållbarhetsbedömning. 3.Tillvägagångssätt vid hållbarhetsbedömning 4. Beskrivning av tillvaratagande på värden och utmaningar i förutsättningsanalys 5. Plan för förbättrad måluppfyllelse	1.Uppdaterad Hållbarhetsbedömning 2.Deltagare i framtagande av uppdaterad hållbarhetsbedömning. 3.Tillvägagångssätt vid hållbarhetsbedömning 4. Beskrivning av tillvaratagande på värden och utmaningar i förutsättningsanalys 5. Plan för förbättrad måluppfyllelse

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

En preliminär hållbarhetsbedömning syftar till att tidigt få kunskap om vilka hållbarhetskonsekvenser som projektet kan komma att få, positiva samt negativa. Detta görs för att kunna mildra negativa konsekvenser och stärka positiva.

Bedömningskriterier

1. Att projektet gjort en preliminär hållbarhetsbedömning som beskriver de största konsekvenserna projektet bedöms kunna få i förhållande till Citylabs 17 fokusområden och 10 övergripande hållbarhetsmål.
2. Att projektet tagit fram en plan för hur projektet avser att följa upp projektets mål, vilken funktion som är ansvarig, samt hur och när uppföljningen ska genomföras.
3. Att projektet beskrivit deltagare vid utarbetning av preliminär hållbarhetsbedömning.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Genomför och dokumentera en preliminär hållbarhetsbedömning (utifrån förutsättningsanalysen) som beskriver de största konsekvenserna projektet bedöms kunna få i förhållande till Citylabs 17 fokusområden och 10 övergripande hållbarhetsmål

Instruktion bedömningskriterium 2

Ta fram en plan för hur projektet avser följa upp projektets mål, vilken funktion som är ansvarig samt hur och när uppföljningen ska genomföras.

Instruktion bedömningskriterium 3

Redovisa deltagare som medverkat vid preliminär hållbarhetsbedömning, namn, organisation och roll.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Preliminär hållbarhetsbedömning, i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Plan för hur projektet avser att följa upp projektets mål, i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 3

Beskrivning av deltagare vid utarbetning av preliminär hållbarhetsbedömning, i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Hållbarhetsbedömningen syftar till att följa upp hur projektet arbetat utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Detta görs för att kunna mildra negativa konsekvenser och stärka positiva. I detta skede görs bedömningen för att stötta projektet i vad som behöver ändras, skärpas eller ajourhållas i fortsatt planering.

Bedömningskriterier

1. Att projektet tagit fram en hållbarhetsbedömning som beskriver hur projektet hittills presterat i förhållande till sina mål och åtgärder samt vilka konsekvenser detta bedöms få i förhållande till Citylab 17 fokusområden och 10 övergripande hållbarhetsmål.
2. Att projektet beskrivit deltagare vid utarbetning av hållbarhetsbedömningen.

3. Att projektet beskrivit tillvägagångssättet för hållbarhetsbedömningen.
4. Att projektet beskrivit hur det hittills tagit tillvara på värden och utmaningar i förutsättningsanalys finns, motivering vid ej tillvaratagande.
5. Att projektet tagit fram en plan för förbättrad måluppfyllelse där utmaningar och värden på ett ännu bättre sätt hanteras i den fortsatta processen.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska i detta skede göra en hållbarhetsbedömning där det beskriver hur projektet hittills presterat i förhållande projektmål och åtgärder samt analysera konsekvenser i förhållande till Citylabs 17 fokusområden och 10 övergripande hållbarhetsmål.

Instruktion bedömningskriterium 2

Arbeta med en bred involvering av olika kompetenser i framtagandet av hållbarhetsbedömningen, Redovisa vilka som deltagit; namn, organisation och roll.

Instruktion bedömningskriterium 3

Beskriv hur hållbarhetsbedömningen gått till.

Instruktion bedömningskriterium 4

Redovisa hur projektet tagit vara på värden och utmaningar i förutsättningsanalysen.

Instruktion bedömningskriterium 5

Redovisa plan för hur förbättrad måluppfyllelse kan nås i fortsatt process

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Hållbarhetsbedömningen, i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av kompetenser som deltagit i arbetet med hållbarhetsbedömningen, i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 3

Beskrivning av hur hållbarhetsbedömningen gått till.

Redovisning bedömningskriterium 4

Beskrivning av hur projektet hittills tagit tillvara värden och utmaningar i förutsättningsanalysen, samt motivering vid ej tillvaratagande

Redovisning bedömningskriterium 5

Plan för hur förbättrad måluppfyllelse kan nås i fortsatt process

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Hållbarhetsbedömningen syftar till att följa upp hur projektet arbetat utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Detta görs för att kunna mildra negativa konsekvenser och stärka positiva. I detta skede görs bedömningen för att stötta projektet i vad som behöver ändras, skärpas eller ajourhållas i fortsatt genomförande.

Bedömningskriterier

1. Att projektet uppdaterat hållbarhetsbedömningen, som beskriver hur projektet hittills presterat i förhållande till sina mål och åtgärder samt vilka konsekvenser detta bedöms få i förhållande till Citylabs 17 fokusområden och 10 övergripande hållbarhetsmål
2. Att projektet beskrivit vilka som deltagit vid framtagandet av den uppdaterade hållbarhetsbedömningen.
3. Att projektet beskrivit tillvägagångssättet för hållbarhetsbedömningen.
4. Att projektet beskrivit hur projektet tagit tillvara på värden och utmaningar i förutsättningsanalysen, samt motiverat ej tillvaratagande.
5. Att projektet har tagit fram en plan för förbättrad måluppfyllelse där utmaningar och värden på ett ännu bättre sätt hanteras i fortsatt process med genomförande och förvaltning finns.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Att projektet uppdaterat hållbarhetsbedömningen – genom att följa upp hur det hittills presterat i förhållande till sina projektmål och åtgärderna samt analyserat vilka konsekvenserna detta bedöms få i förhållande till Citylabs 17 fokusområden och 10 övergripande hållbarhetsmål.

Instruktion bedömningskriterium 5

Redovisning av vilka som deltagit i hållbarhetsbedömningen; ange namn, organisation och roll.

Instruktion bedömningskriterium 2

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 3

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 4

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Uppdaterad hållbarhetsbedömning i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 2

Beskrivning av vilka som deltagit vid framtagandet av den uppdaterade hållbarhetsbedömningen - i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Beskrivning av tillvägagångssättet för hållbarhetsbedömningen

Redovisning bedömningskriterium 4

Beskrivning av hur projektet tagit tillvara på värden och utmaningar i förutsättningsanalysen, samt motiverat ej tillvaratagande – i enlighet med bedömningskriteriet.

Redovisning bedömningskriterium 5

Plan för förbättrad måluppfyllelse i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

REMISSVERSION

PROCESSTYRNING

Organisation

Organisation avser styrningen av stadsutvecklingsprojekten mot en hållbar utveckling, hur ansvar ska fördelas och hur hållbarhetsprogram och handlingsplaner ska förankras. Syftet är att leda verksamheten så att rätt sak görs vid rätt tillfälle, av rätt kompetens på rätt sätt så att projektmålen kan uppnås. Varje aktör, skede och eventuella delprojekt i stadutvecklingsprojektet ska bidra till helheten och att projektmålen nås. Organisationen i stadsutvecklingsprojekt som genomförs under lång tid kommer ständigt att förändras. Hur nya aktörer introduceras i projektet och hur överlämningar sker mellan olika skeden är avgörande för att projektets mål ska nås.

Det är av stor vikt att skapa en tydlighet avseende:

1. Projektets tidplan samt när olika kompetenser och aktörer kommer vara involverade, med hänsyn till de identifierade knäckfrågorna i förutsättningsanalysen.
2. Projektets avgränsningar och indelningar samt vilka aktörer som medverkar i vilka delprojekt, och när.

Översikt bedömningskriterier för Hållbarhetsstyrning

Indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Hållbarhetsstyrning	1.Organisation och mandat 2.Utkast på processer som säkerställer hållbarhetsarbetets förankring	1. Eventuell uppdatering av organisation och mandat 2. Ansvars-/befogenhetsfördelning 3. Processer som förankrar hållbarhetsarbetet 4. Eventuella förändringar i hållbarhetsstyrningen gentemot precertifiering 1	1.Uppdatering av organisation och mandat 2.Uppdatering ansvars-/befogenhetsfördelning 3.Uppdaterad process för att säkerställa hållbarhetsarbetets förankring 4.Samtliga projektparter/fastighetsägare inom projektområdet 5.Signering Hållbarhetsprogram 6.Rutin för introduktion av nya aktörer 7.Eventuella förändringar i hållbarhetsstyrningen gentemot precertifiering

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Säkerställa att organisationen bidrar till att leda projektets styrning och arbetsprocesser i en hållbar riktning.

Bedömningskriterier

1. Att projektet redovisat organisation och mandat – med kompetenser, funktioner och preliminär omfattning i tid – i projektorganisationen. Det yttersta ansvaret för hållbarhetsstyrningen ska ligga på projektets ledningsfunktion.
2. Att projektet redovisat ett utkast på processer som säkerställer hållbarhetsarbetets förankring.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Av underlaget ska framgå hur organisation och mandat ger god styrning mot hållbarhet. Organisationen ska formas utifrån det som framkommit i projektets förutsättningsanalys samt prioriteringar i det fortsatta arbetet.

Instruktion bedömningskriterium 2

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Redovisning av organisation och mandat – i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av ett utkast på processer i enlighet med bedömningskriterium.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Säkerställa att organisationen bidrar till att leda projektets styrning och arbetsprocesser i en hållbar riktning.

Bedömningskriterier

1. Att projektet vid behov uppdaterat redovisningen av organisation och mandat – med kompetenser, funktioner och omfattning i tid – i projektorganisationen. Det yttersta ansvaret för hållbarhetsstyrningen ska ligga på projektets ledningsfunktion.
2. Att ansvars-/befogenhetsfördelning för samtliga projektmål, avseende genomförande, måluppfyllelse och hållbarhetsredovisning är redovisade.
3. Att processer finns preciserade som förankrar hållbarhetsarbetet inom och mellan stadsutvecklingsprojektets olika skeden och aktörer.
4. Redovisning samt motivering av eventuella förändringar i hållbarhetsstyrningen gentemot precertifiering 1.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Att projektet vid behov uppdaterat redovisningen av organisation och mandat, där det framgår hur organisation och mandat ger god styrning mot hållbarhet.

Instruktion bedömningskriterium 2

Redovisa de aktörer som är ansvariga för respektive projektmåls genomförande, måluppfyllelse och uppföljning.

Instruktion bedömningskriterium 3

Redovisning av processer som säkerställer hållbarhetsarbetets förankring.

Redovisning av en rutin för hur nya aktörer – till exempel nya projektparter, fastighetsägare, entreprenörer, konsulter och arkitekter – ska introduceras till och åta sig att följa hållbarhetsarbetet (till exempel vid fastighetsöverlåtelse).

Instruktion bedömningskriterium 4

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Redovisning**Redovisning bedömningskriterium 1**

Eventuellt en uppdaterad redovisning av organisation och mandat – i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Ansvars-/befogenhetsfördelning för samtliga projektmål – i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 3

Beskrivning av processer som förankrar hållbarhetsarbetet i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 4

Redovisning samt motivering av eventuella förändringar i hållbarhetsstyrningen i enlighet med bedömningskriteriet.

Slutcertifiering**Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering**

Säkerställa att organisationen bidrar till att leda projektets styrning och arbetsprocesser i en hållbar riktning.

Bedömningskriterier

1. Att projektet tagit fram en uppdaterad version av ansvarsroller – med kompetenser och funktioner – med anledning av att projektet närmar sig genomförandefasen
2. Att projektet uppdaterat ansvars-/befogenhetsfördelning för samtliga projektmål, avseende genomförande, måluppfyllelse och uppföljning.
3. Att projektet uppdaterat och specificerat beskrivningen av processer som förankrar hållbarhetsarbetet inom och mellan stadsutvecklingsprojektets olika skeden och aktörer, med anledningen av den kommande genomförandefasen.

4. Att projektet redovisat samtliga projektparter/fastighetsägare inom projektområdet (kommuner, byggaktörer, med flera) vid tidpunkten för inlämning av ansökan för slutcertifiering.
5. Att en ansvarig person, hos respektive projektpartner, har signerat Hållbarhetsprogrammet och därmed intygat att det kommer följas.
6. Att projektet har en rutin för hur nya aktörer – till exempel nya projektparter, fastighetsägare, entreprenörer, konsulter och arkitekter – ska introduceras till och åta sig att följa hållbarhetsarbetet. (till exempel vid fastighetsöverlåtelse).
7. Att projektet har redovisat och motiverat eventuella förändringar i hållbarhetsstyrningen gentemot precertifiering 2.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Redovisa hur organisation och mandat ger god styrning mot hållbarhet

Instruktion bedömningskriterium 2

Med anledning av att projektet går är på väg in i genomförandeskedet, uppdatera beskrivningen av vem/vilka som ansvarar/befogar över samtliga projektmål, avseende genomförande, måluppfyllelse och uppföljning.

Instruktion bedömningskriterium 3

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 4

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 5

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 6

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 7

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Uppdaterad beskrivning av ansvarsroller – med kompetenser och funktioner, inför genomförandet i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 2

Uppdaterad ansvars-/befogenhetsfördelning för samtliga projektmål – förankring – i enlighet med bedömningskriterium och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Uppdaterad beskrivning av processer som säkerställer hållbarhetsarbetets förankring – i enlighet med bedömningskriterium.

Redovisning bedömningskriterium 4

Beskrivning av rutin för hur nya aktörer ska introduceras till att följa hållbarhetsarbetet – i enlighet med bedömningskriteriet.

Redovisning bedömningskriterium 5

Signatur av ansvarig hos respektive projektpart om att Hållbarhetsprogrammet ska följas.

Redovisning bedömningskriterium 6

Beskrivning av rutin för hur nya aktörer introduceras till och åta sig att följa hållbarhetsarbetet.

Redovisning bedömningskriterium 7

Redovisning och motivering till eventuella förändringar i hållbarhetsstyrningen gentemot precertifiering 2.

REMISSVERSION

Samverkan

Samverkan och kommunikation mellan olika aktörer och delprojekt i stadsutvecklingsprojektets olika skeden är en förutsättning för att projektmålen ska kunna nås. Samverkan och kommunikation behövs dels för det interna arbetet mellan medverkande inom projektorganisationerna, dels med externa aktörer. Aktörer kan vara kommunen (politisk ledning, planavdelning, förvaltningar, med flera), arkitekter, ingenjörer, ekonomer och andra experter i konsultföretag, bygg- och entreprenadföretag, fastighetsbolag, energibolag, med flera. Rollfördelningen mellan ett projekts interna och externa aktörer kan variera beroende på om det är en kommun, byggaktör, konsortium av aktörer eller annan aktör som leder stadsutvecklingsprojektet. Med samverkan avses att projektets deltagare har ett gott samarbetsklimat och bra intern kommunikation, att frågor löses gemensamt men med tydlig ansvarsfördelning, samt att projektets aktörer lär och inspireras av varandra (se rubrik Delaktighet för extern dialog). Samverkansprocesser kan innefatta forum för erfarenhetsutbyten, plattformar för samverkande aktiviteter och mötesordningar etcetera.

Översikt bedömningskriterier för Samverkan

indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Samverkansprocess	1.Utkast till samverkan - och kommunikationsplan 2. Deltagare i framtagande av utkastet till plan.	1.Samverkan- och kommunikationsplan. 2.Deltagare i framtagandet av planen. 3. Eventuella förändringar i samverkan gentemot precertifiering 1.	1.Lärdomar och medskick till genomförandeskedet 2. Uppdaterad samverkan och kommunikationsplan för genomförandet. 3.Deltagare i framtagandet av den uppdaterade planen.

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Precisera hur projektets aktörer ska samverka i den interna projektorganisationen och med externa aktörer.

Bedömningskriterier

1. Att projektet har ett utkast till plan för hur projektet ska samverka och kommunicera under planering och genomförande, i enlighet med instruktionen.
2. Att projektet beskrivit vilka som deltagit i framtagandet av utkastet till planen.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska ta fram ett utkast till plan för hur projektet ska samverka och kommunicera under planering och genomförande.

Planen ska innehålla:

- Preliminär rutin för samverkan och kommunikation inom projektorganisationen
- Preliminär rutin för samverkan och kommunikation med externa aktörer

- Preliminära rutiner för hur och när planen för samverkan och kommunikation ska utvärderas och vid behov revideras.
- Beskrivning och motivering av vilka forum som preliminärt ska erbjudas för att möjliggöra samverkan och lärande
- Beskrivning av eventuella planerade kommunikationsaktiviteter

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet ska beskriva vilka som medverkande vid utarbetande av samverkans- och kommunikationsplan; namn, organisation och roll ska framgå.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Utkast på plan för hur samverkan och kommunikation i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av medverkande vid framtagande av utkast till samverkans- och kommunikationsplan, i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Precisera hur projektets aktörer ska samverka i den interna projektorganisationen och med externa aktörer.

Bedömningskriterier

1. Att projektet har en plan för hur projektet ska samverka och kommunicera under planering och genomförande, i enlighet med instruktionen.
2. Att projektet redovisat medverkande vid utarbetande av samverkans- och kommunikationsplanen.
3. Att projektet redovisat och motiverat eventuella förändringar i samverkan gentemot precertifiering 1.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska arbeta vidare med utkastet, och ta fram en plan för hur projektet ska samverka och kommunicera under planering och genomförande.

Planen ska innehålla:

- Rutin för samverkan och kommunikation inom projektorganisationen
- Rutin för samverkan och kommunikation med externa aktörer
- Rutiner för hur och när planen för samverkan och kommunikation ska utvärderas och vid behov revideras.
- Beskrivning och motivering av vilka forum som ska erbjudas för att möjliggöra samverkan och lärande.
- Beskrivning av planerade kommunikationsaktiviteter

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet ska beskriva vilka som medverkande vid vidareutvecklingen av samverkans- och kommunikationsplan; namn, organisation och roll ska framgå.

Instruktion bedömningskriterium 3

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Redovisning**Redovisning bedömningskriterium 1**

Plan för hur samverkan och kommunikation ska ske under planering och genomförande, i enlighet med bedömningskriterium och instruktion

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av medverkande vid utarbetande av samverkans- och kommunikationsplan, i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av och motivering till eventuella förändringar i samverkans- och kommunikationsplanen gentemot precertifiering 1.

Slutcertifiering**Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifieringen**

Precisera hur projektets aktörer ska samverka i den interna projektorganisationen och med externa aktörer under genomförandeskedet.

Bedömningskriterier

1. Att projektet redovisar lärdomar och medskick till genomförandeskedet utifrån projektets genomförda samverkan och kommunikation under planeringsskedet
2. Att projektet har en uppdaterad plan för hur projektet ska samverka och kommunicera under genomförande, i enlighet med instruktionen.
3. Att projektet redovisar medverkande vid framtagande av plan för hur projektet ska samverka och kommunicera under genomförande.

Instruktion**Instruktion bedömningskriterium 1**

Projektet ska redovisa lärdomar och medskick till genomförandeskedet utifrån projektets genomförda samverkan och kommunikation under planeringsskedet. Lärdomar och medskick ska beröra:

- Rutin för samverkan och kommunikation inom projektorganisationen
- Rutin för samverkan och kommunikation med externa aktörer
- Rutiner för hur och när planen för samverkan och kommunikation ska utvärderas och vid behov revideras.
- Forum för att möjliggöra samverkan och lärande
- Kommunikationsaktiviteter

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet ska uppdatera planen för hur projektet ska samverka och kommunicera under genomförande. Planen ska innehålla:

- Beskrivning av hur lärdomar och medskick från planeringskedet tas omhand
- Rutin för samverkan och kommunikation inom projektorganisationen
- Rutin för samverkan och kommunikation med externa aktörer
- Rutiner för hur och när planen för samverkan och kommunikation ska utvärderas och vid behov revideras.
- Beskrivning och motivering av vilka forum som ska erbjudas för att möjliggöra samverkan och lärande
- Beskrivning av planerade kommunikationsaktiviteter

Instruktion bedömningskriterium 3

Projektet ska beskriva vilka som medverkande vid vidareutvecklingen av samverkans- och kommunikationsplan; namn, organisation och roll ska framgå.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Redovisning av lärdomar och medskick till genomförandeskedet, i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Plan för samverkan och kommunikation under genomförandeskedet, i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av medverkande vid framtagande av plan för hur projektet ska samverka och kommunicera under genomförande, i enlighet med bedömningskriterium och instruktion

Delaktighet

Delaktighet handlar i grunden om demokratifrågor – om medborgares rätt att involveras aktivt i stadsutvecklingsprocessen. Samtidigt har människors engagemang kring samhällsbyggnadsfrågor accelererat och därmed ökar förväntan på delaktighet och inflytande. Utvecklingen av städer och stadsdelar innebär allt oftare förändring i befintliga miljöer, där de som bor och verkar i området har unik kunskap om sin omgivning.

Det ställer nya krav på hur projekten hanterar medverkan i stadsutvecklingsarbete och i planprocesser genom medborgardialog, samråd eller andra former av aktivt deltagande i planeringen.

Medborgardialog handlar om hur lokala aktörers intressen och kunskap, genom aktiv medverkan, kan hanteras systematiskt och konstruktivt. Syftet är att skapa delaktighet och inflytande, i synnerhet när man hanterar motstridiga intressen och uppfattningar. Långsiktigt förvaltande av tillit är av stor vikt. Därför bör de medborgardialoger som utförs av enskilda aktörer genomföras i samverkan med kommunen

Översikt bedömningskriterier för Delaktighet

Indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Dialog	1. Demografiska uppgifter till förutsättningsanalysen 2. Möjligheter och utmaningar inom projektet – kring vilka det är viktigt att engagera lokala invånare och civilsamhället 3. Viktiga lokala målgrupper för delaktighet 4. Eventuella redan genomförda dialoger 5. Preliminära metoder och verktyg för medborgardialoger och samråd	1. Resultat från genomförda dialoger 2. Metoder för medborgardialoger och samråd, samt återkopplingen. 3. Eventuella ändringar från precertifiering 1 avseende genomförandet av medborgardialoger och samråd	1. Resultat från alla genomförda dialoger och samråd. 2. Eventuella ändringar från precertifiering 2 avseende genomförandet av medborgardialoger och samråd. 3. Resultatet från genomförda dialoger och samråd och hur det beaktats.

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Skapa delaktighet och inflytande samt ta vara på lokala aktörers intressen och kunskap.

Bedömningskriterier

1. Att projektet i förutsättningsanalysen översiktligt redovisat grupper som bor i närområdet samt vilka aktörer som verkar i området.
2. Att projektet identifierat möjligheter och utmaningar inom projektet där det är av särskild vikt att lokala invånare och civilsamhället aktivt engageras till delaktighet samt ges möjlighet till inflytande.
3. Att projektet har identifierat viktiga lokala målgrupper för delaktighet, i förhållande till såväl behov av ökad kunskap om nuläget som behov av att skapa delaktighet och inflytande.
4. Att projektet redovisat eventuella tidigare genomförda dialoger samt vilka behov som har framförts i dessa
5. Att projektet preciserat preliminära metoder och verktyg för medborgardialoger och samråd, i synnerhet för de grupper som kan vara svåra att nå genom konventionella metoder såsom öppet hus och stormöten, samt preciserat hur återkoppling ska ske till de medverkande.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Instruktion saknas.

Instruktion bedömningskriterium 2

Civilsamhället kan i sammanhanget till exempel vara samhällsföreningar, boendeorganisationer, hembygdsföreningar och miljöorganisationer.

Instruktion bedömningskriterium 3

Instruktion saknas.

Instruktion bedömningskriterium 4

Projektet ska undersöka om det redan genomförts dialoger som kan bidra med kunskap och underlag i utvecklingen av området.

Samt summerar resultatet av tidigare dialoger.

Instruktion bedömningskriterium 5

Instruktion saknas.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Redovisning i förutsättningsanalysen av grupper som bor i närområdet (ålder, inkomst, utbildning) samt vilka aktörer som verkar i området

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av identifierade möjligheter och utmaningar där det är av särskild vikt att lokala invånare och civilsamhället aktivt engageras till delaktighet samt ges möjlighet till inflytande.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av viktiga lokala målgrupper för delaktighet, i enlighet med bedömningskriterierna.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av eventuella tidigare genomförda dialoger, i enlighet med instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 4

Redovisning av preliminära metoder för medborgardialoger och samråd, samt redovisning av hur återkopplingen till de som deltog ska ske.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Skapa delaktighet och inflytande samt ta vara på lokala aktörers intressen och kunskap.

Bedömningskriterier

1. Att projektet redovisat genomförda dialoger samt vilka behov som har framförts i dessa.
2. Att projektet redovisat vilka metoder som använts vid genomförda medborgardialoger samt för eventuellt planerade och samråd, samt redovisning av hur återkopplingen till deltagare ska ske.
3. Att projektet redovisat och motiverat ändringar sedan precertifiering 1 avseende planerade medborgardialoger och samråd.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 2

Redovisning av genomförda och eventuellt ytterligare planerade metoder för medborgardialoger och samråd, samt redovisning av hur återkopplingen till de som deltog ska ske/har skett.

Instruktion bedömningskriterium 3

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Redovisning av genomförda dialoger samt vilka behov som har framförts, i enlighet med bedömningskriterium.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av metoder för medborgardialog och samråd, samt hur återkopplingen ska ske, i enlighet med bedömningskriterium.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av och motiverat till ändringar, sedan precertifiering 1, avseende planerade medborgardialoger och samråd - i enlighet med bedömningskriterium.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Skapa delaktighet och inflytande samt ta vara på lokala aktörers intressen och kunskap.

Bedömningskriterier

1. Att projektet redovisat alla genomförda medborgardialoger samt eventuellt samråd, och redovisning av hur återkopplingen till de som deltog ska ske.
2. Att projektet redovisat och motiverat eventuella ändringar från precertifiering 2 avseende genomförandet av medborgardialoger och samråd.
3. Att projektet redovisat resultatet från genomförda dialoger och samråd samt hur resultatet har beaktats inom projektet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 2

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Instruktion bedömningskriterium 3

Instruktion saknas, se bedömningskriterium.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Redovisning av medborgardialoger samt eventuellt samråd i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av och motivering till eventuella ändringar från precertifiering 2 avseende genomförandet av medborgardialoger och samråd.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av resultat från genomförda dialoger och samråd och hur resultatet har beaktats inom projektet.

ÖVERSIKT FOKUSOMRÅDENA

TABELL LÄGGS IN

REMISSVERSION

1. Bebyggelsestruktur

Fokusområdets syfte

Mark ska planläggas och användas på ett resurseffektivt sätt, anpassat till såväl lokala förutsättningar som omvärldsförutsättningar där ny och befintlig bebyggelse länkas samman, för att åstadkomma en fysiskt och socialt sammanhängande stad.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

Mål 3 God hälsa och välbefinnande
Mål 5 Jämställdhet
Mål 10 Minskad ojämlikhet
Mål 11 Hållbara städer och samhällen

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering i Förvaltningskedet)

Indikator 1 Trygghet
Indikator 2 Tillit i grannskapet
Indikator 10 Hållbara Färdsätt
Indikator 3 Platser
Indikator 4 Serviceutbud

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde Bebyggelsestruktur framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Bebyggelsestruktur

indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
-----------	-------------------	-------------------	------------------

Sammanhängande bebyggelsestruktur	<ol style="list-style-type: none"> 1. Befintliga underlag och kunskaper avseende nuvarande bebyggelsestruktur 2. Preliminära åtgärder för en sammanhängande bebyggelsestruktur. 3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning. 4. Deltagande aktörer 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Förutsättningsanalys av bebyggelsestruktur 2. Strukturplan samt planerade åtgärder för en sammanhängande bebyggelsestruktur. 3. Medskick till hållbarhetsbedömning 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eventuell uppdatering av förutsättningsanalys 2. Eventuell uppdatering av strukturplan samt åtgärder för en sammanhängande bebyggelsestruktur. 3. Åtgärder under utbyggnadsskedet. 4. Eventuellt medskick till uppdaterade hållbarhetsbedömning
-----------------------------------	---	---	---

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att påbörja arbetet med förutsättningsanalysen avseende bebyggelsestruktur genom att sammanställa tillgängliga uppgifter och kunskaper och utifrån underlaget föreslå preliminära åtgärder så att projektet kan bidra till en fysiskt och socialt sammanhängande bebyggelsestruktur.

Bedömningskriterier

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängliga uppgifter och kunskaper avseende bebyggelsestruktur samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende bebyggelsestruktur redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra till en sammanhängande struktur där ny och befintlig bebyggelse integreras fysiskt och socialt.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet för bebyggelsestruktur med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och summera vad projektet redan nu känner till avseende platsens bebyggelsestruktur i text och

karta. Summera vad som kvarstår att redovisa för att kunna lämna in ett komplett underlag i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende bebyggelsestruktur, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till sammanhängande struktur utifrån en social och rumslig uppbyggnad med hänsyn till bebyggelsestruktur, infrastruktur och struktur av offentliga rum. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende bebyggelsestruktur i text och karta, i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende bebyggelsestruktur.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning i text och karta av redan integrerade och preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende bebyggelsestruktur.

Redovisning bedömningskriterium 3

Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Projektet ska bidra till att skapa en sammanhängande struktur där ny och befintlig bebyggelse med tydliga stråk och mötesplatser, ger förutsättningar för ett socialt och rumsligt integrerat sammanhang. Marken ska planeras och användas på ett resurseffektivt sätt, anpassat till såväl lokala förutsättningar som omvärldsförutsättningar.

Bedömningskriterier

1. Att projektet tagit fram en förutsättningsanalys avseende bebyggelsestruktur.

2. Att projektet redovisat åtgärder för en sammanhängande struktur utifrån en social och rumslig uppbyggnad med hänsyn till bebyggelsestruktur, infrastruktur och offentliga rum.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

En beskrivning av förutsättningar ska tas fram som underlag för projektets förståelse av platsens bebyggelsestruktur. Här beskrivs områdets övergripande befintliga förutsättningar som innehåll samt befintlig bebyggelsestruktur, infrastruktur och offentliga rum. Beskrivningen ska sammanfattas i en förutsättningsanalys som summerar medskick till projektets fortsatta utveckling.

Förutsättningsanalysen ska redovisa:

- Bebyggelsestruktur; karaktär, skala, innehåll.
- Infrastruktur; gator, gång- och cykelkopplingar, kollektivtrafik.
- Struktur av offentliga rum; parker, platser och målpunkter.
- Barriärer och kopplingar.
- Summering

Instruktion bedömningskriterium 2

En strukturplan ska ha upprättats med utgångspunkt i förutsättningsanalysen i syfte att bidra till en sammanhängande struktur utifrån en social och rumslig uppbyggnad. Strukturplanen ska beskriva planerad struktur för bebyggelse, infrastruktur och offentliga rum och redovisa åtgärder. Information från fokusområdet Sociala och ekonomiska strukturer kan med fördel integreras avseende sociala, mjuka värden som ger ytterligare information kopplat till behov av åtgärder. Integrerade och planerade åtgärder ska redovisas i text, karta och strukturplan avseende:

Bebyggelsestruktur: karaktär, skala, innehåll ska beskrivas genom:

- Redovisning av hur projektets bebyggelse bidrar till att skapa trygga, attraktiva och livfulla livsmiljöer.
- Redovisning av målpunkter och vilken betydelse dessa har.
- Redovisning av vad som bevaras, återanvänds eller återbrukas av befintlig bebyggelse och hur ny bebyggelse förhåller sig till bevarad befintlig och eventuellt kulturhistoriskt värde (Koppling till Fokusområde Kulturmiljöer).
- Redovisning av strukturens robusthet, hur den är tidstålig, tål förändrat innehåll och krav som miljö och klimat ställer för hållbar utveckling.

Infrastruktur: gator, gång- och cykelkopplingar och kollektivtrafik ska beskrivas genom:

- Redovisning av hur projektet hänger samman med den angränsande stadsväven.
- Redovisning av vilka nya gena kopplingar som uppstår till nytta för gångtrafikanter, cyklisterna och kollektivtrafik och vilka barriärer som bryts.
- Redovisning av hur projektet ger förutsättningar för ett enkelt vardagsliv med möjlighet att gå eller cykla till vardagens målpunkter (Koppling till Fokusområde Transporter).

Struktur av offentliga rum: parker, platser och målpunkter ska beskrivas genom:

- Redovisning av hur projektet tillför nya mötesplatser till staden
- Redovisning av vad platserna bidrar med utifrån utbud, tillgänglighet, attraktivitet, trygghet, rörelse och ekosystemtjänster (Koppling till Fokusområde Platser)

Redovisning av åtgärder ska inkludera:

- Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (t ex vilka avtal åtgärden ska knytas till).
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning till strukturplan, plan, planbestämmelser och planbeskrivning, avtal mm.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Redovisning av förutsättningsanalys för bebyggelsestruktur, inklusive summering.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisningen av strukturplan samt åtgärder och hur de ska verkställas i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Att aktualitetspröva och vid behov uppdatera förutsättningsanalys, strukturplan samt åtgärder för en fysiskt och socialt integrerad struktur.

Bedömningskriterier

1. Att en redogörelse gjorts huruvida förutsättningsanalysen för bebyggelsestrukturen fortfarande är aktuell, eller om förutsättningarna och bedömningen av de framtida behoven har förändrats.
2. Att en bedömning gjorts om strukturplan och åtgärder fortfarande är aktuella eller behöver justeras. Att strukturplan och åtgärder justerats vid behov och att effekten av dessa förändringar beskrivs tydligt.

3. Att projektet vidtar åtgärder för att säkerställa att området är tillgängligt och integrerat under utbyggnadstiden inom ramen för vad som är möjligt ur säkerhetssynpunkt.
4. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida ny information om platsens förutsättningar eller framtida behov framkommit som förändrat ställningstaganden kring åtgärder och därmed ger anledning att uppdatera förutsättningsanalysen. Summera då förändringarna i en bilaga samt uppdatera förutsättningsanalysen.

Instruktion bedömningskriterium 2

Genomgång av synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter precertifieringen del 2 som påverkar strukturplanen och val av åtgärder för en fysiskt och socialt integrerad struktur.

Redovisningar av förändrade åtgärder ska beskrivas inom:

- Bebyggelsestruktur; karaktär, skala, innehåll.
- Infrastruktur; gator, gång- och cykelkopplingar, kollektivtrafik.
- Struktur av offentliga rum; parker, platser och målpunkter.
- Styrmedel och uppföljning av åtgärder.

Instruktion bedömningskriterium 3

Projektet ska redovisa åtgärder som säkerställer att det under genomförandefasen finns:

- Sammanhängande förbindelser och stråk inom det planerade området, till dess närområden och till staden som helhet. De kan vara temporära och successivt bli permanenta.
- Tillgänglighet till funktioner och offentliga rum, som stöd för social och rumslig integration.
- God information till de som berörs av förändringar avseende exempelvis förbindelser och stråk samt förändringar avseende tillgänglighet till funktioner och offentliga rum.

Redovisningen av åtgärderna ska inkludera:

- Åtgärderna.
- Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd.
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömningen och förutsättningsanalysen t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av eventuella förändringar eller tillägg i förutsättningsanalys samt beskrivning av dessa förändringars effekt på integrerad bebyggelsestruktur samt val av åtgärder.
Uppdaterad förutsättningsanalys för bebyggelsestruktur.

Redovisning bedömningskriterium 2

Uppdaterad strukturplan redovisning förändrade åtgärder samt hur dessa ska verkställas i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.
Kort beskrivning och motivering till eventuella förändringar eller tillägg avseende åtgärderna.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av åtgärderna för att säkerställa att området är tillgängligt och integrerat under utbyggnadstiden inom ramen för vad som är möjligt ur säkerhetssynpunkt. Samt hur åtgärderna ska verkställas i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bakgrund och kommentar till kraven

Att skapa en helhetsbild av bebyggelsestrukturens befintliga förutsättningar, lokala behov, värden, utmaningar och utredningsbehov.

2. Sociala och ekonomiska strukturer

Fokusområdets syfte

Projektet ska bidra till hållbara lokala näringar, ta vara på lokala kompetenser, gynna lokala näringsidkare och hållbart företagande samt bidra till ökade chanser på arbetsmarknaden.

Genom att projektet arbetar med socialt värdeskapande synliggörs sociala värden, utmaningar och behov kopplade till projektet för att i den fortsatta planeringen kunna dra nytta av värden och hantera utmaningar.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

- Mål 1 Ingen fattigdom
- Mål 3 Hälsa och välbefinnande
- Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
- Mål 10 Minskad ojämlikhet
- Mål 11 Hållbara städer och samhällen
- Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering i förvaltningskedet)

- Indikator 2 Tillit i grannskapet (indirekt)
- Indikator 12 Klimatpåverkan (indirekt)

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde Sociala och ekonomiska strukturer framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Sociala och ekonomiska strukturer

Indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Sociala och ekonomiska strukturer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Befintliga underlag och kunskaper avseende sociala och ekonomiska strukturer. 2. Preliminära åtgärder för ökade försörjningsmöjligheter, ett hållbart lokalt företagande samt en lokalt anpassad ekonomi. 3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Beskrivning av förutsättningar kopplade till sociala och ekonomiska strukturer. 2. Planerade åtgärder för ökade försörjningsmöjligheter, ett hållbart lokalt företagande samt en lokalt anpassad ekonomi. 3. Medskick till hållbarhetsbedömning 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eventuell uppdatering av beskrivning av förutsättningar kopplade till sociala och ekonomiska strukturer. 2. Eventuell uppdatering av åtgärder för ökade försörjningsmöjligheter, ett hållbart lokalt företagande samt en lokalt anpassad ekonomi. 3. Åtgärder för utbyggnadsskedet. 4. Eventuella medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning
Socialt värdeskapande	<ol style="list-style-type: none"> 1. Befintliga underlag och kunskaper för socialt värdeskapande 2. Utkast analys av förutsättningar 3. Prioriteringar och preliminära åtgärder. 4. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Summering av förutsättningar för socialt värdeskapande 2. Analys av förutsättningar 3. Hur värden och utmaningar hanterats inom projektet 4. Medskick till hållbarhetsbedömning 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eventuell uppdatering av förutsättningar för socialt värdeskapande 2. Eventuell uppdatering av analysen av förutsättningar 3. Hur värden och utmaningar hanterats inom projektet 4. Att projektet beskrivit hur identifierade värden och utmaningar ska tas om hand under genomförandeskedet. 5. Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning.

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att översiktligt summera det underlag och kunskap som redan finns avseende sociala och ekonomiska strukturer inom området, och om möjligt, och utifrån det underlaget föreslå preliminära åtgärder. Samt bidra med underlag till preliminär hållbarhetsbedömning.

Att skapa en övergripande bild av de sociala värden, utmaningar och behov som finns i närområdet och kopplat till projektet för att utveckla sociala värden samt hantera utmaningar och behov.

Bedömningskriterier sociala och ekonomiska strukturer

1. Att projektet översiktligt summerat befintligt underlag och nuvarande kunskap avseende områdets sociala och ekonomiska strukturer samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet redovisat eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende sociala och ekonomiska strukturer för att bidra till ökade försörjningsmöjligheter, främst för personer som bor eller verkar i området, samt ett hållbart lokalt företagande och en lokalt anpassad ekonomi.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Socialt värdeskapande

1. Att projektet summerat befintligt underlag och kunskap om förutsättningarna inom fokusområdena Funktioner, Bostäder, Bebyggelsestruktur Platser, Kulturmiljö, Sociala och ekonomiska strukturer, Transporter, Luft, Ljus, Ljus och Grönstruktur.
2. Att projektet gjort ett utkast till analys av vad dessa förutsättningar sammantaget betyder för människornas välmående, och sammanfattat detta i kortare text samt karta.
3. Att prioriteringar och preliminära åtgärder för projektet baserade på denna analys finns redovisade.
4. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetenser relevanta för fokusområdet.

Instruktion sociala och ekonomiska strukturer

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om förutsättningar i Precertifiering 2 och summera det underlag och de kunskaper som projektet redan nu har avseende sociala och ekonomiska strukturer. Beskriv även kort hur projektet avser gå vidare för att i precertifiering 2 kunna redovisa ett komplett underlag.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende sociala och ekonomiska strukturer, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till ökade försörjningsmöjligheter, främst för personer som bor eller verkar i området, samt ett hållbart lokalt företagande och en lokalt anpassad ekonomi. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering del 2.

Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (pre certifiering del 2). Syftet med att påbörja arbetet med åtgärder är att fånga upp förslag från aktörer delaktiga i detta tidiga skede, förslag som sedan kan arbetas vidare med.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning t ex värden, utmaningar, konsekvenser. En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Socialt värdeskapande

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska summera befintligt underlag och kunskap om förutsättningarna för fokusområdena Funktioner, Bostäder, Bebyggelsestruktur, Platser, Kulturmiljö, Sociala och ekonomiska strukturer, Transporter, Luft, Ljus, Ljus och Grönstruktur. Arbetet kan med fördel göras successivt genom att projektet först tar fram en summering för respektive fokusområde i enlighet med bedömningskriterierna, och att projektet därefter går igenom dessa och gör en övergripande summering för alla dessa fokusområden.

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet ska utifrån summeringen ovan ta fram ett utkast till analys av vad dessa utgångspunkter sammantaget betyder för människornas välmående, och sammanfatta detta i kortare text samt karta.

Instruktion bedömningskriterium 3

Projektet ska redovisa prioriteringar och preliminära åtgärder för projektet baserade på analysen i bedömningskriterium 2.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetenser relevanta för fokusområdet.

Redovisning sociala och ekonomiska strukturer

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende sociala och ekonomiska strukturer i området i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med underlaget avseende sociala och ekonomiska strukturer inför redovisningen i precertifiering 2.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende sociala och ekonomiska strukturer.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Socialt värdeskapande

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av befintligt underlag och kunskap om förutsättningar för berörda fokusområden i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Utkast analys av förutsättningarna/utgångpunkterna, i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av prioriteringar och preliminära åtgärder – i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 4

Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning.

Redovisning bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

REMISSVERSION

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna

Att få kunskap om nuvarande förhållanden på platsen med syfte att sedan, genom åtgärder inom projektet, bidra till ökade försörjningsmöjligheter, främst för personer som bor eller verkar i området, genom lokala arbetstillfällen, tillvaratagande av lokala kompetenser, främjande av lokala näringsidkare och hållbart företagande samt en lokalt anpassad hållbar ekonomi.

Att skapa en heltäckande bild av de sociala värden, utmaningar och behov som finns kopplade till projektet för att kunna dra nytta av värden och hantera utmaningar och behov i projektet. Samt att undersöka hur socialt värdeskapande hittills integrerats och avses utvecklas i projektet.

Bedömningskriterier

1. Att projektet gjort en förutsättningsanalys avseende platsens sociala och ekonomiska strukturer. I instruktionen framgår vad analysen ska omfatta.
2. Att projektet, utifrån förutsättningsanalysen, redovisat vilka åtgärder som kommer vidtas för att bidra till ökade försörjningsmöjligheter, främst för personer som bor eller verkar i området, samt ett hållbart lokalt företagande och en lokalt anpassad ekonomi. Se instruktionen för mer detaljer om vad projektet ska redovisa.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterium Socialt värdeskapande

1. Att projektet gjort en summering av förutsättningar för fokusområdena Funktioner, Bostäder, Bebyggelsestruktur Platser, Kulturmiljö, Sociala och ekonomiska strukturer, Transporter, Luft, Ljus, Ljus och Grönstruktur.
2. Att projektet gjort en analys av vad dessa utgångspunkter sammantaget betyder för människor välmående, och sammanfattat detta i kortare text samt karta.
3. Att projektet beskrivit hur dessa identifierade värden och utmaningar tagits om hand i vision, projektmål, åtgärder samt i utvecklingen av projektet. Motivering där perspektiv ej tagits om hand.
4. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion sociala och ekonomiska strukturer

Instruktion för bedömningskriterium 1

Förutsättningsanalysen ska ge kunskap om nuvarande förhållanden på platsen avseende arbetstillfällen och lokalt näringsliv med syfte att genom projektet bidra till lokala arbetstillfällen, ta vara på lokala kompetenser, skapa ökande chanser på arbetsmarknaden samt gynna lokala näringsidkare och hållbart företagande.

Analysen ska innehålla redovisning avseende:

- Demografiska och socioekonomiska förhållanden* och sysselsättningsgrad
- Sociala och ekonomiska tillgångar/verksamheter:
 - Lokalt näringsliv och dess behov för utveckling
 - Förekomsten av hållbara näringar, verksamheter och initiativ (inkl återbruk/delande).

- Befintliga lokala arbetstillfällen (inom av projektet avgränsat relevant närbarhetsradie).
 - Fysisk närbarhet till arbetsmarknaden**
 - Socialt kapital, föreningar och eldsjälär
 - Lokalt anpassad ekonomi
- Behovsanalys baserad på ovan indata kring lokala kompetenser, utmaningar och behov.

* Exempelvis: Ålder, sysselsättningsgrad, andel arbetslösa, andel av befolkning med eftergymnasial utbildning, utbildningsnivå (eftergymnasial, gymnasial, förgymnasial) medelinkomst, andel med lång högskoleutbildning (eftergymnasial utbildning som sträcker sig 3 år eller mer) in- och utflyttade med arbete, in- och utflyttade med lång högskoleutbildning.

**Stadsdelens relation till staden/kommunen/regionen som helhet vad gäller arbetsmarknad och arbetsplatsutbud. (Enklare beskrivning alternativt närbarhetsanalys likt metodik i Dela[d] Stad (Boverket, KTH, Göteborgs stad 2013-2016).

*** Stadsutvecklingsprojektet kan bidra till uppbyggnaden av en lokalt anpassad ekonomi med till exempel återvinningscentraler och återvinningsstationer, lokalt upphandlat fastighetsunderhåll, lokal odling, hemtjänst och andra hushållsnära tjänster.

Analysen kan exempelvis utgå från Södertörnsmodellens metodik och analys av socioekonomiska förhållanden kopplat till fysisk plats alternativt närbarhetsanalys likt metodik i Dela[d] Stad (Boverket, KTH, Göteborgs stad 2013-2016).

Om det bedöms vara relevant för projektet kan resultat jämföras med kommunen eller regionen som helhet eventuella skillnader mellan män och kvinnor eller mellan olika åldersgrupper belysas särskilt för att lyfta platsspecifika behov.

Instruktion - bedömningskriterium 2

Att projektet, utifrån förutsättningsanalysen, redovisar vilka åtgärder som ska vidtas för att bidra till ökade försörjningsmöjligheter, främst för personer som bor eller verkar i området samt ett hållbart lokalt företagande och en lokalt anpassad ekonomi.

Åtgärderna ska omfatta:

- Lokala arbetstillfällen
- Lokalt näringsliv
- Ökade chanser på arbetsmarknaden inkl sociala klausuler*
- Lokalt anpassad hållbar ekonomi

I redovisningen ska följande framgå:

- Åtgärderna
- Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (t ex vilka avtal åtgärden ska knytas till).
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning till plan, planbestämmelser och planbeskrivning, avtal mm.

* Sociala klausuler kan till exempel innebära att byggaktörer, fastighetsbolag, kommunen, leverantörer med flera – i samband med en specifik upphandling – anlitar personer som bor eller verkar i området, med särskild uppmärksamhet på de som står långt från arbetsmarknaden. I syfte att bidra till ökade försörjningsmöjligheter, arbetslivserfarenhet och en social inkludering och sammanhållning. Behov inom området och närliggande områden ska beaktas i första hand, men sociala klausuler kan även bidra till arbetstillfällen i andra delar av staden. De sociala klausulerna kan användas under nybyggnation, renovering och förvaltning och ske genom praktikplatser, lärlingsjobb, visstids- eller tillsvidareanställningar eller annan typ av begränsad anställning.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Socialt värdeskapande

Instruktion bedömningskriterium 1

Att projektet sammanfattat förutsättningar för fokusområdena Funktioner, Bostäder, Bebyggelsestruktur, Platser, Kulturmiljö, Sociala och ekonomiska strukturer, Transporter, Luft, Ljus, Ljus och Grönstruktur - med utgångspunkt i de senast framtagna underlagen för respektive Fokusområde.

Instruktion bedömningskriterium 2

Att projektet analyserat vad dessa sammanfattade förutsättningar/utgångspunkter sammantaget betyder för människors välmående och sammanfattat detta i kortare text samt i karta. Redovisa tydligt förändringar från Precertifiering 1, beskriv förändringarnas effekt för sociala värden och motivera eventuella förändringar. Beskriv vilka roller, målgrupper och kompetenser som deltagit i framtagandet av Socialt värdeskapande.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet, med utgångspunkt i analys av områdets förutsättningar redovisar vilka åtgärder projektet vidtagit och kommer att vidta för bidra till ett socialt värdeskapande. Beskriv hur identifierade värden och utmaningar tagits om hand i vision, projektmål, åtgärder samt i utvecklingen av projektet. Motivera särskilt fall där perspektiv ej tagits om hand. Redovisa tydligt förändringar från Precertifiering 1, beskriv förändringarnas effekt för sociala värden och motivera eventuella förändringar.

Instruktion bedömningskriterium 4

Redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

Redovisning sociala och ekonomiska strukturer

Redovisning för bedömningskriterium 1

förutsättningsanalys avseende den sociala och ekonomiska strukturen i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Åtgärder för ökade försörjningsmöjligheter, ett hållbart lokalt företagande samt en lokalt anpassad ekonomi.

Redovisning för bedömningskriterium 2

Redovisning av åtgärder för ökade försörjningsmöjligheter, ett hållbart lokalt företagande samt en lokalt anpassad ekonomi – i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning för bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Socialt värdeskapande

Redovisning bedömningskriterium 1

Summerad förutsättningsanalys för fokusområdena Funktioner, Bostäder, Bebyggelsestruktur, Platser, Kulturmiljö, Sociala och ekonomiska strukturer, Transporter, Luft, Ljus, Ljus och Grönstruktur.

Redovisning bedömningskriterium 2

Analys av betydelsen av utgångspunkterna sammanfattad i kortare text samt i karta.

Beskrivning av eventuella förändringar från Precertifiering 1.

Beskriv vilka roller, målgrupper och kompetenser som deltagit i framtagandet av analys av socialt värdeskapande.

I enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 3

Beskrivning av hur identifierade värden och utmaningar tagits om hand i vision, projekt mål, åtgärder samt i utvecklingen av projektet. Motivering där perspektiv ej tagits om hand.

Redovisning av förändringar från Precertifiering 1, beskriv förändringarnas effekt för sociala värden och motivera eventuella förändringar.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Att aktualitetspröva förutsättningsanalyserna samt åtgärderna samt justera vid behov.

Att tydliggöra hur sociala och ekonomiska frågor tas tillvara på och hanteras under genomförandeskedet.

Att projektet tar tillfället i akt och tillämpar sociala klausuler under utbyggnadsskedet

Bedömningskriterium sociala och ekonomiska strukturer

1. Att en redogörelse gjorts huruvida förutsättningsanalysen av sociala och ekonomiska strukturer fortfarande är aktuell, eller om förutsättningarna eller bedömningen av de framtida behoven har förändrats.
2. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna för ökade försörjningsmöjligheter, ett hållbart lokalt företagande samt en lokalt anpassad ekonomi - fortfarande är aktuella.
3. Att projektet har planerat åtgärder för att under utbyggnadsfasen kunna använda sociala klausuler för att bidra till lokala arbetstillfällen för person som står långt från arbetsmarknaden.
4. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Socialt värdeskapande

1. Att projektet redogjort för huruvida summeringen av förutsättningarna är fortsatt aktuell.
2. Att projektet, vid förändringar i förutsättningarna, uppdaterat analysen av vad dessa utgångspunkter/förutsättningar sammantaget betyder för människors välmående och sammanfattat det i kortare text samt i karta.
3. Att projektet, vid förändringar, uppdaterat beskrivningen av hur identifierade värden och utmaningar tagits om hand i vision, projekt mål, åtgärder samt i utvecklingen av projektet. Motivering där perspektiv ej tagits om hand. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt att de har justerats vid behov. Samt att förändringarnas konsekvenser för socialt värdeskapande tydligt redovisas.
4. Att projektet beskrivit hur identifierade värden och utmaningar ska tas om hand under genomförandeskedet.
5. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
6. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet

Instruktion sociala och ekonomiska strukturer

Instruktion för bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida ny information framkommit som ger anledning att uppdatera förutsättningsanalysen av sociala och ekonomiska strukturer.

Summera i sådant fall förändringarna i en bilaga samt uppdatera förutsättningsanalysen av sociala och ekonomiska strukturer.

Instruktion för bedömningskriterium 2

Genomgång av synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter pre certifieringen 2.

Har förutsättningarna eller behoven förändrats? Finns det ett behov av justeringar eller tillägg bland åtgärderna för ökade försörjningsmöjligheter, ett hållbart lokalt företagande samt en lokalt anpassad ekonomi?

Justera åtgärderna efter behov.

Summera och motivera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion för bedömningskriterium 3

Projektet ska redogöra för vilka åtgärder det planerat för att under utbyggnadsfasen använda sociala klausuler.

Redovisningen ska inkludera:

- Åtgärder för sociala klausuler under utbyggnadsskedet
- Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (t ex vilka avtal åtgärden ska knytas till/ekonomiska styrmedel).
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning.

Instruktion för bedömningskriterium 4

Att projektet redovisar eventuella medskick till en uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Socialt värdeskapande

Instruktion bedömningskriterium 1

Att projektet gått igenom eventuellt uppdaterat underlag för fokusområdena Funktioner, Bostäder, Bebyggelsestruktur, Platser, Kulturmiljö, Sociala och ekonomiska strukturer, Transporter, Luft, Ljus, Ljus och Grönstruktur kopplat till socialt värdeskapande och undersökt huruvida förändringar skett avseende förutsättningarna sedan precertifiering 2. Vid behov görs en uppdaterad sammanfattning av förutsättningarna för socialt värdeskapande.

Eventuella ändringar från precertifiering 2 ska beskrivas och motiveras.

Instruktion bedömningskriterium 2

Att projektet, vid förändringar i förutsättningarna, uppdaterar analysen av vad dessa förutsättningar sammantaget betyder för människors välmående.

Att dessa förändringar och åtgärder finns sammanfattat det i kortare text samt i karta.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet vid behov uppdaterat beskrivningen av hur identifierade värden och utmaningar tagits om hand i vision, projektmål, åtgärder samt i utvecklingen av projektet. Motivering där perspektiv ej tagits om hand. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt att de har justerats vid behov. Samt att förändringarnas konsekvenser för socialt värdeskapande tydligt redovisas.

Instruktion bedömningskriterium 4

Beskriv hur identifierade värden och utmaningar ska tas om hand under genomförandeskedet.

Instruktion bedömningskriterium 5

Redovisa eventuella medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Instruktion bedömningskriterium 6

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet

Redovisning sociala och ekonomiska strukturer**Redovisning för bedömningskriterium 1**

Kort beskrivning och motivering till eventuella förändringar eller tillägg i förutsättningsanalysen av sociala och ekonomiska strukturer.

Den uppdaterade förutsättningsanalysen av sociala och ekonomiska strukturer.

Redovisning för bedömningskriterium 2

Kort beskrivning och motivering till eventuella förändringar eller tillägg avseende åtgärderna.

Eventuell uppdaterad version av åtgärderna för ökade försörjningsmöjligheter, ett hållbart lokalt företagande samt en lokalt anpassad ekonomi.

Ev uppdatering av plankarta, planbestämmelser, planbeskrivning.

Redovisning för bedömningskriterium 3

Redogörelse av åtgärder för sociala klausuler under utbyggnadsskedet i enlighet med bedömningskriteriet och instruktion.

Redovisning för bedömningskriterium 4

Medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Socialt värdeskapande**Redovisning bedömningskriterium 1**

En eventuell uppdaterad sammanfattning avseende förutsättningar i enlighet med bedömningskriteriet och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Eventuell uppdaterad sammanfattning av analys kring utgångspunkter samt karta i enlighet med bedömningskriterium och instruktion

Redovisning bedömningskriterium 3

Eventuell uppdaterad beskrivningen av hur identifierade värden och utmaningar tagits om hand i vision, projektmål, åtgärder samt i utvecklingen av projektet. Inklusiv motivering där perspektiv ej tagits om hand.

Sammanfattande bedömning av huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt eventuell beskrivning av justeringar som gjorts.

Beskrivning av förändringarnas konsekvenser för socialt värdeskapande.

Uppdaterad förteckning över deltagande i analys och åtgärdsarbetet för social värdeskapandeanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Redovisning av åtgärder under utbyggnadsskedet samt beskrivning av hur dess genomförande säkerställs.

Redovisning bedömningskriterium 5

Medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 6

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bakgrund och kommentar till kraven

En stadsdels viktigaste tillgång är dess invånare, näringsidkare och representanter för organisationer verksamma i området. Verktygen som används för att förstärka relationerna mellan dessa aktörer, med förbättrad tillit och stärkt kollektiv och individuell förmåga som mål, är essentiella för ett väl genomfört projekt. (1) De relationer, samarbetsmönster och arbetstillfällen som skapas under nybyggnation eller renovering, kan bilda underlag för en bestående och inkluderande lokal ekonomi.

Lokala arbetstillfällen som skapas genom sociala klausuler ger personer med olika könsidentitet, etnicitet, ålder, inkomst, utbildning, etcetera insteg på arbetsmarknaden, försörjning och ett nytt socialt sammanhang.

Att arbeta med socialt värdeskapande handlar om att lyfta fram de sociala värden, utmaningar och behov som finns kopplade till projektet för att kunna dra nytta av värden och hantera utmaningar. Alla delar av Citylab har påverkan på människors välmående på lång sikt, men Citylab lyfter särskilt fram vissa indikatorer med stor påverkan. Dessa definieras av symbolen x som du hittar vid indikatorer med särskild påverkan på social hållbarhet (se tabell x). **Tabell kommer tas fram.**

Referenser

Referens 1: Ek, R, Gerell, M, Guldåker, N, Hallin, P. O, Herbert, M, Nieminen Kristofersson, T, Nilsson, A, Tykesson, M. Att laga revor i samhällsväven - om social utsatthet och sociala risker i den postindustriella staden. (Malmö Högskola), Malmö 2014.

Legeby, A, Koch, D, Miranda Carranza, P, Rumslog gestaltning och sociala processer – skolor som förmedlare av samhällelig närvaro. Antologi: Stadsutveckling & Design för Motstridiga Önskemål (Svensk Byggtjänst Förlag), Arkus skrift nr 77, 2019, sid. 213-239.

Dela[d] Stad (Boverket, KTH, Göteborgs stad 2013-2016).

Södertörnsmodellen; <https://sodertornsmodellen.com/sodertornsanalysen>

3. Funktioner

Fokusområdets syfte

Att genom en blandning av funktioner och verksamheter samt korta avstånd mellan olika målpunkter underlätta vardagen, möjliggöra resor till fots eller med cykel samt ge en mångfald av människor anledning att vistas i området.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

- Mål 1 Ingen fattigdom
- Mål 3 God hälsa och välbefinnande
- Mål 4 God utbildning för alla
- Mål 5 Jämställdhet
- Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
- Mål 10 Minskad ojämlikhet
- Mål 11 Hållbara städer och samhällen

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering i Förvaltningsskedet)

- Indikator 4 Serviceutbud
- Indikator 3 Platser
- Indikator 1 Trygghet (indirekt koppling)

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde Funktioner framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Funktioner

Indikatorer	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
-------------	-------------------	-------------------	------------------

Blandning av funktioner	<ol style="list-style-type: none"> 1. Befintliga underlag och kunskaper avseende blandning av funktioner. 2. Preliminära åtgärder för ett förbättrat utbud. 3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Förutsättningsanalys avseende blandning av funktioner. 2. Planerade åtgärder för ett förbättrat utbud. 3. Medskick till hållbarhetsbedömning. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eventuell uppdatering av förutsättningsanalys avseende blandning av funktioner. 2. Eventuell uppdatering av åtgärder för ett förbättrat utbud. 3. Åtgärder för en blandning av funktioner under utbyggnadsskedet. 4. Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning.
-------------------------	---	--	--

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att summera vad projektet känner till om nuvarande utbud avseende offentlig och kommersiell service, tillgång till kultur och rekreation samt möjlighet till rörelse och fysisk aktivitet samt analysera behov till följd av stadsutvecklingsprojektets genomförande.

Bedömningskriterier

Att projektet översiktligt summerat tillgängligt underlag avseende blandning av funktioner samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängliga uppgifter och kunskaper om nuvarande utbud avseende offentlig och kommersiell service, tillgång till kultur och rekreation samt möjlighet till rörelse och fysisk aktivitet, samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlag avseende blandning av funktioner redovisat preliminära åtgärder för att förbättra utbudet och möta de behov som uppstår till följd av stadsutvecklingsprojektet.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetenser relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om blandning av funktioner med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och summera vad projektet redan idag känner till avseende nuvarande utbud av offentlig service, kommersiell service, kultur och möjligheter till kulturutövning, rekreation,

rörelse och fysisk aktivitet samt tillgång till olika typer av lokaler. Beskriv även kort hur projektet avser gå vidare för att i precertifiering 2 kunna redovisa ett komplett underlag.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende blandning av funktioner, ska projektet se ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till ett förbättrat utbud i området avseende offentlig och kommersiell service, tillgång till kultur, rekreation rörelse och fysisk aktivitet. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2. Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetenser relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende blandning av funktioner i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med underlaget inför redovisningen i precertifiering 2.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av preliminära åtgärder avseende förbättrat utbud.

Redovisning bedömningskriterium 3

Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Att få kunskap om nuvarande utbud avseende offentlig och kommersiell service, tillgång till kultur och rekreation samt möjlighet till rörelse och fysisk aktivitet samt analysera förändringar i behov till följd av stadsutvecklingsprojektet.

Bedömningskriterium

1. Att projektet gjort en förutsättningsanalys för blandning av funktioner.

2. Att projektet, med utgångspunkt i förutsättningsanalys för funktioner samt projektmålen, har redovisat vilka åtgärder projektet vidtagit och kommer att vidta för att säkerställa ett förbättrat utbud i området avseende offentlig och kommersiell service, tillgång till kultur, rekreation och möjlighet till rörelse och fysisk aktivitet.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Att projektet gjort en förutsättningsanalys avseende tillgången till service, kultur, rekreation och möjlighet till rörelse och fysisk aktivitet, projektet ska även analysera nuvarande utbud samt vilka behov och möjligheter stadsutvecklingsprojektet förväntas bidra till.

Att projektet redogjort för förutsättningarna i enlighet med instruktionen och tydligt reflekterat kring tillgångarna idag i förhållande till behoven samt vilka nya behov som uppstår till följd av projektet.

Förutsättningsanalysen för funktioner ska innehålla en redogörelse för områdets nuvarande tillgång till:

- Offentlig service - däribland tillgång till förskola, grundskola, vårdinrättningar (vårdcentral, barnvårdscentral, tandläkare, sjukhus) samt eventuell ytterligare service.
- Kommersiell service - däribland tillgång till livsmedelsaffär, apotek, pakethantering, möjlighet till reparation, återbruk, delande av produkter och tjänster, restauranger, caféer och butiker.
- Kultur och möjlighet till kulturutövning - däribland tillgång till bibliotek, samlingslokaler, scener, kulturskola, skaparverkstäder, ateljéer, biograf med mera.
- Rekreation, rörelse och fysisk aktivitet - däribland tillgång till parker, naturområden, rofyllda platser, promenadstråk, lekparkar, idrottsanläggningar, badhus och andra platser för rörelse och aktivitet.
- Tillgången till olika typer av lokaler – sett till storlek, lokalhyra, läge etc.

Avgränsning: Beskrivningen ska innefatta utbudet inom utvecklingsområdet samt utbudet i dess närområde, cirka 1 km radie (andra närbarhetsavstånd kan motiveras).

Behovsanalysen ska svara på hur väl utbudet möter dagens behov samt vilka behov och möjligheter stadsutvecklingsprojektet förväntas bidra till.

Utgå gärna från kriterierna i Citylabs certifiering av en stadsdels hållbarhet (certifiering i förvaltningsskedet) för Serviceutbud och bedöm hur stadsdelen presterar idag och vilka åtgärder som behövs för att kunna klara krav för en certifiering i förvaltningsskedet.

Förutsättningsanalysen för funktioner ska innehålla en karta där funktionernas lokalisering finns markerade för att tydliggöra dess geografiska spridning, som underlag för fortsatt arbete.

Fokusområdet kopplar an till aspekter inom fokusområdena Platser, Grönstruktur samt Klimatpåverkan och Resurser.

Instruktion bedömningskriterium 2

Att projektet, med utgångspunkt i förutsättningsanalysen och projektmålen, har redovisat vilka åtgärder projektet kommer vidta för att säkerställa ett förbättrat utbud i området avseende offentlig och kommersiell service, tillgång till kultur, rekreation och möjlighet till rörelse och fysisk aktivitet.

Åtgärderna ska utgå från projektmål samt resultatet av förutsättningsanalysen avseende utbud. Projektet ska säkerställa att utbudet avseende offentlig och kommersiell service, tillgång till kultur, rekreation och möjlighet till rörelse och fysisk aktivitet förbättras till följd av genomförandet av stadsutvecklingsprojektet och att det kompletterar befintligt utbudet. Se över behov och möjligheter att samarbeta med flera förvaltningar och andra offentliga, privata och ideella aktörer.

Redovisningen ska omfatta:

4. Åtgärderna.
5. Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (t ex vilka avtal åtgärden ska knytas till).
6. Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
7. När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
8. När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning till plan, planbestämmelser och planbeskrivning, avtal mm.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Förutsättningsanalys av områdets nuvarande tillgång till service samt behovsanalys till följd av utvecklingen av området - i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Karta med funktionerna markerade.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av åtgärderna och hur de ska verkställas i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Karta där nuvarande utbud och kompletterande utbud finns markerat.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Att aktualitetspröva förutsättningsanalys samt bidra till ett förbättrat utbud i området avseende offentlig och kommersiell service, kultur och rekreation.

Bedömningskriterier Blandning av funktioner

1. Att projektet redogjort för huruvida förutsättningsanalys av blandning av funktioner fortfarande är aktuell, eller om förutsättningarna eller bedömningen av de framtida behoven har förändrats.
2. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt att de har justerats vid behov.
3. Att projektet har identifierat utmaningar kopplade till utbyggnadstiden för befintliga verksamheter och funktioner samt planerat åtgärder för att minimera störningar för befintliga verksamheter och funktioner samt möjliggöra en så god tillgång som möjligt till service, kultur, rekreation samt möjlighet till rörelse och fysisk aktivitet.
4. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida ny information om platsens nuvarande utbud framkommit eller om bedömningen av de framtida behoven har förändrats som ger anledning att uppdatera förutsättningsanalysen.

Summera i sådant fall förändringarna, och en motivering till detta i en bilaga samt uppdatera förutsättningsanalysen.

Instruktion bedömningskriterium 2

Genomgång av synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter precertifieringen 2.

Om förutsättningarna eller behoven ändrats, ta ställning till om det finns behov av justeringar eller tillägg bland åtgärderna.

Justera åtgärderna efter behov.

Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Projektet ska redogöra för identifierade utmaningar kopplade till utbyggnadstiden för befintliga verksamheter.

Projektet ska utifrån de identifierade utmaningarna redogöra för vilka åtgärder de kommer vidta för att minimera störningar för befintliga verksamheter och funktioner, och möjliggöra en så god tillgång som möjligt till service, kultur, rekreation samt möjlighet till rörelse och fysisk aktivitet.

Redovisningen av åtgärderna ska inkludera:

- Åtgärderna.
- Eventuellt/Förslag: Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (t ex vilka avtal åtgärden ska knytas till/ekonomiska styrmedel). (t ex upphandling, miljökontrollprogram, vilken lagstiftning?)
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av eventuella förändringar eller tillägg i förutsättningsanalysen avseende blandning av funktioner. Samt en bedömning av förändringarnas effekt på blandat utbud. Eventuellt en uppdaterad förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 2

Kort beskrivning och motivering till eventuella förändringar eller tillägg avseende åtgärderna. Eventuellt uppdaterad version av de planerade åtgärderna för att säkerställa en blandning av funktioner och förbättrat utbud. Motivering till förändringar. Ev. uppdatering av plankarta, planbestämmelser, planbeskrivning.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av identifierade utmaningar under utbyggnadsskedet. Redogörelse av åtgärder i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 4

Medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet

Bakgrund och kommentar till kraven

Stadsdelar/områden med en blandning av funktioner och korta avstånd mellan olika målpunkter underlättar vardagen och möjliggör resor till fots eller med cykel vilket främjar god hälsa och välbefinnande. Det bidrar också till ett minskat behov av bil vilket ger mindre klimat- och miljöpåverkan. Närhet mellan skola, hem och fritidsaktiviteter är vidare en grundförutsättning om barn ska kunna röra sig fritt i staden. Ett varierat utbud och olika prisnivåer på lokaler, aktiviteter, kultur, varor och tjänster är grundläggande för en jämlik stad och för att en mångfald av människor ska ha anledning att vistas och besöka i området.

En funktionsblandad stad där boende, arbetsplatser, service och rekreation samsas och utgör ett nätverk av målpunkter för en mångfald av målgrupper gynnar många olika hållbarhetsaspekter och förenklar vardagen. Genom att integrera olika funktioner kan hållbara livsstilar underlättas, till exempel genom att resor till fots och cykel möjliggörs. En funktionsblandning skapar underlag för både dag- och nattbefolkning, och kan bidra till att människor rör sig i området under flera av dygnets timmar vilket kan innebära en tryggare stadsmiljö.

Genom att främja stadsdelar där invånare har tillgång till en service inom gångavstånd från sin bostad underlättas vardagslivet i och med att det tar kortare tid att röra sig mellan olika målpunkter. I miljömålet God bebyggd miljö adresseras just betydelsen av tillgång till grundläggande service för att säkerställa en god vardagsmiljö och samtidigt minska behovet av resor. Miljömålet rymmer också en indikator som mäter tillgång till livsmedelsbutik, vård samt skola inom 1000 m (Sveriges miljömål, 2019). Gångavstånd till service kan också bidra till mer vardagsmotion, vilket är positivt för folkhälsan (Boverket, 2012; Folkhälsomyndigheten, 2019a; 2019b). Inte sällan blir t ex också en livsmedelsbutik en plats för möten mellan människor i området.

källor

26 Legeby, A, Koch, D, Miranda Carranza, P, Rumslig gestaltning och sociala processer – skolor som förmedlare av samhällelig närvaro. Antologi: Stadsutveckling & Design för Motstridiga Önskemål (Svensk Byggtjänst Förlag), Arkus skrift nr 77, 2019, sid. 213-239.

Naturvårdsverket Sveriges miljömål. [Sveriges miljömål - Sveriges miljömål \(sverigesmiljomal.se\)](https://www.sverigesmiljomal.se/)

Folkhälsomyndigheten, 2019. Fysisk aktivitet – rekommendationer, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/fysisk-aktivitet-ochmatvanor/fysisk-aktivitet--rekommendationer/>

Folkhälsomyndigheten. (2019b). Ny studie visar på vikten av insatser för mer fysisk aktivitet bland barn, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2019/april/nystudie-visar-pa-vikten-av-insatser-for-mer-fysisk-aktivitet-bland-barn/>

REMISSVERSION

4. Bostäder

Fokusområdets syfte

Syftet är att inom stadsdelen erbjuda ett blandat utbud av bostäder för att möta olika bostadsbehov, motverka segregation i staden som helhet och underlätta lokala flyttkedjor.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

Mål 1 Ingen fattigdom

Mål 10 Minskad ojämlikhet

Mål 11 Hållbara städer och samhällen

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering i förvaltningsskedet)

Indikator 5 Blandning av bostäder

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde Bostäder framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Bostäder

Indikator	Pre cert del 1	Precertifiering del 2	Slutcertifiering
Blandning av bostäder	<ol style="list-style-type: none"> 1. Befintligt underlag och kunskaper avseende bostadsutbud och behov. 2. Preliminära åtgärder för en blandning av bostäder. 3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Förutsättningsanalys avseende bostadsutbud och behov. 2. Åtgärder för en blandning av bostäder. 3. Medskick till hållbarhetsbedömning. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eventuell uppdatering av förutsättningsanalys avseende bostadsutbud och behov. 2. Eventuell uppdatering av åtgärder för en blandning av bostäder. 3. Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning.

REMISSVERK

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i pre certifiering 1

Att påbörja förutsättningsanalys och åtgärdsplanering för bostäder genom att sammanställa underlag som redan finns tillgängligt avseende bostadsutbud och bostadsbehov. För att genom projektets utveckling bidra till ett blandat utbud av bostäder för att möta olika bostadsbehov, motverka segregation i staden som helhet och underlätta lokala flyttkedjor.

Bedömningskriterier

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängligt underlag avseende nuvarande bostadsutbud i område och närområdet samt eventuell kännedom avseende nuvarande samt framtida bostadsbehov, samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att kunna redovisa ett komplett underlag i pre certifiering del 2.
2. Att projektet redovisat eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i tillgängligt underlag avseende bostadsutbud och bostadsbehov för att bidra till en blandning av bostäder.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet i Precertifiering 2 om förutsättningar och summera det underlag och de kunskaper som projektet redan har avseende nuvarande bostadsutbud samt bostadsbehov.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med underlaget avseende bostadsutbud samt analys av bostadsbehov inför redovisningen i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlag avseende bostadsutbud samt bostadsbehov, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till en blandning av bostäder. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i precertifiering 2, där åtgärdsförslag fördjupas.

Syftet med att påbörja arbetet med åtgärder är att fånga upp förslag från aktörer delaktiga i detta tidiga skeden, förslag som sedan kan arbetas vidare med.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

(En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende bostadsutbud samt behovsanalys avseende vilka typer av bostäder det råder brist på, i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende bostadsutbud och bostadsbehov, inför redovisningen i precertifiering 2.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder för en blandning av bostäder med utgångspunkt i underlag och i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i pre certifiering 2

Att få kunskap om nuvarande bostadsutbud samt bostadsbehov med syfte att sedan, genom åtgärder inom projektet bidrar till en blandning av bostäder i området. För att på så sätt bidra till ett varierat utbud i staden som helhet och därmed minska segregationen samt underlätta lokala flyttkedjor. Särskilt fokus ska läggas på att säkerställa tillgång till bostäder med hyresnivåer som kan efterfrågas av hushållen utan att inkomsten efter boendekostnader understiger nivån för baskonsumtionen*.

Bedömningskriterier

1. Att projektet gjort en förutsättningsanalys av bostadsutbudet inom området och närområdet samt en analys kring vilka typer av bostäder det finns behov av.
2. Att projektet, med utgångspunkt i förutsättningsanalysen för bostäder och projektmålen, har redovisat vilka åtgärder projektet kommer vidta för att säkerställa ett blandat utbud av bostäder i området med hänsyn till boendeform, upplåtelseform, bostadsstorlek och prisnivåer. Med särskilt fokus på bostäder till lägre hyresnivåer.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska dels redogöra för nuvarande bostadsutbud samt nuvarande och framtida bostadsbehov. Förutsättningsanalysen ska göras med hänsyn till boendeform, upplåtelseform, bostadsstorlekar,

prisnivåer med särskilt fokus på bostäder med lägre hyror (prisrimliga bostäder). I underlaget för nuläget ska följande framgå:

Boendeform och Upplåtelseform:

- Andel bostadsrätter
- Andel hyresrätter
- Andel äganderätter

Bostadsstorlekar:

- Andel 1 rum och kök
- Andel 2 rum och kök
- Andel 3 rum och kök
- Andel 4 rum och kök
- Andel 5 rum och kök eller större

Prisnivåer, med särskilt fokus på bostäder till lägre hyror (prisrimliga bostäder**)

- Andel hyresbostäder med en årshyra om 950 kr/m², eller lägre.
- Övriga, av projektet definierade prisnivåer.

Information om det statistiska underlaget utifrån källa, vilket årtal som avses etc.

Uppgifterna om fördelningen av bostadsstorlekar tas förslagsvis fram genom lägenhetsregistret, ett nationellt register över Sveriges alla bostadslägenheter. Registret förvaltas av Lantmäteriet, som också är ansvarig myndighet. Statistiska centralbyrån (SCB) erhåller lägenhetsuppgifterna från Lantmäteriet. Det ska säkerställas att statistiken är uppdaterad och aktuell, exempelvis om nya byggnader i stadsdelen är inkluderade.

Årshyran om 950 kr/m², år räknas upp enligt konsumentprisindex från 2018.

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet ska, utgå från förutsättningsanalysen, och ta sikte mot projektmålen och beskriva vilka åtgärder det vidtar för att bidra till ett blandat utbud av bostäder i området, med hänsyn till:

- Boendeform
- Upplåtelseform
- Bostadsstorlekar
- Prisnivåer (med särskilt fokus på bostäder med lägre hyror)
- Nya affärsmodeller och nya boendekoncept som bidrar till ett mer varierat bostadsutbud och lägre boendekostnader.

I Citylabs prestandacertifiering för förvaltningsskedet används följande mått för att definiera tillgång till bostäder med lägre hyror, som projekten bör ta sikte mot i planeringsskedet:

- 2,5 % hyresrätterna har en hyra på högst 950 kr/m² och år (justeras enligt KPI från 2018).
- Minst 12,5% av bostäderna i stadsdelen har en hyra som är lägre än snitthyran för en nyproducerad lägenhet: Bostäderna har en hyra som max uppgår till följande andel av snitthyran:
 - a. 85 % i Storstockholm.
 - b. 80 % i Storgöteborg.
 - c. 75 % i kommuner med mer än 75 000 invånare.
 - d. 60 % i kommuner med mindre än 75 000 invånare.

Redovisningen ska omfatta:

- Åtgärderna

- Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (t ex vilka avtal åtgärden ska knytas till).
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning till plan, planbestämmelser och planbeskrivning, avtal mm.)

Möjlighet till undantag

1. Om det i behovsanalysen framgår att det saknas behov av nya bostäder i området, beskriver projektet detta kortfattat istället för att redovisa åtgärder.
2. Utifall det råder behov av nya bostäder och projektet vidtar åtgärder för att bidra till ett mer varierat bostadsutbud med hänsyn till boendeform, upplåtelseformer och bostadsstorlekar, men inte klarar att tillföra bostäder till lägre hyror i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen, ska projektet som minimum precisera en strategi för hur organisationen över tid ska arbeta för att tillgängliggöra bostäder för mindre bemedlade grupper i samhället. Det ska också visa på andra åtgärder som projektet vidtagit som tillgängliggjort bostäder för fler grupper inom projektområdet (t ex flexibla planlösningar, andra boendeformer etc).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Förutsättningsanalys avseende bostadsutbud samt analys kring vilka typer av bostäder det finns behov av i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisningen av åtgärderna och hur de ska verkställas i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Vid undantag – om bostäder saknas inom projektet

Underlag med motivering som visar att det inom projektet inte finns behov av nya bostäder.

Vid undantag – om projektet inte lyckades skapa prisrimliga bostäder, men uppfylla övriga kriterier

Redovisa strategi för hur organisationen över tid ska verka för att skapa bostäder med lägre hyror samt redogörelse för åtgärder som ändå tillgängliggjort bostäder för fler grupper.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Att aktualitetspröva förutsättningsanalysen samt åtgärderna för en blandning av bostäder och justera dessa vid behov.

Bedömningskriterier

1. Att en redogörelse gjorts huruvida förutsättningsanalysen av bostadsutbud fortfarande är aktuell, eller om förutsättningarna eller bedömningen av de framtida behoven har förändrats. Att förutsättningsanalysen justerats vid behov samt att förändringarna och dess effekt på blandat bostadsutbud beskrivs.
2. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt att de har justerats vid behov. Att eventuella förändringar och deras effekt för att uppnå ett blandat bostadsutbud redovisas.
3. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida ny information om platsens förutsättningar eller framtida behov avseende bostäder framkommit som ger anledning att uppdatera förutsättningsanalysen, Summera i sådant fall förändringarna och deras effekt för blandat bostadsutbud i en bilaga samt uppdatera förutsättningsanalysen.

Instruktion bedömningskriterium 2

Gå igenom synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter pre certifieringen 2. Bedöm och redogör för huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, justera vid behov. Bedöm effekten av förändringar i åtgärder för blandat bostadsutbud samt summera förändringarna och dess bedömda effekter i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömningen t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av eventuella förändringar eller tillägg i förutsättningsanalysen avseende bostäder.
Beskrivning förändringarnas effekt för på ett blandat bostadsutbud.
Eventuellt uppdaterad förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 2

Kort beskrivning och motivering till eventuella förändringar eller tillägg avseende åtgärderna.
Eventuellt uppdaterad version av de planerade åtgärderna för att säkerställa en blandning av bostäder.
Beskrivning förändringarnas effekt för på ett blandat bostadsutbud.
Eventuell uppdatering av plankarta, planbestämmelser, planbeskrivning, om så är relevant att redovisa.

Redovisning bedömningskriterium 3

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning.

Bakgrund och kommentar till kraven

Stadsdelar som erbjuder en mångfald av bostäder motverkar segregation och främjar jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning. Tillgång till prisrimliga bostäder främjar även goda försörjningsvillkor och ökad trygghet för de boende.

* I Boverkets rapport Boende till rimlig kostnad definieras baskonsumtion enligt följande –
”Baskonsumtion avser endast den mest nödvändiga konsumtionen för hushållet. Den avser exempelvis mat, försäkringar, hygien och transporter. Det ingår inte sparande eller så kallade småutgifter som alkohol, tobak, godis, veckotidning och dylikt i baskonsumtionen. Baskonsumtionen utgår från att hemmet är färdigutrustat. Alla hushåll har specifika utgifter som inte finns med här. Det kan vara allt från julklappar, till semester, glasögon och nyinköp av lakan, strykjärn och tvättmaskin.” 2016.

** I Boverkets rapport Boende till rimlig kostnad (rapport 2016:11) lyfts frågan om förutsättningar för att leva i goda bostäder till rimliga kostnader, med fokus på hushållens boendeutgiftsprocent och konsumtionsutrymme. I rapporten skriver Boverket om det rådande akuta behovet att skapa ett nära, tillgängligt och blandat utbud av bostäder. En central fråga gäller så kallade prisrimliga bostäder, som innebär att riskerna inte enbart bärs av de enskilda hushållen utan även av samhället i stort. Prisrimliga bostäder handlar om att sträva mot en lokal bostadsmarknad med bostäder som har prisnivåer som kan efterfrågas av hushållen utan att inkomsten efter boendekostnader understiger nivån för baskonsumtionen.

Krav på att studera nuvarande bostadspriser syftar till att främja nya affärsmodeller samt att ny bebyggelse ska komplettera befintlig bebyggelse. I Citylab Manual 1.0, för förvaltningsskedet, återfinns ett krav på att minst 2,5% av hyresbostäderna har en årshyra på högst 950 kr/m², därför återfinns det också i Citylab för planeringsskedet. Årshyran är då baserad på en lägenhet på 65m², där en person med inkomst motsvarande undre tionde percentilen och med ett barn (och därför även barnbidrag) ska kunna betala hyran utan att lägga mer än 30 % av sin disponibla inkomst på hyran.

5. Platser

Fokusområdets syfte

Fokusområdet Platser handlar om att skapa offentliga rum för olika målgrupper och användningsområden. Platser ska utformas med kvaliteter som gynnar mellanmännsliga möten och kontaktskapande men även rekreation, vila och återhämtning. En viktig aspekt för att människor ska vilja vistas på platsen är att den har ett gott lokalklimat och upplevs trygg och inkluderande. En tillräcklig mängd offentlig grönyta och friyta ska skapas, relateras till projektets täthet och säkerställas.

Fokusområdet fokuserar på offentlig friyta¹ och innehåller både kvantitativa och kvalitativa krav på offentliga friytor och grönytor.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

- 3 God hälsa och välbefinnande
- 11 Hållbara städer och samhällen
- 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering i Förvaltningskedet)

- Indikator 1 Trygghet
- Indikator 2 Tillit i grannskapet
- Indikator 3 Platser
- Indikator Serviceutbud

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde Platser framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Platser

Indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Kvantitet platser	<ol style="list-style-type: none"> 1. Befintliga underlag och kunskaper, och redovisning av preliminär friyta 2. Preliminära åtgärder 3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Underlag till förutsättningsanalys (inkl. revidering jmf. tidigare skede) 2. Planerade åtgärder (inkl. redovisning av friyta) 3. Medskick till hållbarhetsbedömning 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uppdaterad förutsättningsanalys (inkl. revidering jmf tidigare skede) 2. Uppdaterade åtgärder (inklusive kvantitet friyta) 3. Åtgärder för utbyggnadsskedet 4. Medskick till hållbarhetsbedömning
Kvalitet platser	<ol style="list-style-type: none"> 1. Befintliga underlag och kunskaper 2. Preliminära åtgärder 3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Underlag till förutsättningsanalys och inventering kvalitet platser (inkl. revidering jmf tidigare skede) 2. Planerade åtgärder 3. Medskick till hållbarhetsbedömning 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uppdaterad förutsättningsanalys och inventering kvalitet platser (inkl. revidering jmf. tidigare skede) 2. Uppdaterade åtgärder (inklusive kvantitet friyta) 3. Åtgärder för utbyggnadsskedet 4. Medskick till hållbarhetsbedömning

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att påbörja arbetet med kvantitet och kvalitet för platser genom att sammanställa underlag som redan finns tillgängligt avseende förutsättningarna för offentliga och privata friytor, grönyta och befintliga strukturer i projektområdet och dess närhet. Samt att föreslå förbättrande preliminära åtgärder.

Bedömningskriterier Kvantitet platser

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängligt underlag avseende platskvantitet samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende platskvantitet redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra till att projektet uppnå de yt- och avståndskrav som finns för fokusområdet
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Kvalitet platser

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängligt underlag avseende platskvalitet samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende platskvalitet redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra till att projektet uppnå de kvalitetskrav som finns för fokusområdet
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Kvantitet platser

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om Kvantitet platser med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och summera det projektet redan har kännedom kring samt gör en uppskattning av nuläget för offentliga friytor avseende antal kvadratmeter inom projektets avgränsning samt beräkningsmetod

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med förutsättningsanalys och friyta i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende kvantitet platser ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till god kvantitet kopplat till platser. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2.

- Redovisa översiktligt att preliminär stadsstruktur säkerställer kvantitet av offentliga friytor inom projektets avgränsning till som minst 15 %, samt den beräkningsmetod som använts.
- Redovisa översiktligt att föreslagen stadsutveckling säkerställer kvantitet av grönytor inom projektets avgränsning till som minst 9 kvm per boende samt den beräkningsmetod som använts.
- Redovisa översiktligt att föreslagen stadsutveckling säkerställer kvantitet av grönytor inom projektets avgränsning till som minst 5 kvm per arbetande samt den beräkningsmetod som använts.

Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Kvalitet platser

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om Kvalitet platser med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och summera tillgängliga underlag och kunskaper.

Sammanfatta vad som saknas, det vill säga vilka behov som projektets offentliga friytor behöver fylla.

Beskriv också kort hur projektet planerar att arbeta vidare med underlaget (förutsättningsanalysen) och variation avseende kvalitet platser inför redovisningen i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende platskvalitet, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till ett varierat utbud av platser med god kvalitet. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i precertifiering 2.

- Redovisa vilken typ av friytor som preliminärt planeras inom projektet för att säkerställa mångfald av friytor enligt tabell 1.
- Redovisa eventuella preliminära åtgärder som säkerställer trygghet och underlättar tillit i offentliga rum. Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Kvantitet platser

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende kvantitet platser i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen, inkl uppskattning av nuläget för offentliga friytor.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalys och friyta för kvantitet platser.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende kvantitet platser och tillskapande av friyta.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Kvalitet platser

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende kvalitet platser i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen samt summering av vilka behov som projektets offentliga friytor behöver fylla.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalys och variation avseende kvalitet platser inför redovisningen i precertifiering 2.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende kvalitet platser.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Fokusområdet Platser handlar om att skapa offentliga rum för olika målgrupper och användningsområden. Platser ska utformas med kvaliteter som gynnar mellanmännsliga möten och kontaktskapande men likaså rekreation, vila och återhämtning. En viktig aspekt för att människor ska vilja vistas på platsen är att den har ett gott lokalklimat och upplevs trygg och inkluderande. En tillräcklig mängd offentlig grönyta och friyta ska skapas, relateras till projektets täthet och säkerställas.

Bedömningskriterier Kvantitet platser

1. Att projektet tagit fram en förutsättningsanalys för kvantitet av platser.
2. Att projektet integrerat och planerat åtgärder för god kvantitet av platser.
3. Medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Kvalitet platser

1. Att projektet tagit fram en förutsättningsanalys för god kvalitet av platser
2. Att projektet integrerat och planerat åtgärder för god kvalitet av platser.

3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Kvantitet platser

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska tillgodose en tillräcklig mängd offentlig grönyta och friyta för att skapa ett gott liv. Andelen offentlig friyta säkerställs som ett procenttal av markytan och andelen offentlig grönyta säkerställs som kvm per person. Detta för att andelen friyta ska anpassas efter projektets täthet. Projektet ska i förutsättningsanalysen utreda tillgången inom projektets avgränsning samt att se till att föreslagen stadsutveckling inte leder till för lite offentlig fri- och grönyta.

Förutsättningsanalysen ska innehålla:

- En redovisning av nuläget för offentliga och privata friytor avseende antal kvadratmeter inom projektets avgränsning, samt beräkningsmetod
- Beräkning av antal boende och arbetande sammanställs som underlag till grönytefaktor (GYF), inom fokusområde 12 Grönstruktur.

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet ska säkerställa en tillräcklig tillgång till offentlig friyta och grönyta genom att:

- Redovisa föreslagen stadsutveckling med minst 15 % offentliga friytor, samt beräkningsmetod
- Att projektet redovisat föreslagen stadsutveckling med minst 9 kvm offentlig grönyta/boende, samt beräkningsmetod
- Att projektet redovisat preliminär stadsstruktur med minst 5 kvm offentlig grönyta/arbetande, samt beräkningsmetod.
- Redovisa och motivera förändringar jämfört med precertifiering steg 1

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Kvalitet platser

Instruktion bedömningskriterium 1

Människor ska ges tillgång till de olika typer av platser som skapar ett gott liv. Människor har både grundläggande gemensamma behov och olika behov beroende på exempelvis ålder och livssituation vilket gör att olika typer av platser behövs. Projektet ska därför ta reda på vilka platser som finns i projektets avgränsning men även i närområdet, för att se vilka värden projektet kan nyttja men också vilka brister projektet kan komplettera och åtgärda.

Projektet ska därför ta fram en förutsättningsanalys innehållandes:

- Redovisning av mångfald bland existerande platser inom angivna avstånd (enligt tabell 1), med projektets avgränsning tydliggjord. Vid behov uppdatera sammanställningen av tillgången på offentliga friytor i angränsning till projektet enligt tabell 1.

- Redovisning av resultat från eventuella nya trygghets- och eller tillitsundersökningar som innefattar området
- Redovisning av existerande och planerade sociala och kulturella ekosystemtjänster projektområdet (utifrån ekosystemtjänstanalysen som tas fram inom fokusområde 11 Grönstruktur).

Instruktion bedömningskriterium 2

För att komplettera, åtgärda och tillskapa en variation av platser med god kvalitet i området ska projektet integrera åtgärder i strukturen samt planera åtgärder för att:

- Skapa platser inom projektet i kombination med platser i projektets närhet som tillsammans uppfyller kraven på mångfald av platser inom ett visst avstånd enligt tabell 1.
- Integrera och redovisa åtgärder som säkerställer mångfald av friytor enligt tabell 1
- Integrera och redovisa åtgärder som säkerställer trygghet och tillit i offentliga rum
- Integrera och redovisa åtgärder som säkerställer att friytorna är tillgängliga och tilltalar olika grupper utifrån exempelvis ålder och kön
- Integrera och redovisa åtgärder som säkerställer att konst finns i det offentliga rummet. 1%-regeln är ett lämpligt riktmärke för omfattningen.
- Redovisa medverkande kompetenser inom arbetet med platser.
- Redovisa för respektive åtgärd vilka styrmedel projektet kommer vidta för att säkerställa att åtgärden blir genomförd. Samt vem som bär ansvar för åtgärden i olika skeden och hur uppföljning ska ske.
- Redovisa och motivera förändringar jämfört med precertifiering steg 1

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Kvantitet platser

Redovisning bedömningskriterium 1

Förutsättningsanalys för kvantitet av platser.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av genomförda (integrerade i struktur och planhandlingar) och planerade åtgärder för att stärka kvantitet av platser i projektet.

Redovisningen ska omfatta beskrivning av planerade åtgärder, ansvar, tidpunkt för genomförande av åtgärderna samt uppföljning av dessa.

Redovisning bedömningskriterium 3

Medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Kvalitet platser

Redovisning bedömningskriterium 1

Förutsättningsanalys för kvalitet av platser.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av genomförda (integrerade i struktur och planhandlingar) och planerade åtgärder för att stärka kvalitet av platser i projektet.

Redovisningen ska omfatta beskrivning av planerade åtgärder, ansvar, tidpunkt för genomförande av åtgärderna samt uppföljning av dessa.

Redovisning bedömningskriterium 3

Medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Att aktualitetspröva tidigare framtagna förutsättningsanalyser och åtgärder samt att säkerställa att tillräcklig kvantitet och kvalitet för platser i projektet.

Bedömningskriterier Kvantitet platser

1. Att projektet bedömt huruvida förutsättningsanalysen för kvantitet platser fortfarande är aktuell eller om förutsättningarna ändrats sedan precertifiering steg 2. Samt att förutsättningsanalysen vid behov uppdaterats och att ändringar och konsekvenser av dessa finns redovisade.
2. Att projektet vid behov uppdaterat åtgärder för god kvantitet platser.
3. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Kvalitet platser

1. Att projektet bedömt huruvida förutsättningsanalysen för kvalitet platser fortfarande är aktuell eller om förutsättningarna ändrats sedan precertifiering steg 2. Samt att förutsättningsanalysen vid behov uppdaterats och att förändringar från precertifiering steg 2 och konsekvenser av dessa förändringar finns redovisade.
2. Att projektet vid behov uppdaterat åtgärder för god kvalitet platser.

3. Att projektet redovisat åtgärder som säkerställer trygghet och underlättar tillit i offentliga rum under utbyggnadsskedet.
4. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Kvantitet platser

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida ny information om platsens förutsättningar eller förändringar i förslaget gjorts sedan precertifiering steg 2 som gör att förutsättningsanalysen avseende kvantitet för platser behöver uppdateras.

Summera i sådant fall förändringarna och dess konsekvenser i en bilaga samt uppdatera förutsättningsanalysen.

Instruktion bedömningskriterium 2

Redogör för huruvida förändringar skett avseende behov och åtgärder och redovisa om åtgärder tillkommit, tagits bort eller ändrats samt beskriv konsekvenserna av detta avseende platsers kvantitet.

Projektet behöver fortsatt visa att det uppnår kraven enligt precertifiering steg 2.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömningen och förutsättningsanalysen t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan precertifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Kvalitet platser

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida ny information om platsens förutsättningar eller förändringar i förslaget gjorts sedan precertifiering steg 2 som gör att förutsättningsanalysen avseende kvalitet för platser behöver uppdateras.

Summera i sådant fall förändringarna och dess konsekvenser i en bilaga samt uppdatera förutsättningsanalysen.

Instruktion bedömningskriterium 2

Redogör för huruvida förändringar skett avseende behov och åtgärder och redovisa om åtgärder tillkommit, tagits bort eller ändrats samt beskriv konsekvenserna av detta avseende platsers kvalitet.

Projektet behöver fortsatt visa att det uppnår kraven enligt precertifiering steg 2.

Instruktion bedömningskriterium 3

Redovisa åtgärder som säkerställer trygghet och underlättar tillit i offentliga rum under utbyggnadsskedet samt hur dessa åtgärder säkerställts.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömningen t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning kvantitet platser

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering och konsekvenser av eventuella förändringar sedan precertifiering steg 2.
Uppdaterad förutsättningsanalys vid behov.

Redovisning bedömningskriterium 2

Summering och konsekvenser av eventuella förändringar sedan precertifiering steg 2.
Uppdaterade åtgärder samt konsekvensbedömning av dessa (säkerställande att projektet uppnår kravställning avseende kvantitet platser).

Redovisning bedömningskriterium 3

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning kvalitet platser

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering och konsekvenser av eventuella förändringar sedan precertifiering steg 2.
Uppdaterad förutsättningsanalys vid behov.

Redovisning bedömningskriterium 2

Summering och konsekvenser av eventuella förändringar sedan precertifiering steg 2.
Uppdaterade åtgärder samt konsekvensbedömning av dessa (säkerställande att projektet uppnår kravställning avseende kvalitet platser).

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av åtgärder under utbyggnadsskedet samt redovisning av hur dessa säkerställs.

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bakgrund och kommentar till kraven

Utöver offentliga friytor finns privata friytor som exempelvis bostadsgårdar. Den privata friytan utgör ett rum för gemenskap mellan de boende i kvarteret. För att understödja social sammanhållning inom kvarteret bör gården vara tydligt avskild från offentliga friytor. I detta avskilda rum kan t.ex. små barn ha en större rörelsefrihet. Kvarteret bör utformas så att det är lätt för boende att ta del av de anslutande offentliga friytorna. Bostadsgårdar dimensioneras och utformas med hjälp av GYF. Det finns kvalitetskrav för bostadsgårdar vad gäller buller och ljus i andra fokusområden som behöver appliceras på bostadsgårdar. Behovet av olika typer av vistelsemiljöer på bostadsgården anpassas efter typ av bostad (t.ex. studentboende, äldreboende etc.)

Tabell 1. Platstyper, innehåll och maxavstånd

Platstyp	Platsen ska innehålla	Avstånd	Vägledande exempel
1. Plats för lek	<ul style="list-style-type: none">Möjlighet till rörelse och kreativitet.Tillgång till vegetation och/eller naturmark.Tillgång till dagsljus och solbelysning samt lekmöjligheter i skugga under sommarhalvåret.Ej bullerstört, möjligt att ha en konversation utan att höja rösten.Välskött (ej skräpigt, ej trasigt, ej klotter, ej igenvuxet/ eller söndertrampat).Lekplatser ska vara utrustade med god belysning under mörka årstider.Att det på lekplatser går att ta sig fram för personer med barnvagn, rullstol eller rullator.De olika platserna i stadsdelen kompletterar varandra för att tilltala barn i olika åldrar (1–12 år), både flickor och pojkar.	Inom 200 m från bostadsbyggnaderna.	Till exempel en skogsdunge med klätterträd och lösa grenar för kojbygge, en lekpark med sandlåda, klätterredskap och kojbuskar, eller en lekpark med kanaler att hålla vatten i, en rutschkana och små hus, omgiven av vegetation.

<p>2. Plats för social samvaro utomhus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sittplatser och bord med möjlighet att sitta vindskyddat i sol och skugga. • Mindre rumsbildning omgiven av grönska och/eller utblick mot vatten/grönska/stadslandskap. • Ej bullerstört, möjligt att ha en konversation utan att höja rösten. • Välskött (ej skräpigt, ej trasigt, ej klotter, ej igenvuxet/ eller söndertrampat). • Att det går att ta sig fram på platsen för personer med barnvagn, rullstol eller rullator. • De olika platserna i stadsdelen kompletterar varandra för att attrahera olika målgrupper. 	<p>Inom 200 m från bostadsbyggnaderna och lokalbyggnaderna.</p>	<p>Till exempel att sittplatser med bord finns i en avskild del av en park och inte utplacerade på stora öppna ytor.</p>
<p>3. Rofylld plats</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Fridfullt med möjlighet att uppleva naturens ljud. • Omgiven av grönska och/eller utblick mot vatten. • Vindskyddade sittplatser i både sol och skugga. • Välskött (ej skräpigt, ej trasigt, ej klotter, ej igenvuxet/ eller söndertrampat). • Att det går att ta sig fram på platsen för personer med barnvagn, rullstol eller rullator. 	<p>Inom 200 m från bostadsbyggnaderna och lokalbyggnaderna.</p>	<p>Till exempel en grön liten park där det är möjligt att koppla av, en lugn del av en större park, en rofylld plats vid vatten.</p>
<p>4. Stor flexibel grönyta</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stor öppen rumsbildning för spontana eller temporära aktiviteter. • Välskött (ej skräpigt, ej trasigt, ej klotter, ej igenvuxet/ eller söndertrampat). • Ej bullerstört, möjligt att ha en konversation utan att höja rösten. 	<p>Inom 500 m från bostadsbyggnaderna.</p>	<p>Till exempel en stor gräsmatta, som utgör en del av en större park, där det är möjligt att utöva spontanidrott, ha picknick, loppis, leka i snön på vintern etc.</p>

<p>5. Större sammanhängande naturområden</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rymd. • Rofyllt. • Artrikt. • Vild vegetation. • Möjlighet att uppleva naturens ljud. • Välskötta (ej skräpigt, ej trasigt, ej klotter, ej igenvuxet/ eller söndertrampat). 	<p>Inom 2500 m från bostadsbyggnaderna.</p>	<p>Till exempel en skog eller en mindre naturmiljö i anslutning till en sjö eller hav.</p>
<p>6. Platsbyggnad utomhus för spontana möten</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Plats i anslutning till målpunkt eller stråk med genomströmning av människor. • Sittplatser. • Välskött (ej skräpigt, ej trasigt, ej klotter, ej igenvuxet/ eller söndertrampat). • Att det går att ta sig fram på platsen för personer med barnvagn, rullstol eller rullator. 	<p>Inom 500 m från bostadsbyggnaderna.</p>	<p>Till exempel en mindre platsbyggnad eller ett torg i anslutning till service och/eller kollektivtrafik.</p>
<p>7. Platser inomhus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Möjlighet att vistas på platsen utan att behöva konsumera eller betala en avgift. • Möjlighet att kunna umgås i grupp och sitta enskilt (t ex göra läxor). • Trygga och väl omhändertagna lokaler. • De olika platserna i stadsdelen (eller utbudet på en plats) attraherar olika målgrupper. 	<p>Inom 1000 m från bostadsbyggnaderna.</p>	<p>Till exempel bibliotek, kulturhus, Folkets Hus, samlingslokaler/ föreningslokaler, ungdomsgård, öppen förskola etc.</p>
<p>8. Platser för rörelse och motion</p>	<p>Yta eller anläggning som inbjuder till rörelse/motion.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Välskötta (ej skräpigt, ej trasigt, ej klotter, ej igenvuxet/ eller söndertrampat). • Ej bullerstört, möjligt att ha en konversation utan att höja rösten. • Platserna ska vara utrustade med god belysning under mörka årstider. 	<p>Inom 500 m från bostadsbyggnaderna och lokalbyggnaderna.</p>	<p>Till exempel utegym, sporthall, bollplan, ridhus, gymnastikhall, badhus, friidrottsanläggning, racketshall, yogastudio, dansstudio, tennisbana, skatepark, pumptrack, parkour, löparspår, skidspår, skridskobana, ishall etc.</p>

<p><i>Fortsättning</i> 8. Platser för rörelse och motion</p>	<p>Det totala utbudet i stadsdelen kompletterar det som finns i stadsdelens närområde avseende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Typ av motion/rörelse. • Olika åldersgrupper (barn, unga, vuxna och äldre). • Kön (pojkar, flickor, kvinnor och män). • Kostnadsfri och avgiftsbelagd motion. 		
<p>9. Platser för kulturutövning och/eller möjlighet att ta del av kulturutbud</p>	<p>Lokaler och platser för kultur och kulturutövning.</p> <p>Det totala utbudet i stadsdelen kompletterar det som finns i stadsdelens närområde avseende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Typ av kultur. • Olika åldersgrupper (barn, unga, vuxna, äldre). 	<p>Inom 1000 m från bostadsbyggnaderna.</p>	<p>Till exempel konstateljéer, scener/lokaler för utövande av t ex musik, teater, sång, dans, kör, hantverk, design, media, bio.</p>
<p>10. Promenadvänliga stråk</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stråk genom stadsdelen som knyter samman målpunkter (t ex platstyperna ovan, service och kollektivtrafik). • God gestaltning av gaturummet (inkl. god orienterbarhet, tillräckligt med utrymme för gående, få fysiska barriärer, trafiksäkert). • Variationsrikt (t ex korta kvarter, detaljer på byggnaderna, natur, planteringar) . • Sittplatser längs stråket. • God belysning. • Stråken är avskilda från kraftigt trafikerade vägar. • Välskötta (ej skräpigt, ej trasigt, ej klotter, ej igenvuxet/ eller söndertrampat). • Att det går att ta sig fram på platsen för personer med barnvagn, rullstol eller rullator. 	<p>–</p>	

6. Lärmiljöer

Fokusområdets syfte

Projektet ska bidra till att skapa tillgång till goda lärmiljöer för barn och unga, inklusive kvalitativa utemiljöer och en strategisk placering både med tanke på störningar och risker men även tillgänglighet till fots, med cykel och kollektivtrafik.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

Mål 3 God hälsa och välbefinnande
Mål 4 God utbildning för alla
Mål 11 Hållbara städer och samhällen

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering i Förvaltningsskedet)

Indikator 4. Serviceutbud
Indikator 6 Ljudmiljö
Indikator 8 Inomhusmiljö

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde Lärmiljöer framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Lärmiljöer

Indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Lär- miljöer	1. Befintliga underlag och kunskaper	1. Förutsättningsanalys avseende lärmiljöer	1. Eventuell uppdatering av förutsättningsanalys

	avseende lärmiljöer 2. Preliminära åtgärder för lärmiljöer. 3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning	2. Planerade åtgärder för att skapa tillgång till goda lärmiljöer för barn och unga 3. Medskick till hållbarhetsbedömning	avseende lärmiljöer. 2. Eventuell uppdatering av åtgärder för att skapa tillgång till goda lärmiljöer för barn och unga. 3. Åtgärder för utbyggnadsskedet. 4. Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning
--	--	--	---

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att påbörja arbetet med förutsättningsanalys för lärmiljöer genom att sammanställa underlag som redan finns tillgängligt och innehåll avseende befintliga lärmiljöer samt projektets förväntade behov avseende lärmiljöer. Samt utifrån det underlaget föreslå preliminära åtgärder för att projektet ska bidra till goda lärmiljöer för barn och unga.

Bedömningskriterier

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängligt underlag avseende lärmiljöer samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende lärmiljöer, redovisat preliminära åtgärder för att bidra till goda lärmiljöer för barn och unga.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet i Precertifiering 2 om förutsättningsanalys avseende lärmiljöer samt tillhörande instruktion och summera befintliga utredningar, statistiskt och kunskaper avseende nuvarande lärmiljöer och framtida behov.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende lärmiljöer i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende lärmiljöer, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till goda lärmiljöer för barn och unga, inklusive kvalitativa utemiljöer. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2.

Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende lärmiljöer i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende lärmiljöer.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende lärmiljöer.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Projektet ska bidra till att skapa tillgång till goda lärmiljöer för barn och unga, inklusive kvalitativa utemiljöer och en strategisk placering både med tanke på störningar och risker men även tillgänglighet till fots, med cykel och kollektivtrafik.

En förutsättningsanalys ska tas fram som underlag för projektets förståelse för platsens tillgång och behov av lärmiljöer. Analysen ska beskriva såväl områdets befintliga tillgång till lärmiljöer, vilken kvalitet och förutsättningar dessa har samt klargöra det behov av lärmiljöer som projektet kommer alstra.

Bedömningskriterier

1. Förutsättningsanalys för lärmiljöer.

2. Åtgärder för goda lärmiljöer.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

En förutsättningsanalys av områdets tillgång och kvalitet på lärmiljöer inklusive dess utemiljöer samt det behov av lärmiljöer som projektet väntas alstra.

En förutsättningsanalys ska sammanställas för området, grundad på uppgifter om befintlig tillgång och behov. Den ska klargöra och beskriva:

- Vilka befintliga lärmiljöer finns inom området eller i dess närhet.
- Avstånd till lärmiljöer i angränsande område.
- Befintligt antal platser och för vilka åldrar.
- Om antalet platser är i balans med dagens behov och vilket behov av platser projektet kommer att alstra.
- Hur är befintliga byggnader för lärmiljöer idag till status, skick och funktionalitet.
- Vilken storlek och kvalitet befintliga lärmiljöers friytor har.
- Behov av utredningar av befintliga lärmiljöers kvaliteter eller vilket behov som framtiden kommer att ge.

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet ska bidra till att skapa tillgång till goda lärmiljöer för barn och unga, inklusive kvalitativa utemiljöer och en strategisk placering både med tanke på störningar och risker men även tillgänglighet till fots, med cykel och kollektivtrafik. Beskrivning av åtgärder för lärmiljöer ska redovisa:

- Behov av antal platser inom lärmiljöer och om dessa ska lösas inom området eller i angränsande områden.
- Storlek, antal platser, vilka åldrar inom planerade lärmiljöer.
- Placering av lärmiljöer med hänsyn till störningar och risker som: buller, luftkvalitet, dagsljus och transporter
- Placering av lärmiljöer i förhållande till trygga och säkra stråk, målpunkter, kollektivtrafik och natur- och idrottsplatser
- God tillgång på utemiljö för både pedagogik, rörelse, lek och idrott.
- Om lärmiljön har förutsättningar att bli en målpunkt med fler funktioner än lärande, tex genom samutnyttjande eller som en aktivitetsnod i området.
- Redovisning av vilka styrmedel som ska används för att verkställa respektive åtgärd, t ex avtal eller planbestämmelser
- Redovisning av vem (befattning/avdelning/aktör) är ansvarig för att respektive åtgärd säkras
- Redovisning av hur genomförandet av respektive åtgärd ska följas upp

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

En förutsättningsanalys, inklusive analys av områdets tillgång och kvalitet på lärmiljöer och tillhörande utemiljöer samt det behov av lärmiljöer som projektet väntas alstra.

Redovisning bedömningskriterium 2

En beskrivning av planerade lärmiljöer och dess utemiljö med redovisning av åtgärder för att uppfylla hållbarhetsmål samt hur respektive åtgärds genomförande säkras upp.

Redovisning bedömningskriterium 3

Medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Att aktualitetspröva förutsättningar och åtgärder för att skapa tillgång till goda lärmiljöer för barn och unga, inklusive kvalitativa utemiljöer och en strategisk placering både med tanke på störningar och risker men även tillgänglighet till fots, med cykel och kollektivtrafik.

Bedömningskriterier

1. Att en redogörelse gjorts huruvida förutsättningsanalys kring lärmiljöer är aktuell eller om förutsättningar förändrats. Samt att beskrivning och bedömning uppdaterats vid behov.
2. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt att åtgärderna justerats vid behov.
3. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida ny information om platsens förutsättningar eller framtida behov avseende lärmiljöer framkommit som ger anledning att uppdatera förutsättningsanalysen. Bedöm om förändringarna påverkar projektets möjlighet att bidra till goda lärmiljöer.

Summera i förändringarna i en bilaga samt uppdatera förutsättningsanalysen vid behov.

Instruktion bedömningskriterium 2

Genomgång av synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter pre certifieringen 2. Justera åtgärderna vid behov samt summera förändringarna och dess effekt för goda lärmiljöer i kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömningen t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning**Redovisning bedömningskriterium 1**

Summering av eventuella förändringar eller tillägg i förutsättningsanalys avseende lärmiljöer.

Beskrivning av förändringarnas eventuella effekt på projektets möjlighet att bidra till goda lärmiljöer.

Vid behov redovisas en uppdaterad förutsättningsanalys avseende lärmiljöer.

Redovisning bedömningskriterium 2

Beskrivning och motivering till eventuella förändringar eller tillägg avseende åtgärder för lärmiljöer.

Eventuellt uppdaterad version av de planerade åtgärderna för lärmiljöer samt beskrivning av förändringarnas effekt på projektets möjlighet att bidra till goda lärmiljöer.

Eventuell uppdatering av plankarta, planbestämmelser, planbeskrivning.

Redovisning bedömningskriterium 3

Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bakgrund och kommentar till kraven

Att skapa en helhetsbild av lärmiljöers befintliga förutsättningar, lokala behov, värden, utmaningar och utredningsbehov.

7. Kulturmiljöer

Fokusområdets syfte

Den befintliga kulturmiljön och platsens historia är en viktig utgångspunkt vid utformning av tillkommande miljöer, likaså hur kulturvärdena används när befintliga bebyggelsemiljöer utvecklas. Stadsutvecklingsprojekt bör planera för hur bevarande och framhävande av befintlig bebyggelse, fornlämningar och landskapsbild ska realiseras och hur viktiga berättelser ska synliggöras. Att skapa en stark samverkan mellan aktörer inom konst, arkitektur och kulturhistoria samt kreativa dialoger med aktörer som har specifik kännedom om plan- och byggprocessen och platsens förutsättningar kan utgöra goda förutsättningar för att kulturvärden tas tillvara i stadsutvecklingen. Värdet av den lokala platsens förutsättningar och kulturmiljövärden ska lyftas samt hur det kan användas som en tillgång och kvalitet vid utveckling av ett områdes identitet, karaktär och arkitektoniska uttryck.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål och illustration

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

Mål 11 Hållbara städer och samhällen

Koppling till "Citylab Manual 1.0 En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifieringen för Förvaltningsskedet)

För Fokusområde Kulturmiljöer finns idag ingen motsvarande indikator i *Citylab Manual 1.0 Certifiering av en stadsdels hållbarhet*.

Koppling till andra certifieringar

I en bilaga för Fokusområde Kulturmiljöer framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Kulturmiljöer

indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Kulturmiljöer	1. Befintliga underlag och kunskaper avseende kulturmiljöer	1. Kulturmiljöinventering. 2. Ambition och åtgärder för	1. Eventuell uppdatering av kulturmiljöinventeringen.

	<p>2. Preliminär ambition och preliminära åtgärder för bevarande, stärkande och synliggörande av kulturmiljövärden.</p> <p>3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning.</p>	<p>bevarande, stärkande och synliggörande av kulturmiljövärden.</p> <p>3. Medskick till hållbarhetsbedömning.</p>	<p>2. Eventuell uppdatering av ambition och åtgärder för bevarande, stärkande och synliggörande av kulturmiljövärden.</p> <p>3. Åtgärder för utbyggnadsskedet.</p> <p>4. Eventuellt medskick till uppdaterade hållbarhetsbedömning</p>
--	--	---	--

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att påbörja arbetet med kulturmiljöinventeringen genom att sammanställa underlag som redan finns tillgängligt och utifrån det underlaget föreslå preliminära åtgärder för bevarande, stärkande och synliggörande av kulturmiljövärden.

Bedömningskriterier

1. Att projektet summerat tillgängligt underlag avseende platsens kulturmiljö, samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram en komplett kulturmiljöinventering att redovisa i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende kulturmiljön redovisat eventuell preliminär ambition och åtgärder för bevarande, stärkande och synliggörande av kulturmiljövärden.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om kulturmiljöinventering med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och ta summera befintliga underlag och kunskaper.

Redogör också för hur projektet avser arbeta vidare, och vilka uppgifter som kvarstår att ta fram, i det fortsatta arbetet med kulturmiljöinventeringen inför redovisningen i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i utkastet på kulturmiljöinventeringen, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på preliminär ambition och preliminära åtgärder för bevarande, stärkande och synliggörande av kulturmiljövärden. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i precertifiering 2. Förslagen fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängligt underlag avseende kulturmiljöer i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med kulturmiljöinventeringen.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuell preliminär ambition och preliminära åtgärder för bevarande, stärkande och synliggörande av kulturmiljövärden, i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys, i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Genom att projektet tar fram en kulturmiljöinventering kartlägga och värdera befintliga kvaliteter och värden kopplade till kulturmiljö för att bevara, synliggöra och stärka dessa vid utveckling av området. Inventeringen ska ge övergripande kunskap om nuvarande kulturmiljövärden på platsen och i direkt anslutning till platsen samt att identifiera värdebärande element såsom detaljer och karaktärsdrag som har betydande inverkan för kulturmiljövärden på platsen.

Bedömningskriterier

1. En aktuell kulturmiljöinventering finns.
2. Projektet ska utifrån kulturmiljövärden identifierade i inventeringen formulera en ambition för bevarande, stärkande och synliggörande av kulturmiljövärden, samt redogöra för åtgärder som säkerställer formulerad ambition.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning.

Instruktion

Instruktion för bedömningskriterium 1

En kulturmiljöinventering tas fram för utvecklingsområdet. Inventeringen ska innehålla:

- En övergripande historisk beskrivning som innefattar kopplingar, samband och strukturer (tex bebyggelsestruktur och blå-gröna strukturer och samband), av utvecklingsområdet och i direkt anslutning till utvecklingsområdet.
- Förutsättningsanalys av området utifrån vad som är av särskild betydelse på platsen tex. stads och- landskapsbild, bebyggelsestruktur, verksamheter, blå-gröna strukturer och samband samt identitet och karaktärsdrag.
- Identifiering av specifika värdebärande element och karaktärsdrag inom utvecklingsområdet.
- Värdering, bedömning samt känslighetsanalys av värdebärande element och karaktärsdrag. Detta avsnitt ska svara på vad som är prioriterat att bevara och utveckla för att synliggöra och stärka befintliga värden kopplat till kulturmiljö på platsen.
- Rekommendationer och förslag på åtgärder som bevarar, synliggör och förstärker värden, karaktärsdrag och kvaliteter. Till exempel förslag på planbestämmelser som i planhandlingar säkerställer ett bevarande. Rekommendationer kan med fördel redovisas i kartor, text och foton.

Instruktion för bedömningskriterium 2

Ambition för bevarande och synliggörande av kulturmiljövärden samt åtgärder formuleras.

Av åtgärderna ska följande framgå:

- Beskrivning av hur befintliga värden och berättelser ska bevaras, stärkas och synliggöras.
- Beskrivning av hur tillkommande bebyggelse kommer förhålla sig till och samspela med i inventeringen identifierade värden och kvaliteter.
- Formulering av planbestämmelser och reglering som säkerställer att tillkommande bebyggelse samspelar och harmonierar med befintliga värden och kvaliteter.
- Formulering av planbestämmelser och reglering för skydd och varsamhet av befintliga värden.
- Vid behov undersök möjlighet till återanvändning av byggnadsmaterial och hantverksmetoder.
- Vid behov undersök möjlighet att återanvända byggnadsmaterial på annan plats.

Projektägaren/exploatören är ansvarig för att respektive åtgärd säkerställs i planhandlingar och knyts till avtal. Utkast eller koncept på åtgärd ska genomföras innan en detaljplan får beslut om samråd.

Förändringar av kulturmiljöer som påverkar värden ska genomföras i enlighet med varsamhetskraven i plan- och bygglagen. Reglering genom planbestämmelser och exploateringsavtal blir juridiskt bindande och följs upp vid bygglovs. Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning till plan, planbestämmelser och planbeskrivning, avtal mm.

Instruktion för bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning för bedömningskriterium 1

Kulturmiljöinventering i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning för bedömningskriterium 2

Åtgärder för kulturmiljö som visar hur befintliga värden och berättelser ska bevaras, stärkas och synliggöras. Samt hur tillkommande bebyggelse kommer att förhålla sig till och samspela med identifierade värden och kvaliteter.

Beskrivning av hur åtgärderna säkerställs, exempelvis genom planbestämmelser, regleringar och avtal.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Att aktualitetspröva och vid behov justera/komplettera framtagen Kulturmiljöinventering och tidigare formulerade åtgärder utifrån aktuella förutsättningar. Att säkerställa att stadsutvecklingsprojektet befintliga kulturmiljövärden inte går förlorade eller blir förvanskade under utbyggnadsfasen.

Bedömningskriterier

1. Att en redogörelse gjorts som beskriver eventuella förändringar i projektet som föranleder revidering/komplettering av framtagen Kulturmiljöinventering.
2. Att en bedömning gjorts för huruvida formulerad ambition och åtgärder fortfarande är aktuella, inkl eventuell uppdatering.
3. Att projektet har planerat åtgärder som säkerställer att kulturmiljövärden, identifierade i inventeringsfasen, inte byggs bort eller förvanskas under utbyggnadsfasen. Att det för respektive åtgärd är angivet vilka styrmedel projektet kommer vidta för att säkerställa att åtgärden blir genomförd. Att det tydligt framgår vem som bär ansvar för åtgärden i olika skeden samt hur uppföljningen ska ske.
4. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för eventuella förändringar i projektet och vid behov revideras kulturmiljöinventering utifrån förändrade förutsättningar. Förändringar av tex projektområde, förutsättningsanalys, beskrivning av värdebärande element, värdering och bedömning, samt rekommendationer för det fortsatta arbetet, summeras i bilaga.

Instruktion bedömningskriterium 2

Genomgång av synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter pre certifieringen 2/samråd.

Justera åtgärderna efter behov.

Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Redovisa åtgärder som säkerställer att kulturmiljövärden, identifierade i inventeringsfasen, inte byggs bort eller förvanskas under utbyggnadsfasen.

Redovisa för respektive åtgärder vilka styrmedel projektet kommer vidta för att säkerställa att åtgärden blir genomförd samt vem som bär ansvar för åtgärden i olika skeden samt hur uppföljningen ska ske.

Instruktion bedömningskriterium 4

Redovisa eventuella medskick till en uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning för bedömningskriterium 1

Uppdaterad Kulturmiljöinventering samt beskrivning och motivering av förändringar och avsteg.

Redovisning för bedömningskriterium 2

Aktuell version av åtgärder för bevarande och synliggörande av kulturmiljövärden.

Beskrivning och motivering till eventuella förändringar eller tillägg avseende åtgärderna.

Vid behov uppdatering av planhandlingar.

Redovisning för bedömningskriterium 3

Redovisning av ambition, åtgärder samt genomförandebeskrivning som redovisar hur åtgärder kommer att genomföras under projektets utbyggnadsfas, i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning av ambition och genomförandebeskrivning som redovisar hur områdets befintliga kulturmiljövärden inte går förlorade eller blir förvanskade under utbyggnadsfasen.

Redovisning av åtgärderna samt måluppfyllnad.

Redovisning bedömningskriterium 4

Medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bakgrund och kommentar till kraven

Den befintliga kulturmiljön och platsens historia är en viktig utgångspunkt både vid utformning av tillkommande miljöer och utveckling av befintliga. En kulturmiljöinventering kartlägger befintliga värden och kvaliteter för att synliggöra och utveckla dessa värden i stadsutvecklingsprojekt. Om en kartläggning av kulturmiljövärden inte genomförs riskerar värden och kvalitéer byggas bort och gå förlorade.

REMISSVERSION

8. Transporter

Fokusområdets syfte

Att sänka miljöbelastningen samt öka effektiviteten och tillgängligheten för alla genom att främja hållbara färdssätt och hållbara logistiklösningar.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

Mål 3 God hälsa och välbefinnande

Mål 5 Jämställdhet

Mål 11 Hållbara städer och samhällen

Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering i Förvaltningskedet)

Indikator 10 Resvanor

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde Transporter framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Transporter

Indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Hållbara färdssätt	1. Befintliga underlag och kunskaper avseende förutsättningar och	1. Analys av områdets förutsättningar för och behov av hållbara färdssätt.	1. Eventuell uppdatering av områdets förutsättningar för och behov av

	behov av hållbara färdstätt. 2. Preliminära åtgärder för hållbara färdstätt. 3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning	2. Planerade åtgärder för hållbara färdstätt. 3. Medskick till hållbarhetsbedömning	hållbara färdstätt. 2. Eventuell uppdatering av åtgärder för hållbara färdstätt. 3. Åtgärder för att möjliggöra hållbara färdstätt under utbyggnadsskedet. 4. Eventuellt medskick till uppdaterade hållbarhetsbedömning.
--	---	--	---

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att påbörja arbetet med analys av områdets förutsättningar för och behov av hållbara färdstätt genom att sammanställa underlag som redan finns tillgängligt avseende hållbara färdstätt samt behov och utifrån det underlaget föreslå preliminära åtgärder. Samt bidra med underlag till preliminär hållbarhetsbedömning.

Bedömningskriterier

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängligt underlag avseende förutsättningar och behov av hållbara färdstätt samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende förutsättningar och behov redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra till ökade förutsättningar för hållbara färdstätt.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om analys av områdets förutsättningar för, och behov av, hållbara färdstätt med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och summera befintliga underlag och kunskaper. Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende hållbara färdstätt inför redovisningen i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende analys av områdets förutsättningar för och behov av hållbara färdstätt ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella

åtgärder för att bidra till hållbara färdvägar. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2.

Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende förutsättningar och behov kopplat till hållbara färdvägar i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med analysen av områdets förutsättningar för och behov av hållbara färdvägar, inför redovisningen i precertifiering 2.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende hållbara färdvägar.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Att sänka miljöbelastningen samt öka effektiviteten och tillgängligheten för alla genom att främja hållbara färdvägar och hållbara logistiklösningar.

Bedömningskriterier

1. Att projektet redovisar en analys av områdets förutsättningar för och behov av hållbara färdvägar.
2. Att projektet, med utgångspunkt i förutsättningsanalysen och projektmålen, har redovisat vilka åtgärder som vidtagits och kommer att vidtas för att säkerställa att hållbara färdvägar prioriteras.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska beskriva förutsättningarna avseende hållbara färdssätt, samt även genomföra en behovsanalys med avseende på framtida/förväntade behov.

Analysen ska innehålla en redogörelse för nuläget avseende färdssätt där följande är preciserat:

- Rumsliga förutsättningar för transporter, inkl eventuella barriärer, grönska/grönytor, höjdskillnader mm
- Disponering och fördelning av körbana, yta för kollektivtrafik, cykelbana, gångbana, parkering (inkl P-tal)
- Densitet, lokalisering, funktionsblandning, målpunkter/noder, stråk och hur människor rör sig idag
- Tillgång till kollektivtrafik, delningstjänster/fordonspooler/samåkning, mobility management åtgärder och/eller andra beteendepåverkande åtgärder för att främja prioriterade transportslag.
- Olycksstatistik/skadestatistik i trafik kopplat till området
- Logistik och gods/leveranser

Utredningen ska även omfatta en bedömning av hur den planerade utvecklingen i området påverkar ovan punkter och hur det framtida behovet förväntas se ut.

Instruktion bedömningskriterium 2

Säkerställa att stadsdelen utformas så att andelen resor med hållbara färdssätt och andelen transporter med hållbara logistiklösningar maximeras.

- Prioriteringen av hållbara färdssätt kommer styra disponering och fördelning av körbana, cykelbana, gångbana och parkering samt yta för kollektivtrafiken.
- Utformningen styrs av att det ska vara snabbt, tryggt och säkert att gå och cykla i och igenom området. Det innebär att trafikslagen (gång och cykel) planeras som två olika typer av transportsätt, som vid behov separeras från varandra, och att respektive trafikslag kopplas samman med tätortens övergripande huvudnät för gång- respektive cykeltrafik (se även Fokusområde 2 Bebyggelsestruktur).
- Prioriteringen av hållbara färdssätt kommer styra utbud, placering, utformning, prissättning och tidsbegränsning av parkeringar för cyklar (inklusive elcyklar, lådcyklar och cykelkärror), elsparkcyklar respektive bilar.
- Planeringen av området styrs av att kollektivtrafiken ska vara bekväm, tillgänglig och trygg, samt ha en turtäthet som gör den konkurrenskraftig. Detta innebär i synnerhet samverkan med den lokala kollektivtrafikmyndigheten men även med andra berörda.
- Mobility management-åtgärder och/eller andra beteendepåverkande åtgärder kommer genomföras för att främja prioriterade transportslag. Exempelvis marknadsföring av hållbara transportsätt eller användandet av digitala lösningar för att minska behovet av resor
- Planeringen av området styrs av att ge goda förutsättningar för etablering och användning av fordonspooler, samåkning och/eller liknande delningstjänster, så som mobilitetstjänster, exempelvis möjligheten att genom en fast månadskostnad ha tillgång till olika transportslag som kollektivtrafik, cyklar, bil-pool och taxi.
- Säkra och trygga skolvägar, möjligt att t ex jobba med vandrande skolbussar, cyklande skolbussar, samverka med skolan och informationskampanjer jobba med föräldrarna, planera för bra struktur tex p-plats avsides
- Åtgärder för att leveranser och godstransporter ska ske hållbart
- Säkerställa möjlighet att gå och cykla året runt. Dvs driftfrågor, gatubeläggningar, utbildningsinsatser, cykelvårdstationer mm

- Hur hållbara färdvägar och logistiklösningar säkerställs långsiktigt under fortsatt förvaltning. Det kan till exempel innebära långsiktiga avtals-, finansierings- och samarbetsformer med kommun och/eller tjänsteleverantörer för att projektet ska ta ansvar och säkerställa att infrastruktur och tjänsteutbud består i fortsatt förvaltning.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Analys och prognos avseende hållbara färdvägar i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av införda och planerade åtgärder för hållbara färdvägar.

Redovisningen ska omfatta:

- Åtgärderna
- Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (t ex vilka avtal åtgärden ska knytas till).
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning till plan, planbestämmelser och planbeskrivning, avtal mm.

Analys och åtgärder ska vara framtagna av person med erforderlig kunskap inom hållbara transporter och trafikplanering (exempelvis genom redovisning av CV).

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Att aktualitetspröva projektets analys, behov och åtgärder för hållbara färdvägar.

Bedömningskriterier

1. Att projektet gjort en bedömning av huruvida de identifierade förutsättningarna för hållbara färdstätt fortsatt är aktuella, eller om förutsättningarna eller bedömningar förändrats.
2. Att projektet gjort en bedömning av huruvida åtgärderna för hållbara färdstätt fortfarande är aktuella.
3. Att projektet planerat åtgärder för att möjliggöra hållbara färdstätt under utbyggnadsskedet.
4. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida ny information om platsens förutsättningar eller framtida behov framkommit som ger anledning att uppdatera förutsättningsanalysen.

Summera i sådant fall förändringarna i en bilaga samt uppdatera förutsättningsanalysen.

Instruktion bedömningskriterium 2

Gå igenom eventuella synpunkter eventuella nya uppgifter inkomna efter precertifieringen 2.

Om förutsättningarna eller behov ändrats ta ställning till om det finns behov av justeringar eller tillägg bland åtgärderna.

Justera åtgärderna efter behov. Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Projektet ska identifiera åtgärder för:

- Att möjliggöra hållbara färdstätt och hållbara logistiklösningar genom hela utbyggnadsfasen, det vill säga hur cykelstråk, gångstråk och andra viktiga stråk kopplas ihop med det omkringliggande området i syfte att skapa god tillgänglighet, trygghet och säkerhet.
- Åtgärder kopplat till beteendepåverkande åtgärder för att främja hållbara färdstätt och hållbara logistiklösningar, till exempel mobility management genom hela utbyggnadsfasen.
- Att tjänster för hållbara färdstätt och hållbar logistik marknadsförs och erbjuds innan inflyttning för att säkerställa att inflyttade kan förbereda sig på hur färdstätt och leveranser kommer fungera. Detta kan till exempel inkludera mobilitetstjänster, delningstjänster som bil- och cykelpool, tjänster för paketleveranser och -returer, tjänster för omhändertagande av återvinningsmaterial och avfall med mera.
- Att utbyggnadsetapperna planerar, kravställer och följer upp transporter till och från byggarbetsplatsen. Det kan innefatta samordnade transporter för att avlasta vägnätet, användning av förnybara bränslen, buller- och miljökrav på maskiner och fordon, samordning av massor osv.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömningen och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Beskrivning av eventuella förändringar eller tillägg i beskrivningen av förutsättningarna
Den uppdaterade förutsättningsanalysen.

Redovisning bedömningskriterium 2

Ny uppdaterad version av åtgärderna för hållbara transporter
Kort beskrivning och motivering till eventuella förändringar eller tillägg avseende åtgärderna.

Redovisning bedömningskriterium 3

Att projektet har planerat åtgärder som säkerställer hållbara färdsätt under utbyggnadsfasen.
Redovisningen av åtgärderna ska inkludera:

- Åtgärderna
- Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (t ex vilka avtal åtgärden ska knytas till/ekonomiska styrmedel). (t ex upphandling, miljökontrollprogram, vilken lagstiftning?)
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning.

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bakgrund och kommentar till kraven

Användandet av bil i städer påverkar flera av de miljö och hälsorelaterade problem som planetära gränser, Sveriges miljömål och Agenda 2030 pekar ut. Detta inkluderar klimatförändringarna, luftföroreningar, buller samt människors hälsa på grund av inaktivitet (Steffen et al., 2015; Naturvårdsverket, 2019b; WHO, 2018; Nieuwenhuijsen och Khreis, 2016). Till exempel står personbilar för en femtedel av Sveriges territoriella utsläpp av växthusgaser (Naturvårdsverket, 2018a). I det sammanhanget visar forskning om ett framtida hållbart transportsystem i Sverige, att de korta bilresorna är viktiga att ersätta genom att få människor att åka kollektivt eller helst cykla eller gå (Åkerman och Höjer, 2006). En stadsmiljö som får ner bilanvändandet är således en viktig faktor för flera olika hållbarhetsfrågor.

Stadsstrukturen i den fysiska miljön bör underlätta hållbara resor för alla målgrupper. Likaså bör logistiklösningar för stadens varor och avfall utformas för att underlätta hållbara transporter som minskar belastningen på livsmiljön i staden. Detta gäller även för hur mobilitet och transporter ska

fungera under genomförandefasen. För att skapa förutsättningar för hållbara färdsätt krävs nära samverkan mellan aktörer från kommun och region, fastighetsägare och tjänsteleverantörer samt logistiksektorn.

Att jobba med hållbara transporter redan i utbyggnadskedet samt innan inflyttning lägger grunden för det framtida resandet i området. Det minskar även störningar under projektet/utbyggnadsfasen.

REMISSVERSION

9. Grönstruktur

Fokusområdets syfte

Syftet är att främja stadsdelar där grönstruktur för såväl människa, naturvärden som den biologiska mångfalden utvecklas.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

Mål 3 God hälsa och välbefinnande
Mål 11 Hållbara städer och samhällen
Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering i Förvaltningskedet)

Indikator 13 Biologisk mångfald

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde Grönstruktur framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Grönstruktur

indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Biologisk mångfald	1. Befintliga underlag och kunskaper avseende naturvärden	1. Naturvärdesinventering och spridningsanalys.	1. Naturvärdesinventering och spridningsanalys.

	<p>och spridnings-samband.</p> <p>2. Preliminära åtgärder för biologisk mångfald.</p> <p>3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning</p>	<p>2. Planerade åtgärder för bevarande och utveckling av naturvärden och spridningssamband.</p> <p>3. Medskick till hållbarhetsbedömning</p>	<p>2. Planerade åtgärder för bevarande och utveckling av naturvärden och spridningssamband.</p> <p>3. Åtgärder för utbyggnadsskedet.</p> <p>4. Eventuellt medskick till uppdaterade hållbarhetsbedömning</p>
Bedömning av jordbruksmark	<p>1. Beskrivning av eventuell jordbruksmark i projektområdet och utredda alternativa lokaliseringar.</p> <p>2. Preliminära åtgärder för jordbruksmark</p> <p>3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning.</p>	<p>1. Bedömning av brukningsvärd jordbruksmark.</p> <p>2. Planerade åtgärder för att minimera och kompensera eventuellt i anspråkstagande av jordbruksmark.</p> <p>3. Medskick till hållbarhetsbedömning</p>	<p>1. Eventuell uppdatering av bedömning av brukningsvärd jordbruksmark.</p> <p>2. Eventuell uppdatering av planerade åtgärder för bevarande och utveckling av naturvärden och spridningssamband.</p> <p>3. Åtgärder för utbyggnadsskedet.</p> <p>4. Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning.</p>
Ekosystemtjänster	<p>1. Inledande beskrivning av ekosystemtjänster.</p> <p>2. Preliminära åtgärder för ekosystemtjänster.</p> <p>3. Medskick till preliminär</p>	<p>4. Ekosystemtjänstanalys.</p> <p>5. Planerade åtgärder för att stärka ekosystemtjänster.</p> <p>6. Medskick till hållbarhetsbedömning.</p>	<p>1. Eventuell uppdatering av ekosystemtjänstanalys</p> <p>2. Eventuell uppdatering av åtgärder för att stärka ekosystemtjänster.</p> <p>3. Åtgärder för utbyggnadsskedet.</p>

	hållbarhetsbedömning.		4. Eventuellt medskick till uppdaterade hållbarhetsbedömning.
Grönytefaktor	<ol style="list-style-type: none"> 1. Förutsättningar av viktiga aspekter att ta hänsyn till i grönytefaktor. 2. Preliminära åtgärder för grönytefaktor. 3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Grönytefaktor; kriterier och målnivå. 2. Planerade åtgärder för att uppnå grönytefaktor. 3. Medskick till hållbarhetsbedömning. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eventuell uppdatering av grönytefaktor; kriterier och målnivå. 2. Eventuell uppdatering av åtgärder för grönytefaktor. 3. Eventuella åtgärder för utbyggnads-skedet. 4. Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning.
Rekreativ grönstruktur	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utkast förutsättningsanalys av rekreativ grönstruktur och behov. 2. Preliminära åtgärder för god tillgång till rekreativ grönstruktur 3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Förutsättningsanalys av rekreativ grönstruktur. 2. Åtgärder för god tillgång till rekreativ grönstruktur. 3. Medskick till hållbarhetsbedömning. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eventuell uppdatering av grönstrukturanalys. 2. Eventuell uppdatering av åtgärder för rekreativ grönstruktur. 3. Eventuella åtgärder för utbyggnads-skedet. 4. Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning.

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att påbörja arbetet med grönstruktur genom att sammanställa underlag som redan finns tillgängligt avseende biologisk mångfald, jordbruksmark, ekosystemtjänster, grönytefaktor och rekreativ grönska och utifrån det underlaget föreslå preliminära åtgärder. Samt bidra med underlag till preliminär hållbarhetsbedömning.

Bedömningskriterier Biologisk mångfald

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängligt underlag och befintliga kunskaper avseende naturvärden och spridningssamband samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende naturvärden och spridningssamband redovisat eventuella preliminära åtgärder för att bidra till undviken negativ påverkan på höga naturvärden och spridningssamband samt bibehålla/tillskapade/stärkta naturvärden och spridningssamband.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Bedömning av jordbruksmark

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängligt underlag avseende bedömning av jordbruksmark samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2. Om projektet inte rör jordbruksmark (brukad, klassad (ex. I TUVA, EU:s blockdatabas) eller taxerad) kan detta anges och indikatorn bedömas som icke aktuell för projektet.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende jordbruksmark redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att undvika ianspråktagande av och negativ påverkan på brukningsvärd jordbruksmark.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Ekosystemtjänster

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängligt underlag avseende ekosystemtjänster samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende ekosystemtjänster samt redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra till bevarande/stärkta och tillskapande av ekosystemtjänster i området.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Grönytefaktor

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängligt underlag avseende grönytefaktor samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende grönytefaktor redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra till en projektanpassad grönytefaktor med hög ambition att tillskapa värden för människa och natur.

3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Rekreativ grönstruktur

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängligt underlag avseende rekreativ grönstruktur samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende rekreativ grönstruktur och redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra till god tillgång och kvalitet av rekreativ grönstruktur.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Biologisk mångfald

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om naturvärdesinventering och spridningssamband med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och summera befintliga underlag och kunskaper avseende naturvärden och spridningssamband, exempelvis genom grönplaner, grönkilssamband, grön infrastruktur och tidigare genomförda utredningar.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med naturvärdesinventering och spridningsanalys inför redovisningen i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende naturvärde och spridningssamband, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till undviken negativ påverkan på höga naturvärden och spridningssamband samt bibehålla/tillskapade/stärkta naturvärden och spridningssamband.

Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2.

Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Bedömning av jordbruksmark

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om bedömning av jordbruksmark med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och ta fram ett utkast på bedömning av jordbruksmarken genom att summera:

- Aktuella uppgifter avseende brukningsvärdet i jordbruksmarken som projektet redan nu har tillgång till – till exempel avseende huruvida marken är brukningsvärd, om den förändrade markanvändningen är ett väsentligt samhällsintresse och om alternativa lokaliseringar av projektet utretts. Samt information från tidigare genomförda utredningar, exempelvis jordbruksplan och översiktsplan.
- Ange källa och vilket år underlaget togs fram.
- Redogör också för vilka uppgifter som kvarstår att ta fram i det fortsatta arbetet samt vilka utredningar som planeras.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med bedömning av jordbruksmark i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende brukningsvärd jordbruksmark ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på preliminära åtgärder för att undvika ianspråktagande av och negativ påverkan på brukningsvärd jordbruksmark.

Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Möjlighet till undantag

Om det i bedömning av jordbruksmark framgår att projektet inte riskerar ta brukningsvärd jordbruksmark i anspråk beskriver projektet detta kortfattat och dessa bedömningskriterier kan avskrivas. Att brukningsvärd jordbruksmark ej påverkas i projektet görs som medskick till den preliminära hållbarhetsbedömningen.

Instruktion Ekosystemtjänster

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om ekosystemtjänstanalys med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och summera aktuella uppgifter avseende ekosystemtjänster som projektet redan nu har tillgång till – till exempel behov av naturbaserade lösningar, möjliga befintliga ekosystemtjänster på platsen och tidigare genomförda utredningar.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med ekosystemtjänstanalys inför redovisningen i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende ekosystemtjänster, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till bevarande/stärkande och tillskapande av ekosystemtjänster i området.

Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2.

Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Grönytefaktor

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om grönytefaktor med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och summera aktuella uppgifter avseende grönytefaktor som projektet redan nu har tillgång till – kommunövergripande grönytefaktor, tillgängliga underlag kopplat till rekreation, hantering av vatten samt naturvärden och tidigare genomförda utredningar.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med grönytefaktor inför redovisningen i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende grönytefaktor ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till en projektanpassad grönytefaktor med hög ambition att tillskapa värden för människa och natur.

Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2.

Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Redovisning Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Rekreativ grönstruktur

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om rekreativ grönstruktur med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och ta fram ett utkast på rekreativ grönstruktur genom att summera aktuella uppgifter avseende rekreativ grönstruktur som projektet redan nu har tillgång till –till exempel grönplaner, tillgångsanalyser kopplat till rekreativ grönstruktur och tidigare genomförda utredningar.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med analys och behov av rekreativ grönstruktur inför redovisningen i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende rekreativ grönstruktur ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till god tillgång och kvalitet avseende rekreativ grönstruktur. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2.

Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Biologisk mångfald

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende naturvärden och spridningssamband i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende naturvärdesinventering och spridningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende naturvärden och spridningssamband.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Bedömning av jordbruksmark

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende brukningsvärd jordbruksmark i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende bedömning av brukningsvärd jordbruksmark.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende värnande av brukningsvärd jordbruksmark.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Ekosystemtjänster

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende ekosystemtjänster i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende ekosystemtjänster.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende bevarande/stärkande och tillskapande av ekosystemtjänster i området.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Grönytefaktor

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende grönytefaktor i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende grönytefaktor.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende grönytefaktor med hög ambition att tillskapa värden för människa och natur.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Rekreativ grönstruktur

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende rekreativ grönstruktur i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende rekreativ grönstruktur.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende rekreativ grönstruktur för att skapa god tillgång och kvalitet.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Syftet är att skapa projekt där grönstruktur för såväl människan som den biologiska mångfalden utvecklas. Biologisk mångfald, naturvärden, spridningssamband och värdefull jordbruksmark ska bevaras, skyddas och stärks i samband med utvecklingen av området. Ekosystemtjänster, naturbaserade lösningar och grönytefaktor nyttjas som metod för att integrera, kvantitativt redovisa och följa upp detaljering och utveckling av naturvärden, spridningssamband och arter i stadsutvecklingsprojektet.

Bedömningskriterier Biologisk mångfald

1. Att projektet har genomfört en naturvärdesinventering enligt svensk standard SS 199000:2014112 för området idag samt beskrivning av planens eventuella påverkan på naturvärdesklass 1, 2, 3 och 4. Att projektet har tagit fram en spridningsanalys som visar spridningssamband före och efter exploatering.
2. Att projektet redovisar anpassning och åtgärder för att bevara, stärka och utveckla naturvärden och spridningssamband inom projektet.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Bedömning av jordbruksmark

1. Att projektet har genomfört bedömning av jordbruksmark (om projektet tar jordbruksmark i anspråk).
2. Att projektet redovisar att det ej påverkar brukningsvärd jordbruksmark negativt, genom anpassning och åtgärder för att bevara och värna brukningsvärd jordbruksmark.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Ekosystemtjänster

1. Att projektet har genomfört en ekosystemtjänstanalys och bedömning av planens påverkan på ekosystemtjänster. Samt prioritering av ekosystemtjänster och naturbaserade lösningar för Funktioner, Bebyggelsestruktur, Platser, Lärmiljö, Klimatanpassning och Vatten.

2. Att projektet vidtagit åtgärder för att prioritera, bevara, stärka och tillskapa ekosystemtjänster i området för Funktioner, Bebyggelsestruktur, Platser, lärmiljö, Klimatanpassning och Vatten.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Grönytefaktor

1. Att projektet tagit fram en grönytefaktor; modell relaterad till naturvärden, spridningssamband och ekosystemtjänster på platsen samt beräkning för planförslaget.
2. Att projektet redovisat åtgärder för grönytefaktor med hög ambition att tillskapa värden för människa och natur.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Rekreativ grönstruktur

1. Att projektet har tagit fram en analys av tillgång till rekreativ grönstruktur för nuläge och projektförslag där avstånd till rekreativa grönytor, storlek samt kvalitet och karaktär av den rekreativa grönstrukturen beskrivs och behov bedöms.
2. Att projektet redovisar åtgärder för att bidra till god tillgång och kvalitet avseende rekreativ grönstruktur.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Biologisk mångfald

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska ta fram en naturvärdesinventering enligt svensk standard SS 19900:2014112 för det aktuella området. Om befintliga naturvärden/ekologiska spridningssamband är uppenbart låga eller saknas kan underlag från en ekolog, framtaget i ett tidigt skede, åberopas som alternativ.

Redovisning av naturvärdesinventering enligt svensk standard SS 19900:2014. Alternativt, om befintliga naturvärden/ekologiska spridningssamband är uppenbart låga eller saknas, kan underlag från en ekolog, framtaget i ett tidigt skede, åberopas.

Inventeringen ska som minst utföras med detaljeringsgrad medel (alternativt detalj), vilket innebär att naturvärdesobjekt ska eftersökas och identifieras som motsvarar en yta av 0,1 ha eller mer. Inventeringen ska även inkludera tillägget om värdeelement (innebär att element som är särskilt viktiga för inventeringsområdets naturvärde inkluderas enligt NVI-standard).

Projektet ska ha genomfört en analys av grönstrukturen inom området och i förhållande till omgivningen. Analysen ska omfatta befintliga och möjliga framtida ekologiska spridningssamband, för en bedömning av projektområdets betydelse för grönstruktur och ekologiska spridningssamband i en större skala. Analysen kan utgå från länsstyrelsernas kartläggning av grön infrastruktur samt kommunövergripande underlag av spridningsanalyser om sådana finns.

Relevanta regionala och kommunala styrdokument, planer och mål rörande grönstruktur bör beaktas. Här ingår till exempel kommunens översiktsplan, grönstrukturplan, biotopkartor och habitatnätverkskartor.

Redovisning av spridningsanalys, inklusive kartbilder och illustrationer, av befintliga och möjliga framtida ekologiska spridningssamband för nuläge och för planerad bebyggelse och grönstruktur i projektet. En bedömning av projektets eventuella påverkan på spridningssamband ska ges.

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet ska vidta anpassningsåtgärder i struktur och bebyggelseförslag samt säkerställa att eventuella försiktighets- och kompensationsåtgärder vidtas så att:

- Ytor med högt naturvärde (motsvarande naturvärdesklass 1 och 2 enligt svensk standard för naturvärdesbedömning) inte påverkas negativt så att dess ekologiska funktioner eller värden minskar.
- Ytor med påtagligt naturvärde (motsvarande naturvärdesklass 3) inte påverkas negativt så att dess ekologiska funktioner eller värden minskar. Avsteg kan i undantagsfall tillåtas om en utredning tas fram som dels visar att utformningen gynnar utvecklingen av övriga hållbarhetsaspekter på ett betydande sätt, och dels visar hur alternativa utformningar/lokaliseringar prövats. Utredningen ska ha tagits fram i samråd med en kommunekolog eller motsvarande kompetens. De ska även kompenseras inom en annan del av planområdet eller i närområdet för att undvika nettoförlust. Vid kompensation av grön-ytor ska hänsyn tas till ytans storlek, dess biologiska kvaliteter samt dess betydelse för ekologiska spridningssamband. Lämplig kompensation bör utarbetas med stöd av ekolog.
- Övriga grönytor eller ytor med vissa eller låga värden (naturvärdesklass 4) kan exploateras, men ska utvärderas om de kan ha en framtida viktig funktion för ekologiska spridningssamband. De ska även kompenseras inom en annan del av planområdet eller i närområdet för att undvika nettoförlust. Vid kompensation av grönytor ska hänsyn tas till ytans storlek, dess biologiska kvaliteter samt dess betydelse för ekologiska spridningssamband. Lämplig kompensation bör utarbetas med stöd av ekolog.

Redovisning av de åtgärder som vidtagits samt avses vidtas för att säkerställa hänsyn till naturvärdesklasser enligt naturvärdesinventeringen. I de fall ytor med naturvärdesklass 3 tas i anspråk, ska en utredning biläggas.

Att projektet, utifrån resultatet från spridningsanalysen, vid behov har gjort anpassningar i struktur och bebyggelse för att gynna spridningssamband och undvika fragmentering. Samt att projektet planerat åtgärder för att säkerställa och stärka viktiga ekologiska spridningssamband i området.

Redovisning av de åtgärder som ska vidtagits samt planerar att vidtas för att säkerställa att ekologiska spridningssamband skyddas och utvecklas.

Att det för respektive åtgärd är angivet vilka styrmedel projektet kommer vidta för att säkerställa att åtgärden blir genomförd. Samt att det tydligt framgår vem som bär ansvar för åtgärden i olika skeden samt hur uppföljningen ska ske.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Bedömning av jordbruksmark

Instruktion bedömningskriterium 1

Om projektet tar jordbruksmark i anspråk ska en utredning för jordbruksmark utföras. Allra helst på kommunal nivå för en fullvärdig bedömning men som lägst för projektområdet.

Till exempel föreslår Jordbruksverket att lagtexten kan föra ett resonemang i tre steg när jordbruksmark är aktuell för förändrad markanvändning. Utredningen baseras på tre övergripande frågeställningar för bedömning om marken bör tas i anspråk eller ej:

1. Är jordbruksmarken brukningsvärd?

Som brukningsvärd krävs att marken har brukats i närtid och att den ska ingå i ett sammanhängande jordbrukslandskap. Prövningarna är platsspecifika och kontextberoende, följande aspekter ska integreras i bedömningen:

- Åkermark och betesmark (data från blockdatabasen ger uppgift om jordbruksmark enligt EU:s definitioner).
- Ängs- och betesmarksinventering i databasen TUVA
- Beskrivning av exploatering av jordbruksmark i kommunen (ex. från jordbruksverkets rapporter om exploatering av jordbruksmark).
- Historik över jordbruksmarken (data från jordbruksverkets statistikdatabas).
- Jordart (ex. från SGU).
- Avkastning (från Jordbruksverkets statistikdatabas, normskördar för skördeområden).
- Dräneringsförhållanden
- Grön infrastruktur

2. Är den aktuella förändrade markanvändningen ett väsentligt samhällsintresse?

3. Varför är förutsättningarna att ta annan mark i anspråk inte tillfredsställande?

När prövningen av exploateringsföretag sker via detaljplaner är kommunen skyldig att i ett underlag till ärendet redovisa att det finns ett samhällsintresse av projektet, redovisa att det saknas annan mark att bygga samt redovisa vilka alternativa lokaliseringar som finns för ändamålet. I vissa fall finns denna typ av underlag framtaget i Plan för jordbruksmark eller i kommunens översiktsplan, om så är fallet kan denna nyttjas som underlag.

Instruktion bedömningskriterium 2

Om jordbruksmark tas i anspråk (efter gedigen bedömning av bruksvärde, samhällsintresse av tilltänkt utveckling samt utredning av alternativa placeringar) behöver projektet redovisa kompensationsåtgärder för jordbruksmarken och den behöver integreras i områdets utveckling med hänsyn till lokal försörjning, stadsnära odling/jordbrukspark och naturpedagogik.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Ekosystemtjänster

Instruktion bedömningskriterium 1

En ekosystemtjänstanalys med följande innehåll tagits fram:

- En kartläggning av befintliga ekosystemtjänster.
- En identifiering av möjliga framtida ekosystemtjänster som är särskilt önskvärda för det aktuella området och dess omgivningar.
- En prioritering av ekosystemtjänster (både befintliga och önskvärda), lämpligen i klasserna hög prioritet, medelhög prioritet och låg prioritet.
- Möjliga åtgärder för att dessa ekosystemtjänster ska kunna skapas och/eller förstärkas.
- Resultat och åtgärder från ekosystemtjänstanalysen integreras i detta fokusområde men även i fokusområdena Funktioner, Bebyggelsestruktur, Platser, Lärmiljö, Klimatanpassning och Vatten. Som del i naturbaserade och mångfunktionella lösningar.

Ekosystemtjänstanalysen utförs i enlighet med Boverkets vägledning och metod för ekosystemtjänster i den byggda miljön.

Lämpligen med bifogade illustrationer och/eller kartor.

Att projektet har specificerat vilka eventuella ekosystemtjänster som går förlorade vid genomförandet av stadsutvecklingsprojektet. Ekosystemtjänster som är värdefulla för området (som vid prioriteringen klassats som hög prioritet eller medelhög prioritet) ska tryggas.

Redovisning av vilka ekosystemtjänster som eventuellt går förlorade till följd av stadsutvecklingsprojektet ska redovisas.

Instruktion bedömningskriterium 2

Att projektet har planerat åtgärder för att stärka de ekosystemtjänster som bedömts vara särskilt viktiga för projektet. Redovisningen ska även innehålla en kort beskrivning om hur dessa prioriterade ekosystemtjänster kan bidra till långsiktigt resilienta ekosystem i området och stadsdelen, samt vilka grupper som kan dra nytta av dem (till exempel boende och fastighetsägare).

Resultat och åtgärder från ekosystemtjänstanalysen integreras i detta fokusområde men även i fokusområdena Funktioner, Bebyggelsestruktur, Platser, Lärmiljö, Klimatanpassning och Vatten som del i naturbaserade och mångfunktionella lösningar.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Grönytefaktor

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska redovisa och arbeta med en grönytefaktor baserat på resultat från naturvärdesinventering, spridningsanalys, ekosystemtjänstanalys och andra relevanta underlag som exempelvis artinventeringar för att stärka och säkerställa att naturvärden implementeras på fastighetsnivå.

Redovisning ska även innehålla: Vald modell med en beräkning av Grönytefaktor, inklusive ingående viktningar och balansering. Redovisning av hur resultatet av naturvärdesinventeringen, spridningsanalys och ekosystemtjänstanalysen vägts in i beräkningen av Grönytefaktor ges.

Instruktion bedömningskriterium 2

Redovisning av åtgärder för att nå projektets valda grönytefaktor för allmän platsmark och kvartermark.

Grönytefaktor ska baseras på resultaten från naturvärdesinventeringen, växtval för att gynna spridningssamband och ekosystemtjänstanalysen, samt eventuellt andra relevanta underlag.

Redovisning ska innehålla: Vald modell med en fullständig beräkning av Grönytefaktor, inklusive eventuella val avseende viktning (alltså att ge en eller flera aspekter exempelvis biologisk mångfald högre tyngd i grönytefaktor) eller balansering (alltså en önskad jämn fördelning mellan ingående aspekter exempelvis; biologisk mångfald, social samvaro och klimatanpassning). Redovisning av hur resultatet av naturvärdesinventeringen och ekosystemtjänstanalysen vägts in i beräkningen av Grönytefaktor ges.

Redovisning av åtgärder som kommer att vidtas för att säkerställa överlämning av skötselinstruktioner till de som förvaltar såväl offentliga grönytor som kvartermark, så att grönytefaktor bibehålls på lång sikt.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Rekreativ grönstruktur

Instruktion bedömningskriterium 1

En analys av tillgång till rekreativ grönstruktur ska ges för nuläge och projektförslag där avstånd till rekreativa grönytor, storlek samt kvalitet och karaktär av den rekreativa grönstrukturen beskrivs. Analysera projektets konsekvenser med hänsyn till ett eventuellt ökat besöksstryck på den befintliga grönstrukturen. Ökar besöksstrycket, och därmed slitaget, behöver detta kompenseras med ökade resurser för underhåll.

Tillgången till rekreativ grönstruktur relateras till kommunala, regionala eller nationella riktlinjer beroende på tillgängligt underlag i kommunen, avseende avstånd, yta, kvalitet och varierande karaktärer.

Kommunala beslutsunderlag som översiktsplan, grönstrategi, parkplan och sociotopkarta utgör underlag.

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet ska redovisa åtgärder för god tillgång till rekreativ grönstruktur utifrån aspekterna:

- Avstånd
- Yta
- Kvalitet
- Karaktär/Variation
- Underhåll (särskilt om förutsättningsanalysen visar på ökat nyttjande av befintlig grönstruktur).

Aspekterna relateras till kommunala, regionala eller nationella riktlinjer (avseende exempelvis yta per invånare / avstånd till olika parkkaraktärer och naturområden).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Biologisk mångfald

Redovisning bedömningskriterium 1

Naturvärdesinventering enligt svensk standard SS 199000:2014112, och planens eventuella påverkan på naturvärdesklass 1, 2, 3 och 4.

Spridningsanalys som visar spridningssamband före och efter exploatering.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisningen av åtgärderna och hur de ska verkställas i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Bedömning av jordbruksmark

Redovisning bedömningskriterium 1

Bedömning och ställningstagande kring bevarandevärde jordbruksmark gjorts utifrån Jordbruksverkets föreslagna metodik för hantering av jordbruksmark i fysisk planering enligt de tre stegen:

- Bedömning av jordbruksmarkens brukningsvärde

- Om den aktuella förändrade markanvändningen ett väsentligt samhällsintresse.
- Varför är förutsättningarna att ta annan mark i anspråk inte tillfredsställande?

Kvalitet på bedömningen genom granskning av innehåll, underlag och tydlig resultatpresentation.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisningen av åtgärderna och hur de ska verkställas i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Ekosystemtjänster

Redovisning bedömningskriterium 1

Ekosystemtjänstanalys och bedömning av planens påverkan på ekosystemtjänster. Samt prioritering av ekosystemtjänster och naturbaserade lösningar för Funktioner, Bebyggelsestruktur, Platser, Lärmiljö, Klimatanpassning och Vatten.

Kvalitet på analysen genom granskning av innehåll, underlag och tydlig resultatpresentation.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisningen av åtgärderna och hur de ska verkställas i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Grönytefaktor

Redovisning bedömningskriterium 1

Grönytefaktor; modell relaterad till naturvärden, spridningssamband och ekosystemtjänster på platsen samt beräkning för planförslaget.

Kvalitet på modell och koppling till naturvärden, spridningssamband och ekosystemtjänster på platsen.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisningen av åtgärderna och hur de ska verkställas i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Rekreativ grönstruktur

Redovisning bedömningskriterium 1

En analys av tillgång till rekreativ grönstruktur ska ges för nuläge och projektförslag där avstånd till rekreativa grönytor, storlek samt kvalitet och karaktär av den rekreativa grönstrukturen beskrivs.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisningen av åtgärderna och hur de ska verkställas i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Att aktualitetspröva och uppdatera naturvärdesinventering, analys av spridningssamband, analys av rekreativ grönstruktur, ekosystemtjänstanalys, grönytefaktor samt bedömning av jordbruksmark och åtgärder om förutsättningarna ändrats jämfört med Precertifiering del 2 – exempelvis om strukturer, volymer och bebyggelse har ändrats eller detaljerats avseende innehåll och programmering av ytor. Samt att säkerställa att värden värnas under utbyggnadsskedet.

Bedömningskriterier Biologisk mångfald

1. Att en redogörelse gjorts huruvida naturvärdesinventering och spridningsanalys fortsatt är aktuella eller om förutsättningarna förändrats. Samt att inventering och analys uppdaterats vid behov.
2. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt att de har justerats vid behov.
3. Att projektet tagit säkerställt åtgärder för att undvika eventuell negativ påverkan på naturvärden och spridningssamband under utbyggnadsskedet.
4. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Bedömning av jordbruksmark

1. Att en redogörelse gjorts huruvida bedömning av brukningsvärd jordbruksmark fortsatt är aktuella eller om förutsättningarna förändrats. Samt att bedömningen uppdaterats vid behov.
2. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt att de har justerats vid behov.
3. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Ekosystemtjänster

1. Att en redogörelse gjorts huruvida ekosystemtjänstanalysen fortsatt är aktuell eller om förutsättningarna förändrats. Samt att analysen uppdaterats vid behov.
2. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt att de har justerats vid behov.
3. Att projektet tagit säkerställt åtgärder för att undvika eventuell negativ påverkan på ekosystemtjänster under utbyggnadsskedet.
4. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Grönytefaktor

1. Att en redogörelse gjorts huruvida grönytefaktorn fortsatt är aktuell eller om förutsättningarna förändrats. Samt att grönytefaktorn uppdaterats vid behov.
2. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt att de har justerats vid behov.
3. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Rekreativ grönstruktur

1. Att en redogörelse gjorts huruvida bedömning av den rekreativa grönstrukturen fortsatt är aktuell eller om förutsättningarna förändrats. Samt att inventering och analys uppdaterats vid behov.
2. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt att de har justerats vid behov.
3. Att projektet tagit säkerställt åtgärder för att undvika eventuell negativ påverkan på den rekreativa grönstrukturen under utbyggnadsskedet.
4. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Biologisk mångfald

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida förändringar skett eller ny information om områdets naturvärden och spridningssamband framkommit som ger anledning att uppdatera naturvärdesinventering och spridningsanalys.

Summera i sådant fall förändringarna i en bilaga samt uppdatera inventering och analys.

Instruktion bedömningskriterium 2

Genomgång av synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter pre certifieringen 2. Om förutsättningarna förändrats eller ny information framkommit justeras åtgärderna efter behov.

Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet har planerat åtgärder som säkerställer att höga naturvärden och spridningssamband skyddas under utbyggnadsfasen.

Redovisningen av åtgärderna ska inkludera:

- En bedömning av risk för påverkan på naturvärden, spridningssamband och ekosystemtjänster under utbyggnadstiden.
- Eventuella fysiska skyddsåtgärder för naturvärden, som ex. träd, mark och övriga värdefulla strukturer.
- Eventuella skyddsavstånd
- Eventuella tidsbegränsningar för undviken negativ påverkan på skyddade arter
- Åtgärder för att undvika kompaktering och förstörelse av jord i allmänhet.
- Åtgärder för återställande.
- Säkerställa rent vatten i byggskede
- Om naturvärden, spridningssamband eller arter finns i området ska åtgärder för utbildning av personal under byggskedet redovisas.
- Att det för respektive åtgärd är angivet vilka styrmedel projektet kommer vidta för att säkerställa att åtgärden blir genomförd. Samt att det tydligt framgår vem som bär ansvar för åtgärden i olika skeden samt hur uppföljningen ska ske.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Bedömning av jordbruksmark

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida förändringar skett eller ny information om områdets jordbruksmark framkommit som ger anledning att uppdatera bedömningen av brukningsvärd jordbruksmark. Uppdatera i sådant fall bedömningen och summera förändringarna i en bilaga.

Instruktion bedömningskriterium 2

Genomgång av synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter pre certifieringen 2.

Om förutsättningarna förändrats eller ny information framkommit justeras åtgärderna efter behov.

Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Redovisa eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Ekosystemtjänster

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida förändringar skett eller ny information om områdets ekosystemtjänster framkommit som ger anledning att uppdatera ekosystemtjänstanalysen. Uppdatera i sådant fall analysen och summera förändringarna i en bilaga.

Instruktion bedömningskriterium 2

Genomgång av synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter pre certifieringen 2. Om förutsättningarna förändrats eller ny information framkommit justeras åtgärderna efter behov.

Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet har planerat åtgärder som säkerställer att ekosystemtjänster skyddas under utbyggnadsfasen. Redovisningen av åtgärderna ska inkludera:

- En bedömning av risk för påverkan på ekosystemtjänster under utbyggnadstiden.
- Eventuella fysiska skyddsåtgärder och skyddsavstånd.
- Åtgärder för återställande.
- Om ekosystemtjänster finns i området ska åtgärder för utbildning av personal under byggskedet redovisas.
- Att det för respektive åtgärd är angivet vilka styrmedel projektet kommer vidta för att säkerställa att åtgärden blir genomförd. Samt att det tydligt framgår vem som bär ansvar för åtgärden i olika skeden samt hur uppföljningen ska ske.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Grönytefaktor

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida förändringar skett eller ny information om områdets hantering av grönytefaktor framkommit som ger anledning att uppdatera grönytefaktor. Uppdatera i sådant fall bedömningar och summera förändringarna i en bilaga.

Instruktion bedömningskriterium 2

Genomgång av synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter pre certifieringen 2. Om förutsättningarna förändrats eller ny information framkommit justeras åtgärderna efter behov.

Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Rekreativ grönstruktur

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida förändringar skett eller ny information om områdets rekreativa grönstruktur samt områdets behov framkommit som ger anledning att uppdatera analys av den rekreativa grönstrukturen. Uppdatera i sådant fall analysen och summera förändringarna i en bilaga.

Instruktion bedömningskriterium 2

Genomgång av synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter pre certifieringen 2. Om förutsättningarna förändrats eller ny information framkommit justeras åtgärderna efter behov.

Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Gör en bedömning av huruvida rekreativ grönstruktur riskerar påverkas negativt under utbyggnadsskedet och identifiera i sådant fall skydd- kompensations- och/eller återställande åtgärder för att minimera konsekvenserna för detta.

För respektive åtgärd ska styrmedel anges för att projektet ska vidta för att säkerställa att åtgärden blir genomförd. Samt att det tydligt framgår vem som bär ansvar för åtgärden i olika skeden samt hur uppföljningen ska ske.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Biologisk mångfald

Redovisning bedömningskriterium 1

Uppdaterad naturvärdesinventering och spridningsanalys vid behov samt summering av eventuella förändringar.

Redovisning bedömningskriterium 2

Eventuellt uppdaterade åtgärder för att bevara, stärka och utveckla naturvärden och spridningssamband inom projektet.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av åtgärder under utbyggnadsskedet samt hur dessa säkerställs.

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Bedömning av jordbruksmark

Redovisning bedömningskriterium 1

Uppdaterad bedömning av brukningsvärd jordbruksmark vid behov samt summering av eventuella förändringar.

Redovisning bedömningskriterium 2

Eventuellt uppdaterade åtgärder för att undvika ianspråktagande av och negativ påverkan på brukningsvärd jordbruksmark.

Redovisning bedömningskriterium 3

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Ekosystemtjänster

Redovisning bedömningskriterium 1

Uppdaterad ekosystemtjänstanalys vid behov samt summering av eventuella förändringar.

Redovisning bedömningskriterium 2

Eventuellt uppdaterade åtgärder för att bevara, stärka och utveckla ekosystemtjänster i området.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av åtgärder under utbyggnadsskedet samt hur dessa säkerställs.

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Grönytefaktor**Redovisning bedömningskriterium 1**

Uppdaterad grönytefaktor samt beräkningar vid behov.

Redovisning bedömningskriterium 2

Eventuellt uppdaterade åtgärder för att uppnå en hög ambition inom grönytefaktor.

Redovisning bedömningskriterium 3

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Rekreativ grönstruktur**Redovisning bedömningskriterium 1**

Uppdaterad analys av rekreativ grönstruktur vid behov samt summering av eventuella förändringar.

Redovisning bedömningskriterium 2

Eventuellt uppdaterade åtgärder för god tillgång och kvalitet av rekreativ grönstruktur.

Redovisning bedömningskriterium 3

Riskbedömning av negativ påverkan på rekreativ grönstruktur samt skydd- kompensations- och/eller återställande åtgärder för den rekreativa grönstrukturen vid behov.

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bakgrund och kommentar till kravenNaturvärdesinventering

Människan är beroende av naturen och de tjänster som den ger. Naturen bidrar med ekosystemtjänster som skapar hälsosammare och bättre klimatanpassade städer. Biologisk mångfald är ett samlingsbegrepp som omfattar all den variation mellan arter, inom arter, och mellan arter och livsmiljöer som finns på jorden, vilket kallas biodiversitet. Att värdera och värna höga naturvärden är ett aktivt sätt att arbeta för biologisk mångfald i den fysiska planeringen.

Spridningsanalys

Den biologiska mångfalden hotas idag av att arters livsmiljöer blir mindre eller försvinner helt. Men även av att de som finns kvar blir mer isolerade från varandra. För att bibehålla den biologiska mångfalden på sikt krävs att vi har ett landskap med många olika naturtyper, olika arter med livskraftiga populationer och stor genetisk variation. De ekologiska sambanden i landskapet - konnektiviteten - måste också upprätthållas.

Jordbruksmark

När jordbruksmarken exploateras kan den i princip inte återtas till livsmedelsproduktion. Det praktiska förfarandet och kostnaderna omöjliggör att jorden åter odlas upp. Exploatering av jordbruksmark genom hårdgöring skiljer sig på så sätt från annan ändrad markanvändning- Det är en irreversibel process som tar mark ur livsmedelsproduktion för alltid. * För att jordbruksmark ska klassas som brukningsvärd krävs att marken har brukats i närtid och att den ska ingå i ett sammanhängande jordbrukslandskap som brukats. Det inte är markägaren som bestämmer om marken är brukningsvärd eller inte och mark som inte brukas på grund av olönsamma förhållanden kan ändå vara brukningsvärd med hänsyn till framtida behov.

Rekreativ grönstruktur

Den rekreativa grönstrukturen har en viktig funktion i våra städer. Den ger tillgång till sociala värden och tillgången till grönska är ett grundläggande mänskligt behov som har betydelse för hälsa och välmående. Stadens parker och natur används till en mängd olika aktiviteter och behöver därmed vara flexibla. Den rekreativa grönstrukturen är även viktig för stillhet och ro i staden och för att uppmuntra till fysisk aktivitet. Goda förutsättningar för den rekreativa grönstrukturen avlastar även användningen av den grönstruktur som hyser störst värde för biologisk mångfald och arter.

Ekosystemtjänster/Naturbaserade lösningar

Människan är beroende av naturen och de tjänster som den ger. Naturen bidrar med ekosystemtjänster som skapar hälsosammare och bättre klimatanpassade städer. Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som naturens ekosystem bidrar till människor med hänsyn till välfärd och livskvalitet. I den byggda miljön kan det handla om ekosystemens förmåga att rena luft, sänka temperaturer, ta hand om dagvatten och erbjuda rekreativa och hälsosamma miljöer.

Grönytefaktor

Grönytefaktor är ett konkret och välanvänt verktyg för att implementera bland annat åtgärdsbehov från spridningsanalyser och naturvärdesinventeringar till fastighetsnivå.

Källor

*<https://jordbruksverket.se/download/18.4137e45617d4ac03597d469b/1637920970680/Slutredovisning-mmr-projekt-vardering-jordbruksmark-tga.pdf>

10. Klimatanpassning

Fokusområdets syfte

Syftet med klimatanpassning är att rusta samhället, projektet och olika verksamheter för de nya utmaningar som en ökad uppvärmning ger samt att minska sårbarheten för klimatrelaterade risker, såväl akuta som långvariga, kroniska risker.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

Mål 3 God hälsa och välbefinnande
Mål 11 Hållbara städer och samhällen
Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering i Förvaltningsskedet)

Indikator 15 Översvämningsrisker

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde Klimatanpassning framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Klimatanpassning

indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Klimat- och sårbarhet sanalys	1. Identifiering av klimatrelaterade risker och viktiga	1. Klimat- och sårbarhetsanalys. 2. Planerade åtgärder för klimatanpassning.	1. Eventuell uppdatering av klimat- och sårbarhetsanalys.

	<p>systemfaktorer.</p> <p>2. Preliminära åtgärder för Klimatanpassning.</p> <p>3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning.</p>	<p>3. Medskick till hållbarhetsbedömning</p>	<p>2. Eventuell uppdatering av åtgärder för klimatanpassning.</p> <p>3. Åtgärder för utbyggnadsskedet.</p> <p>4. Eventuellt medskick till uppdaterade hållbarhetsbedömning.</p>
--	--	--	---

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att påbörja arbetet med klimat- och sårbarhetsanalysen genom att sammanställa underlag som redan finns tillgängligt avseende klimatrelaterade risker och de systemfaktorer som kan påverkas av de klimatrelaterade riskerna. Samt att utifrån det underlaget föreslå preliminära åtgärder. Samt bidra med underlag till preliminär hållbarhetsbedömning.

Bedömningskriterier

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängligt underlag avseende klimatrelaterade risker och systemfaktorer samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende klimatrelaterade risker och systemfaktorer redovisat eventuella preliminära åtgärder med för klimatanpassning av projektet.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om klimat- och sårbarhetsanalys med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och identifiera klimatrelaterade risker och viktiga systemfaktorer genom att summera:

- Aktuella uppgifter avseende klimatrelaterade risker som projektet redan nu har tillgång till – till exempel översvämningskartering, lågpunktskartering och värmeökartläggning.
- Inledande bedömning av vilka klimatrelaterade risker enligt EU-taxonomin tabell "Klassificering av klimatrelaterade risker" som kan vara relevanta för projektet.
- Vilka systemfaktorer som kan vara sårbara för identifierade klimatrisker (exempelvis byggnader, vägar, broar, parker, olika verksamheter).
- Vilka klimatreglerande och skyddande strukturer som finns i området idag (exempelvis lågpunkter, grönstruktur etc.).
- Ange källa och vilket år underlaget togs fram.

- Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med klimat- och sårbarhetsanalys i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende klimatrelaterade risker och systemfaktorer, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till klimatanpassning. Se bedömningskriteriet och instruktion för planerade åtgärder i pre certifiering 2.

Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex risker, utmaningar, konsekvenser och viktiga klimatreglerande strukturer på platsen idag. En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende klimatrelaterade risker, viktiga systemfaktorer, klimatreglerande- och skyddande strukturer i området idag i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende klimat- och sårbarhetsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende klimatanpassning.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Att projektet undersöker dess sårbarhet inför klimatrelaterade risker samt hur dessa kan hanteras och att projektet anpassas och vidtar åtgärder för att området ska vara resiliert inför framtida klimatförändringar.

Bedömningskriterier

1. Att projektet tagit fram en klimat- och sårbarhetsanalys.

2. Att projektet med utgångspunkt i klimat- och sårbarhetsanalysen och projektmålen har redovisat vilka åtgärder projektet genomfört och planerar avseende klimatanpassning.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

En klimat- och sårbarhetsanalys med följande steg utförs och redovisas:

- Projektet ska inledningsvis göra en avgränsning av vilka fysiska klimatrisker som är väsentliga för planområdet innan och efter exploatering. EU-taxonomin tabell "Klassificering av klimatrelaterade risker" utgör miniminivå för vilka risker som ska beaktas. Avgränsningen baseras på relevant klimatunderlag (befintligt eller för projektet framtaget underlag avseende klimatförändringarnas effekter).
- För de klimatrisker som är väsentliga för området efter exploatering bedöms konsekvenser från de valda klimatrelaterade riskerna på planområdet utifrån relevanta systemfaktorer för projektet (ex byggnader, vägar, broar, parker, verksamhetstyper etc).

Analysen ska redovisa vilka klimatscenarion som nyttjats och vilka klimatunderlag som tagits fram kopplat till:

- Temperaturrelaterade klimatrisker
- Vattenrelaterade klimatrisker
- Markrelaterade klimatrisker (relaterade till fast massa)
- Vindrelaterade klimatrisker

Boverket rekommenderar att klimatscenarion baserade på IPCCs scenario RCP 8,5 ska användas avseende nederbörd, flöden och havsnivåhöjning medan EU-taxonomin ställer krav på att samtliga fyra klimatscenarion (RCP 2,5, RCP 4,5, RCP 6,5 och RCP 8,5 ska användas). För Citylab ska projekten minst redovisa underlag och analyser baserade på RCP 8,5. Vill projekten använda underlaget i vidare byggandscertifiering och kopplat till EU-taxonomin rekommenderas analyser på samtliga scenarion.

	Temperaturrelaterade	Vindrelaterade	Vattenrelaterade	Relaterade till fast massa
Kroniska risker	Temperaturförändringar (luft, sötvatten, havsvatten)	Förändringar i vindmönster	Förändringar i nederbördsmonster och typer (regn, hagel, snö)	Kusterosion
	Värmestress		Variationer i nederbörd och/eller hydrologi	Markförstörelse
	Temperaturvariationer		Försurning av hav	Markerosion
	Tining av permafrost		Inträngning av saltvatten	Jordflytning
			Stigande havsnivåer	
			Vattenstress	
Akuta risker	Värmebölja	Cyklon, orkan, tyfon	Torka	Lavin
	Köldvåg/ frost	Storm (inkl. snö, damm, sand)	Kraftig nederbörd (regn, hage, snö/is)	
	Okontrollerad yttäckande brand	Tornado	Översvämning (kustvatten, fluvial, pluvial, grundvatten)	Marksjunkning
			Översvämning av glaciärsjö	

Instruktion bedömningskriterium 2

- Beskriv anpassningslösningar för att hantera de identifierade fysiska klimatriskerna samt åtgärder för att dra nytta av ev. positiva effekter och klimatreglerande och skyddande strukturer som finns i området idag.
- Översvämningsrisk (skyfall, hav, vattendrag, grundvatten) samt värmerelaterade risker ska alltid redovisas.
- Projektet ska minst redovisa åtgärder för klimatanpassning kopplat till mark, byggnader, platser och infrastruktur i stadsdelen.
- Beskriv ev. synergier och målkonflikter av föreslagna åtgärder och andra fokusområden.

Redovisningen ska omfatta:

- Åtgärderna.

- Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (t ex vilka avtal åtgärden ska knytas till).
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Klimat- och sårbarhetsanalys i enlighet med instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisningen av åtgärderna och hur de ska verkställas i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Att aktualitetspröva klimat- och sårbarhetsanalys samt åtgärderna för klimatanpassning och justera vid behov.

Bedömningskriterier

1. Att en redogörelse gjorts huruvida klimat- och sårbarhetsanalysen fortfarande är aktuell, eller om förutsättningarna eller bedömningen av risker och konsekvenser har förändrats.
2. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt att de har justerats vid behov.
3. Att projektet redovisat eventuella åtgärder för utbyggnadsskedet.

4. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida ny information om platsens förutsättningar eller klimatrelaterade risker framkommit eller förändringar av projektet gjorts som ger anledning att uppdatera klimat- och sårbarhetsanalysen.

Summera i sådant fall förändringarna i en bilaga samt uppdatera klimat- och sårbarhetsanalysen vid behov.

Instruktion bedömningskriterium 2

Genomgång av synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter pre certifieringen 2.

Har förutsättningarna ändrats?

Finns behov av justeringar eller tillägg bland åtgärderna?

Justera åtgärderna efter behov.

Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisat eventuella åtgärder för klimatanpassning kopplat till utbyggnadsskedet.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av eventuella förändrade förutsättningar för klimatanpassning i projektet.

Summering av eventuella förändringar eller tillägg i klimat- och sårbarhetsanalys.

Uppdaterad klimat- och sårbarhetsanalys, vid behov.

Redovisning bedömningskriterium 2

Kort beskrivning och motivering till eventuella förändringar eller tillägg avseende åtgärderna.

Eventuellt uppdaterad version av de planerade åtgärderna för att säkerställa klimatanpassning av området.

Ev uppdatering av plankarta, planbestämmelser, planbeskrivning.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av åtgärder för utbyggnadsskedet.

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bakgrund och kommentar till kraven

Metodiken klimat- och sårbarhetsanalys utgår från EU-taxonomin krav kring klimatrelaterade risker och har till viss del kompletterats morfologisk metodologi för att korrelera systemfaktorer till de klimatrelaterade riskerna. Detta ger projekten möjlighet till underbyggda beslut kring klimatanpassning och djupare fokus på de klimatrelaterade risker som är relevanta för just detta projekt.

Metodologin är möjlig att konkretisera i efterföljande byggnadscertifieringar och dessa kan utgå från utförd klimat- och sårbarhetsanalys i planskedet. Det minskar dubbelarbete och integrerar EU-taxonomin krav som röd tråd genom projektprocessen.

Kommunen har ett klimatanpassningsansvar i planläggningen enligt PBL 2 kap 2 §, 2 kap. 3 §, 2 kap 5 §, 11 kap 10-11§.

Källor

https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/lansstyrelsens-tillsyn/tillsynsvagledning_naturolyckor/tidsperspektiv/

<https://www.klimatanpassning.se/>

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_en

<https://www.smhi.se/klimat/framtidens-klimat/framtidens-klimat>

<https://klimatanpassningsradet.se/>

<https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/samhalle/planering-och-byggande/klimatanpassning.html>

11. Klimatpåverkan och resurser

Fokusområdets syfte

Klimatpåverkan och resursanvändning för utvecklingen av området ska minimeras under såväl planering, byggprocess och drift av färdig stadsdel. Utveckling och drift ska baseras på val för låg klimatpåverkan samt cirkulära principer. Genom att i första hand utveckla, bevara och ta till vara befintliga resurser i området och dess närhet samt premiera användningen av förnybara resurser före fossila.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

Mål 11 Hållbara städer och samhällen
Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion
Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering i Förvaltningskedet)

Indikator 4 Serviceutbud
Indikator 9 Restavfall
Indikator 12 Klimatpåverkan

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde klimatpåverkan och resurser framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde klimatpåverkan och resurser

Indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Klimat- påverkan och resurs-	1. Befintliga underlag och kunskaper avseende	1. Förutsättningsanalys klimatpåverkan och resurser.	1. Eventuell uppdatering av förutsättningsanalys

effektivitet	<p>1. Klimatpåverkan och resurser.</p> <p>2. Preliminära åtgärder för låg klimatpåverkan och hög resurseffektivitet.</p> <p>3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning</p>	<p>2. Planerade åtgärder för låg klimatpåverkan och hög resurseffektivitet.</p> <p>3. Medskick till hållbarhetsbedömning</p>	<p>klimatpåverkan och resurser.</p> <p>2. Eventuell uppdatering av åtgärder för låg klimatpåverkan och hög resurseffektivitet.</p> <p>3. Åtgärder för utbyggnadsskedet.</p> <p>4. Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning</p>
Cirkulär ekonomi	<p>1. Befintliga underlag och kunskaper avseende cirkulär ekonomi.</p> <p>2. Preliminära åtgärder för ett område med goda förutsättningar för en cirkulär ekonomi.</p> <p>3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning.</p>	<p>1. Förutsättningsanalys cirkulär ekonomi.</p> <p>2. Planerade åtgärder för ett område med goda förutsättningar för en cirkulär ekonomi.</p> <p>3. Medskick till hållbarhetsbedömning</p>	<p>1. Eventuell uppdatering av förutsättningsklimatpåverkan och resurser.</p> <p>2. Eventuell uppdatering av åtgärder för låg klimatpåverkan och hög resurseffektivitet.</p> <p>3. Åtgärder för utbyggnadsskedet.</p> <p>4. Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning.</p>

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att påbörja arbetet med analys av klimatpåverkan och resurser samt cirkulär ekonomi genom att sammanställa underlag som redan finns tillgängligt avseende klimat, resurser och cirkulär ekonomi och utifrån det underlaget föreslå preliminära åtgärder. Samt bidra med underlag till preliminär hållbarhetsbedömning.

Bedömningskriterier Klimatpåverkan och resurseffektivitet

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängligt underlag avseende klimatpåverkan och resurseffektivitet samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende klimatpåverkan och resurseffektivitet redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra till låg klimatpåverkan och hög resurseffektivitet.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Cirkulär ekonomi

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängligt underlag avseende cirkulär ekonomi samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende cirkulär ekonomi redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra till ett område med cirkulära lösningar som möjliggör för boende och verksamma att nyttja och bidra till en cirkulär ekonomi.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Klimatpåverkan och resurseffektivitet

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om klimatpåverkan och resurseffektivitet med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och summera aktuella uppgifter avseende resurser på platsen idag, markförhållanden, tänkta system och möjlighet till cirkulära kretslopp dessa emellan, samt eventuella tidigare framtagna utredningar.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med analys av klimatpåverkan och resurseffektivitet inför redovisningen i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende klimatpåverkan och resurseffektivitet, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till låg klimatpåverkan och hög resurseffektivitet. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2.

Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Cirkulär ekonomi

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om cirkulär ekonomi med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och summera aktuella uppgifter och förutsättningar avseende cirkulär ekonomi som projektet redan nu har tillgång till – till exempel befintliga delningsekonomier, samverkan, verksamheter baserade på cirkulär ekonomi och tidigare genomförda utredningar.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med cirkulär ekonomi inför redovisningen i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende cirkulär ekonomi, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till cirkulära lösningar i området. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2. Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Klimatpåverkan och resurseffektivitet

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende klimatpåverkan och resurseffektivitet enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende låg klimatpåverkan och hög resurseffektivitet.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende låg klimatpåverkan och hög resurseffektivitet.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Cirkulär ekonomi

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende cirkulär ekonomi i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende cirkulär ekonomi.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende tillskapande och stärkande av cirkulär ekonomi i området.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Klimatpåverkan och resursanvändning för utvecklingen av området ska minimeras under såväl planering, byggprocess och drift av färdig stadsdel. Utveckling och drift ska baseras på val för låg klimatpåverkan samt cirkulära principer. Genom att i första hand utveckla, bevara och ta till vara befintliga resurser i området och dess närhet samt premiera användningen av förnybara resurser före fossila.

Bedömningskriterier Klimatpåverkan och resurseffektivitet

1. Att projektet tagit fram en förutsättningsanalys och prognos avseende klimatpåverkan och resurseffektivitet med utgångspunkt i befintliga värden, tillgångar och förutsättningar i syfte att minimera klimatpåverkan och resursuttag.
2. Att projektet vidtagit och planerat åtgärder för att minimera klimatpåverkan och skapa en hög resurseffektivitet.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Cirkulär ekonomi

1. Att projektet tagit fram en förutsättningsanalys och prognos avseende cirkulär ekonomi med utgångspunkt i befintliga värden, tillgångar och förutsättningar.
2. Att projektet vidtagit och planerat åtgärder för att vidareutveckla och till skapa en cirkulär ekonomi i området.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Klimatpåverkan och resurseffektivitet

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska ta fram en förutsättningsanalys, prognos och strategi avseende klimatpåverkan och resurseffektivitet med utgångspunkt i befintliga värden, tillgångar och förutsättningar.

Förutsättningsanalys och prognos ska innehålla:

- Inventering av fysiska resurser på platsen avseende strukturer, byggnader, stråk, anläggningar, infrastruktur och massaförhållanden. Inklusiv bedömning av återbrukbarhet.
- Möjliga resurskretslopp för projektet som enskilt eller sammankopplat kan skapa cirkulära system¹ för exempelvis vatten, avfall, energi, transporter och odling.
- Uppskattning av stadsdelens klimatpåverkan under byggskede och drift med tydligt motiverad systemgräns (exempelvis avseende förändrad markanvändning, förlust av biomassa, bortschaktning av jord, nuvarande och framtida kolinlagring, bygg och anläggning och drift av området).²
- Beskrivning av områdets anpassningsbarhet över tid (ex. flexibilitet i innehåll, program, nyttjande av olika byggnader eller platser).
- Referat till tillämpliga delar av fokusområde "Sociala och ekonomiska strukturer" som behandlar sociala och ekonomiska tillgångar inom klimat, resurser och cirkulär ekonomi (ex. socialt kapital, lokalt näringsliv och föreningsliv).
- Projektet utgår från avfallshierarkin för att i första hand minimera resursuttag, i andra hand återbruka, i tredje hand högvärdig återvinning, i fjärde hand energi och näringsutvinna (sammankopplade kretslopp) och i femte hand återföra resurser till naturen / deponi av det som ej går att nyttja på något sätt.

Förutsättningsanalysen ska identifiera platsens befintliga värden och ge förutsättningar för att genom transformation utveckla dem, samt att omvärdera så att avfall ses som resurs.

Förutsättningsanalys, prognos och strategi ska ge underlag för att sätta mål för låg klimatpåverkan, minimerat resursuttag, minskade avfallsmängder och hög återbruksgrad.

I första hand ska befintliga strukturer, byggnader, stråk, anläggningar och infrastruktur bevaras och utvecklas. För befintliga byggnader, anläggningar och strukturer som riskerar rivning beskrivning av potentiella bevarande, återbruks- och avfallsmängder redovisas. Klimatpåverkan och avfallsmängder kvantifieras genom klimatberäkning och deras tänkta slutdestination.

För cirkulär masshantering ska beskrivas hur minimering av masshantering kan åstadkommas och hur de massor som ska hanteras i första hand kan återanvändas lokalt. Vid behov av rening av massor ska detta i första hand ske lokalt för återvinning inom området. För massor som måste flyttas, ska klimatpåverkan och avfallsmängder kvantifieras genom klimatberäkning och beskrivning av potentiella avfalls- och eller återbruksmängder och deras tänkta slutdestination.

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet ska redovisa mål och åtgärder som vidtagits eller ska vidtas för att säkerställa ett område med minimerad klimatpåverkan och maximerad. Som tydligt bidrar till en klimatneutral bygg och anläggningssektor 2030. Projektet ska redovisa mål och åtgärder för:

- Resurskretslopp i området för exempelvis vatten, avfall, energi, transporter och odling.
- Återbruk av befintliga resurser baserat på förutsättningsanalysen, avseende exempelvis strukturer, stråk, byggnader, byggnadsmaterial, anläggningar, infrastruktur och balanserad masshantering. Nyckeltal ska föreslås.
- Om befintliga resurser på platsen ej nyttjas i ny utformning av området ska detta motiveras särskilt.
- Möjliggör för boende och verksamma i området att hantera avfall som resurs, utifrån avfallshierarkin för att i första hand minimera resursuttag, i andra hand återbruka, i tredje hand högvärdig återvinning, i fjärde hand energi och näringsutvinna (sammankopplade

kretslopp) och i femte hand återföra resurser till naturen / deponi av det som ej går att nyttja på något sätt. Nyckeltal för avfallsminimering ska föreslås.

- Balanserad densitet som möjliggör utnyttjande av solenergi, god tillgång på dagsljus, stadsodling och naturlig ventilation.
- Minimerad klimatpåverkan (helst mål om klimatneutralitet) under byggskede och drift med tydligt motiverad systemgräns. Exempelvis avseende förändrad markanvändning, förlust av biomassa, bortschaktning av jord, nuvarande och framtida kolinlagring, klimatsmart byggproduktion och anläggning ur ett livscykelperspektiv, samt minimerad klimatpåverkan från drift av området. Nyckeltal för uppföljning ska föreslås. (Överlappar även med fokusområdena Mobilitet och Energi).
- Anpassningsbarhet över tid (ex. flexibilitet i innehåll, program, nyttjande av olika byggnader eller platser).
- 100 % förnybar energiförsörjning av byggnader – Energieffektiva byggnader med minimalt behov av tillförd energi som ingår i ett energisystem med väl utbyggd infrastruktur för lagring av energi.

För respektive åtgärd anges vilka styrmedel projektet kommer vidta för att säkerställa att åtgärden blir genomförd. Samt att det tydligt framgår vem som bär ansvar för åtgärden i olika skeden samt hur uppföljningen ska ske.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Cirkulär ekonomi

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska ta fram en förutsättningsanalys med inventering av befintliga värden och tillgångar med avseende på både sociala och fysiska förutsättningar samt förslag på hur en cirkulär ekonomi kan skapas och stärkas. Förutsättningsanalysen ska svara på:

- Vilka förutsättningar som finns i området / kommunen idag för att frikoppla värdeskapande från konsumtion baserad på nyproduktion av varor.
- Vilka initiativ finns idag mellan aktörer i kommunen för gemensamma lösningar som underlättar för omställning till en cirkulär ekonomi?
- Vilka knutpunkter och existerande flöden och platser som finns som kan göra det smidigt för invånare och verksamheter att cirkulera sina varor.
- Om fungerande delningsekonomier finns i området eller kommunen (exempelvis gemensamma lokaler och mötesplatser).
- Vilka sociala och ekonomiska tillgångar som finns kopplat till cirkulär ekonomi idag, exempelvis socialt kapital, lokalt näringsliv, föreningsliv och eldsjälar etc). Dessa frågor kopplar till fokusområde 7. Sociala och ekonomiska strukturer.
- Om cirkulära initiativ finns i kommunen idag görs en dialog kring behov avseende samverkan, affärsmodeller och lokala drivkrafter.
- Analysen ska visa vilka stödjande system som krävs för att upprätthålla och drifta de cirkulära system som byggs in i området.

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet ska ta fram en strategi avseende cirkulär ekonomi baserat på lokal produktion, förnybara resurser, delande och återbruk. För att utöka och tillgängliggöra ett hållbart, cirkulärt utbud till framtida boende och verksamma i området och dess närhet. Strategin ska genom åtgärder visa:

- Hur de kretslopp som planeras i området, exempelvis för vatten, avfall, energi, transporter, mat och odling ska fortleva när området är utbyggt.
- Hur förutsättningar skapas för cirkulär ekonomi baserat på delande, återbruk, lokalproduktion och förnybara resurser.
- Hur boende och verksamma i området ska kunna leva cirkulärt (t.ex. genom cirkulära tjänster såsom delande, odling, återbruksmöjligheter, reparations- och rekonditionering, utbildning och enkelhet i att minimera och sortera ut avfall).
- Vilka fysiska, digitala och administrativa stödsystem som kan underlätta för cirkulärt liv för de boende och cirkulära affärsmodeller för verksamheter i området och dess närhet (ex. hållbarhetscenter, finansieringsmöjligheter, avtal för delandetjänster, appar, återbruksgalleria, återbrukssamordnare etc.).
- Hur markanvändningen planeras för möjliggörande av den cirkulära strategin (exempelvis avseende kommersiell, privat och publik odling, delande- och lagandetjänster samt effektivt samutnyttjande av grannskapets ytor).
- Att projektet tillser utbildnings- och informations- och engagerande insatser för privatpersoner, verksamma, skolor, förskolor och andra kommunala, privata och frivilligorganisationer kring cirkulär ekonomi och minskad klimatpåverkan.
- Att projektet tillser att samverkan mellan aktörer uppmuntras systematiskt och premieras och att resursflöden optimeras och synergier dem emellan utnyttjas och fungerar optimalt i sitt sammanhang och med varandra i syfte att använda så lite resurser som möjligt.
- Möjliga nudgingåtgärder för ökad cirkularitet.
- Övriga av projektet identifierade relevanta åtgärder för klimat, resurser och cirkularitet.

För respektive åtgärd anges vilka styrmedel projektet kommer vidta för att säkerställa att åtgärden blir genomförd. Samt att det tydligt framgår vem som bär ansvar för åtgärden i olika skeden samt hur uppföljningen ska ske.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Klimatpåverkan och resurseffektivitet

Redovisning bedömningskriterium 1

Förutsättningsanalys och prognos avseende klimatpåverkan och resurseffektivitet med utgångspunkt i befintliga värden, tillgångar och förutsättningar i syfte att minimera klimatpåverkan och resursuttag.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av vidtagna och planerade åtgärder för att minimera klimatpåverkan, lågt fossil användning och hög resurseffektivitet.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Cirkulär ekonomi

Redovisning bedömningskriterium 1

Förutsättningsanalys för cirkulär ekonomi med inventering av befintliga värden och tillgångar med avseende på både sociala och fysiska förutsättningar samt förslag på hur en cirkulär ekonomi kan skapas och stärkas.

Redovisning bedömningskriterium 2

Strategi för cirkulär ekonomi baserat på lokal produktion, förnybara resurser, delande och återbruk. För att utöka och tillgängliggöra ett hållbart, cirkulärt utbud till framtida boende och verksamma i området och dess närhet.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Aktualitetsprövning av analys, prognos, strategi och åtgärder för låg klimatpåverkan, hög resurseffektivitet och cirkulär ekonomi.

Bedömningskriterier Klimatpåverkan och resurseffektivitet

1. Uppdaterad analys av klimatpåverkan och resurser om förutsättningarna förändrats eller ny information tillkommit från precertifiering steg 2. Att en summering av förändringar och eventuell påverkan på klimat och resurseffektivitet utförs och redovisas.
2. Uppdatering av åtgärder vid behov för att uppnå låg klimatpåverkan och hög resurseffektivitet.
3. Åtgärder för låg klimatpåverkan, fossilfri byggarbetsplats samt hög resurseffektivitet under utbyggnadsskedet.
4. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Cirkulär ekonomi

1. Uppdaterad analys av cirkulär ekonomi om förutsättningarna förändrats eller ny information tillkommit från precertifiering steg 2. Att en summering av förändringar och eventuell påverkan på klimat och resurseffektivitet utförs och redovisas.
2. Uppdatering av åtgärder vid behov för att uppnå en hög grad av cirkulär ekonomi.
3. Åtgärder för att säkerställa att befintliga värden som är viktiga för en lokalt fungerande cirkulär ekonomi stärks, utvecklas, arbetas aktivt med, så att de inte går förlorade under utbyggnadsfasen.
4. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Klimatpåverkan och resurseffektivitet

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida förutsättningar för klimatpåverkan och resurser förändrats eller ny information tillkommit från precertifiering steg 2.

Uppdatera och detaljera analys och prognos vid behov.

Summera eventuella förändringar och dess påverkan på klimat och resurseffektivitet i området.

Instruktion bedömningskriterium 2

Gå igenom eventuella synpunkter och nya uppgifter inkomna efter precertifieringen 2.

Om förutsättningarna ändrats, ta ställning till om det finns behov av justeringar eller tillägg bland åtgärderna.

Justera åtgärderna efter behov. Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Projektet ska planera åtgärder som säkerställer att utförandeskedet genomförs med en så låg klimatpåverkan och så hög resurseffektivitet som möjligt, med cirkulärt angreppssätt, där avfall ses som resurs, återbruksgrad maximeras och avfallsmängder och uttag av jungfruliga resurser minimeras.

Mål och åtgärder för utbyggnadsskedet ska inkludera:

- Systematisk kravställning för klimat, resurseffektivitet, cirkularitet samt kompetenskrav vid upphandlingar. *
- Fossilfri byggarbetsplats.
- Minimering av avfall, nyckeltal för utsortering och fraktioner (lägst basnivå**), minimerat spill och avfallsmängder ska sättas.
- Återbruksgrad, med nyckeltal.
- Delande av maskinflotta och verktyg.
- Samordnad logistik.
- Lokal masshantering.
- Återbrukscenter / Avsedd plats och väderskydd för lagring av material.
- Urban mining.
- Plan för aktörssamverkan.
- Information till involverade i byggprocessen, enligt ovan punkter.
- Plan för uppföljning av ovan punkter under byggskedet. **

Att det för respektive åtgärd är angivet vilka styrmedel projektet kommer vidta för att säkerställa att åtgärden blir genomförd. Samt att det tydligt framgår vem som bär ansvar för åtgärden i olika skeden samt hur uppföljningen ska ske.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömningen och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Cirkulär ekonomi

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida förutsättningar för cirkulär ekonomi förändrats eller ny information tillkommit från precertifiering steg 2.

Uppdatera och detaljera analys vid behov.

Summera eventuella förändringar och dess påverkan på förutsättningar för cirkulär ekonomi i området.

Instruktion bedömningskriterium 2

Gå igenom eventuella synpunkter och nya uppgifter inkomna efter precertifieringen 2.

Om förutsättningarna ändrats, ta ställning till om det finns behov av justeringar eller tillägg bland åtgärderna och den cirkulära strategin.

Justera åtgärderna efter behov. Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Projektet ska genom åtgärder under utbyggnadsskedet säkerställa att befintliga värden som är viktiga för en lokalt fungerande cirkulär ekonomi stärks, utvecklas, arbetas aktivt med, så att de inte går förlorade under utbyggnadsfasen. Åtgärder för utbyggnadsskedet ska inkludera:

- Åtgärder som säkerställer att värden inom cirkulär ekonomi inte går förlorade under utbyggnadstiden.
- Att stadsutvecklingsprojektet säkerställer att området utnyttjar utbyggnadstiden till att samverka med medborgare och näringsidkare kring cirkulär och lokal ekonomi inom ramen för vad som är möjligt ur säkerhetssynpunkt.
- Lokaler och mötesplatser inom det planerade området, som uppmuntrar till delningsekonomi, återbruk och utbildning för minimerad klimatpåverkan, lokala kretslopp och cirkulär ekonomi skapas och värnas under utbyggnadstiden.

Att det för respektive åtgärd är angivet vilka styrmedel projektet kommer vidta för att säkerställa att åtgärden blir genomförd. Samt att det tydligt framgår vem som bär ansvar för åtgärden i olika skeden samt hur uppföljningen ska ske.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Klimatpåverkan och resurseffektivitet

Redovisning bedömningskriterium 1

Uppdaterad analys och prognos avseende klimatpåverkan och resurseffektivitet vid behov. Summering av eventuell förändring och dess effekt på klimatpåverkan och resurseffektivitet, gärna i enkelt överskådlig tabellform.

Redovisning bedömningskriterium 2

Uppdaterad beskrivning av åtgärder för låg klimatpåverkan och hög resurseffektivitet samt hur genomförandet av åtgärderna säkerställs. Summering av eventuellt förändrade och tillkommande åtgärder och dess effekt på klimatpåverkan och resurseffektivitet.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av vidtagna och planerade åtgärder för att minimera klimatpåverkan, lågt fossil användning och hög resurseffektivitet under utbyggnadsskedet. Redovisning av hur åtgärdernas genomförande säkerställs.

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Cirkulär ekonomi

Redovisning bedömningskriterium 1

Uppdaterad analys avseende cirkulär ekonomi vid behov. Summering av eventuell förändring och dess effekt på möjligheten att uppnå cirkulär ekonomi i området, gärna i enkelt överskådlig tabellform.

Redovisning bedömningskriterium 2

Uppdaterad beskrivning av åtgärder för cirkulär ekonomi samt hur genomförandet av åtgärderna säkerställs. Summering av eventuellt förändrade och tillkommande åtgärder och dess effekt på möjligheten att uppnå cirkulär ekonomi och cirkulära lösningar i området.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av åtgärder under utbyggnadsskedet som säkerställer att befintliga värden som är viktiga för en lokalt fungerande cirkulär ekonomi stärks, utvecklas, arbetas aktivt med, så att de inte går förlorade under utbyggnadsfasen.

Redovisning av hur åtgärdernas genomförande säkerställs.

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bakgrund och kommentar till kraven

Bygg och anläggningssektorn står för cirka 20 % av de klimatpåverkande utsläppen i Sverige. För att minska branschens klimatpåverkan är byggskedet viktigt och elektrifiering och effektivisering av såväl produktions- som transportprocesser är viktigt. Liksom ökad användning av förnyelsebara bränslen, effektivare transporter, cirkulära flöden och optimering av energi- och klimatprestanda under uppförandefasen. (Fossilfritt Sverige; Färdplan för fossilfri konkurrenskraft: Bygg- och anläggningssektorn; 2018).

Källor

* Exempel på beräkningsmetoder och verktyg är Boverkets verktyg för minskad klimatpåverkan: [Boverket Rapport 2021:11 Verktyg för minskad klimatpåverkan vid planläggning](#). Spacescapes klimatkalkyl för tidiga planskeden: [Klimatkalkylen för tidiga planskeden version 1 \(Spacescape, SLU, Uppsala kommun, IVL Svenska miljöinstitutet; 2022\)](#).

- [Stadsdelsatlas Sofielund, Malmö | White Arkitekter](#)

[Återbruk som stadskvalitet, idéer för ökat återbruksfokus i planeringens olika skeden \(2022\)](#)

[LFM30 – Netto noll CO2-utsläpp till 2030](#)

[Klimatneutrala städer 2030 — Viable Cities](#)

[Klimatdeklaration – en handbok - Klimatdeklaration - Boverket](#)

** Inspiration till plan, hantering och uppföljning kan fås genom Resurs och avfallshantering vid byggande och rivning. <https://byggforetagen.se/app/uploads/2020/01/190520-Resurs-och-avfallshantering-vid-byggande-och-rivning.pdf>

** Upphandlingsmyndigheten: Upphandling för cirkulär ekonomi / Kompetenskrav för materialinventering vid ombyggnad.

** Klimatanpassad och cirkulära upphandling, IVL Svenska Miljöinstitutet.

12. Vatten

Fokusområdets syfte

En robust, miljö- och hälsomässigt tillförlitlig och resurseffektiv vattenförsörjning och avloppshantering ska säkerställas.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

Mål 3 God hälsa och välbefinnande
Mål 6 Rent vatten och sanitet för alla
Mål 14 Hav och marina resurser
Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering i Förvaltningsskedet)

Indikator 14 Dagvattenrening
Indikator 15 Översvämningsrisk (indirekt)

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde Vatten framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Vatten

Indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Hållbar vattenhantering	1. Befintliga utredningar och kunskaper avseende	1. Förutsättningsanalys för en hållbar vattenhantering.	1. Eventuell uppdatering av förutsättningsanalys för en hållbar

	<p>hållbar vattenhantering.</p> <p>2. Preliminära åtgärder för hållbar vattenhantering.</p> <p>3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning</p>	<p>2. Planerade åtgärder för hållbar vattenhantering</p> <p>3. Medskick till hållbarhetsbedömning</p>	<p>vattenhantering.</p> <p>2. Eventuell uppdatering av åtgärder för hållbar vattenhantering.</p> <p>3. Hållbar vattenhantering i utbyggnadsskedet.</p> <p>4. Eventuellt medskick till uppdaterade hållbarhetsbedömning</p>
--	---	---	--

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att påbörja arbetet med hållbar vattenhantering genom att sammanställa underlag som redan finns tillgängligt avseende recipienter och status i dessa, nuvarande dagvattenhantering och VA-systemets kapacitet och utifrån det underlaget föreslå preliminära åtgärder. Samt bidra med underlag till preliminär hållbarhetsbedömning.

Bedömningskriterier

1. Att projektet översiktligt summerat tillgängligt underlag avseende vattenhantering samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende vattenhantering redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra till hållbar vattenhantering.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om hållbar vattenhantering med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och summera aktuella uppgifter avseende recipienter, status, kvalitetskrav, kapacitet i VA-systemet, eventuella föroreningsbelastande verksamheter som projektet redan nu har tillgång till, till exempel tidigare genomförda utredningar.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende hållbar vattenhantering inför redovisningen i precertifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende vattenhantering, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till en hållbar

vattenhantering. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i precertifiering 2. Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende vattenhantering i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende vattenhantering inför redovisning i precertifiering 2.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende hållbar vattenhantering.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Att utreda och skapa förutsättningar för en hållbar vattenhantering på platsen.

Bedömningskriterier

1. Att projektet gjort en förutsättningsanalys avseende vattenhantering.
2. Att projektet med utgångspunkt i förutsättningsanalys samt projektmålen har redovisat vilka åtgärder projektet vidtagit och kommer att vidta för att säkerställa en hållbar vattenhantering i området.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska i en förutsättningsanalys för hållbar vattenhantering beskriva förutsättningarna för vattenförsörjning och avlopp med avseende på nuläge och planerad utbyggnad. Detta ska omfatta såväl kapaciteten för allmänna vattentjänster, påverkan på recipienten samt samspelet mellan vattentjänster, vattenanvändning för rekreativa miljöer och biologisk mångfald.

Förutsättningsanalysen ska beskriva:

- Recipient/er för området samt om dessa är klassade recipienter enligt vattendirektivet i VISS och eventuella åtgärdsplaner för dessa.
- Nuläget med avseende på beräknad föroreningsbelastning från området (beräknat t.ex. med StormTac). Alternativt kan en enklare beskrivning av förutsättningarna göras utifrån andel hårdgjorda ytor och markanvändning.
- Eventuella kapacitetsbegränsningar för vattentjänster utifrån dagens behov samt med hänsyn till planerad utbyggnad. I båda fallen ska klimatförändringar beaktas. Ange kapacitet med avseende på vattenförsörjning, ledningsnätets kapacitet (vatten och avlopp) samt reningsverkets kapacitet.
- De bestämmelser som finns att förhålla sig till med avseende på vattentjänster
- De utmaningar för hållbara vattentjänster som kan hanteras inom projektet respektive de som måste hanteras utanför projektet.
- De eventuella synergier eller målkonflikter som finns när det gäller vattentjänster (vattenförsörjning och avlopp) och rekreativ vattenanvändning samt vattenhantering för biologisk mångfald
- Vem som tagit fram dokumentationen och dennes kunskap om vatten (CV som styrker kompetens i frågan).

Instruktion bedömningskriterium 2

Att säkerställa att projektet utifrån beskrivningen av de lokala förutsättningarna hanterar vatten på det mest hållbara sättet.

Att projektet har beskrivit vilka åtgärder för hållbara vattentjänster som ska genomföras, baserat på problem, utmaningar och mål kring vattenhantering i området enligt förutsättningsanalysens resultat. Lokala åtgärder, utifrån beskrivningen av områdets förutsättningar, ska vara i fokus.

Åtgärderna ska bidra till att projektet:

- inte försämrar förhållandena i recipienten.
- inte belastar VA-system som är hårt ansträngda/nära sin kapacitet.
- minskar vattenförbrukningen jämfört med standardlösningar.
- säkerställer god drift och skötsel av för vattenhanteringen viktiga anläggningar/system.
- Att projektet har beskrivit vilka aktörer som har rådighet över de vattenfrågor som ligger utanför projektets påverkansutrymme samt åtgärder för att påverka dessa aktörer för en mer hållbar vattenhantering.

Synergier & målkonflikter ska identifieras och åtgärder för hantering av dessa ska beskrivas.

Åtgärdernas genomförande ska säkerställas, i enlighet med redovisningskraven.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Förutsättningsanalys för hållbar vattenhantering med beskrivning och analys av områdets nuvarande förutsättningar och behov till följd av utvecklingen i området, i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisningen ska omfatta:

- Åtgärderna
- Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (t ex vilka avtal åtgärden ska knytas till).
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning till plan, planbestämmelser och planbeskrivning, avtal mm.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Att aktualitetspröva analys och åtgärder för en hållbar vattenhantering om förutsättningar förändrats under processen. Samt att vattenhanteringen i utbyggnadsskedet hanteras på ett fullgott sätt för en hållbar vattenhantering i området.

Bedömningskriterier

1. Att en redogörelse gjorts huruvida förutsättningsanalys avseende hållbar vattenhantering fortsatt är aktuella, eller om förutsättningarna har förändrats.
2. Att en bedömning gjorts om åtgärder fortfarande är aktuella samt har justerats vid behov.
3. Att projektet vidtar åtgärder för att säkerställa en hållbar vattenhantering under utbyggnadsskedet.
4. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida ny information om platsens förutsättningar eller framtida behov framkommit som förändrat ställningstaganden som ger anledning att uppdatera förutsättningsanalysen. Summera förändringarna i en bilaga samt uppdatera förutsättningsanalysen.

Instruktion bedömningskriterium 2

Genomgång av synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter pre certifieringen 2 som påverkar behov av åtgärder och/eller val av åtgärder.

Justera åtgärderna efter behov.

Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Planera åtgärder som säkerställer hållbar vattenhantering under utbyggnadsfasen.

Särskilt fokus ska läggas på:

- Länshållningsvatten.
- Att förhindra utsläpp av sediment och andra föroreningar till dagvattnet.
- Att hantera kväverester vid sprängning.
- Att minska vattenanvändning i utbyggnadsfasen.
- Inventera möjligheter att återanvända dagvatten i produktionen.
- Att genomföra mark- och vattenarbeten under vissa tider på året kan medföra ökad risk för påverkan. Planering för genomförande av markarbeten bör stämmas av med ekolog för att säkerställa att arbeten läggs vid en tid på året då vattnet är som minst känsligt. Om mark-/vattenarbeten ändå behöver genomföras under ekologiskt särskilt känslig tid på året bör man visa på att frågan om nödvändiga försiktighetsåtgärder noga beaktats. Se även förordning (1998:1388) om vattenverksamhet.

För respektive åtgärd ska anges vilka styrmedel projektet kommer vidta för att säkerställa att åtgärden blir genomförd. Samt vem som bär ansvar för åtgärden i olika skeden samt hur uppföljningen ska ske.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Ny uppdaterad version av förutsättningsanalys vid behov. Kort beskrivning av förändrade förutsättningar.

Redovisning bedömningskriterium 2

Ny uppdaterad version av åtgärderna för Hållbar vattenhantering.

Kort beskrivning och motivering till eventuella förändringar eller tillägg avseende åtgärderna.

Redovisning bedömningskriterium 3

Att projektet redovisat åtgärder som säkerställer hållbar vattenhantering under utbyggnadsfasen.

Redovisningen av åtgärderna ska inkludera:

- Åtgärderna
- Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (t ex vilka avtal åtgärden ska knytas till/ekonomiska styrmedel). (t ex upphandling, miljökontrollprogram, vilken lagstiftning?)
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bakgrund och kommentar till kraven

EUs vattendirektiv innebär att alla medlemsländer ska använda samma regelverk för att förvalta sina vatten. Syftet med reglerna är att förbättra och skydda vatten. På så sätt kan vi både säkra tillgången på dricksvatten och bevara naturliga miljöer. I Sverige är direktivet till största del infört i miljöbalken, vattenförvaltningsförordningen och i länsstyrelsernas instruktioner.

Källor

[VISS - VattenInformationSystem för Sverige \(lansstyrelsen.se\)](https://www.vattenmyndigheterna.se/)

<https://www.vattenmyndigheterna.se/>

13. Energi

Fokusområdets syfte

Utsläpp av växthusgaser från områdets byggnader, anläggningar och infrastruktur ska minimeras genom hög energieffektivitet, användning av förnybara energikällor med begränsad miljö- och hälsopåverkan, lösningar för lagring/ökad flexibilitet i användningen av förnybar energi och genomgående i val i alla skeden.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

Mål 7 Hållbar energi för alla
Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion
Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering i Förvaltningskedet)

Indikator 11 Byggnadernas energianvändning
Indikator 12 Klimatpåverkan

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde Energi framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Energi

Indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Energi-system med låg klimatpåverkan	1. Befintliga utredningar och kunskaper avseende	1. Förutsättningsanalys energisystem. 2. Planerade åtgärder för att	1. Eventuell uppdatering av förutsättningsanalys energisystem.

	energi- system 2. Preliminära åtgärder för energisyte m med låg klimatpåverk an 3. Medskick till preliminär hållbarhetsb edömning	energisystem med låg klimatpåverkan. 3. Medskick till hållbarhets- bedömning	2. Eventuell uppdatering av åtgärder för energisystem med låg klimatpåverkan. 3. Åtgärder för energieffektivitet och energi med låg klimatpåverkan utbyggnadsskedet 4. Eventuellt medskick till uppdaterade hållbarhetsbedömning
--	--	---	---

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att påbörja arbetet med förutsättningsanalys avseende energisystem med låg klimatpåverkan genom att sammanställa underlag som redan finns tillgängligt avseende energisystem, potential och behov och utifrån det underlaget föreslå preliminära åtgärder. Samt bidra med underlag till preliminär hållbarhetsbedömning.

Bedömningskriterier

1. Att projektet översiktligt summerat befintliga underlag och kunskaper avseende energisystem samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende energisystem redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra till ett energisystem med låg klimatpåverkan.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om energisystem med låg klimatpåverkan med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och summera aktuella uppgifter avseende nuvarande energisystem, befintliga byggnader och anläggningar, utmaningar och potential kopplat till energi, identifiering av aktörer i området kopplat till energi samt möjligheter till samordning avseende energiflöden som projektet redan nu har tillgång till inkl underlag från eventuellt tidigare genomförda utredningar.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med förutsättningsanalys och prognos avseende energisystem med låg klimatpåverkan i precertifiering 2, vilka uppgifter och utredningar som kvarstår att ta fram samt vilken samverkan som planeras framöver.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende energisystem, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till energisystem med låg klimatpåverkan. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering

Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende energisystem i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalys och prognos avseende energisystem.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende energisystem med låg klimatpåverkan.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Att projektet planerar och utvecklar området så att dess klimatpåverkan från energianvändning och energiproduktion minimeras, samt att energibehovet och effektbehovet minimeras och att möjligheter till laststyrning/ökad flexibilitet tas tillvara.

Bedömningskriterier

1. Att projektet gjort en förutsättningsanalys och prognos avseende energi i enlighet med instruktionen.
2. Att projektet, med utgångspunkt i förutsättningsanalysen och projektmålen, har redovisat vilka åtgärder projektet kommer att vidta för att säkerställa ett energisystem med låg klimatpåverkan.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

En analys och prognos avseende energi ska tas fram för att få kunskap om nuvarande förhållanden på platsen avseende energi (inkl nuvarande behov samt framtida/förväntade behov) samt effekterna av den planerade utvecklingen av området. Analysen ska innehålla en redogörelse för nuläget och en prognos avseende:

- Nuvarande energisystem i anslutning till området och/eller inom området, samt vilka energikällor som används.
- Befintliga byggnader eller anläggningar som ska bevaras och deras status avseende energi, tex beskrivning av energianvändning, energideklaration/energiklass, värmesystem, eventuella kylsystem.
- Vilka utmaningar avseende energi finns i området som behöver lösas? Finns begränsningar i något system? Hur påverkar projektet nuvarande system?
- Vilken potential finns i området avseende energieffektivitet och passiva system som möjliggör användning av lågvärdig energi och lågt effektbehov.
- Vilka möjligheter finns avseende minskad klimatpåverkasamverkan genom samordning avseende energiflöden mellan byggnader, anläggningar, infrastruktur och transporter samt omkringliggande system T ex genom om att ta tillvara eller lämna restvärme och annan återvunnen energi med närliggande anläggningar, eller att lagrings- och flexibilitetsmöjligheter nyttjas för att jämna ut dygns-, säsongs- och årstidsvariationer.

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet ska planera och utveckla området så att dess klimatpåverkan från energianvändning och energiproduktion minimeras, samt att energibehovet och effektbehovet minimeras och att möjligheter till laststyrning/ökad flexibilitet tas tillvara.

Projektet ska utgå från ett systemperspektiv där energiproduktion, distribution, lagring och flexibilitet, byggnader och andra anläggningar fungerar optimalt i sitt sammanhang i syfte att använda så lite energi och så låg effekt som möjligt med hänsyn till dygns- och årsvariation. Detta innebär att:

- Byggnader, anläggningar och infrastruktur ska vara energieffektiva. Fokus ska vara att skapa långsiktigt hållbara och passiva system som möjliggör användning av lågvärdig energi och lågt effektbehov.
- Byggnader, anläggningar, infrastruktur och transporter ska samverka med omkringliggande system om det medför en totalt minskad klimatpåverkan. Det handlar till exempel om att ta tillvara eller lämna restvärme och annan återvunnen energi med närliggande anläggningar, eller att lagrings- och flexibilitetsmöjligheter nyttjas för att jämna ut dygns-, säsongs- och årstidsvariationer.

- Projektet ska visa på hur återvunna och förnybara energikällor används optimalt i symbios med byggnader, anläggningar, infrastruktur, energilager, omgivande energisystem med mera, samt hur andra energi-, material-, avfalls- och avloppsflöden kopplas samman för att skapa resurseffektiva cirkulära flöden.
- Informera brukarna om hur de kan påverka effektbehov och energianvändning.
- Projektet kvalitetssäkrar att alla nya aktörer i projektet får relevant och tillräcklig information så att uppsatta mål nås och planerade åtgärder genomförs.
- Projektet kvalitetssäkrar att förvaltningspersonal utbildas och får relevant och tillräcklig information så att projekterad prestanda, utrustningar och installationer säkerställs vid idrifttagande och under löpande drift.
- Projektet tar fram och säkerställer att hyresgäster (första vågen av hyresgäster och senare inflyttade) och andra brukare får relevant och tillräcklig information så att projekterad prestanda kan uppnås och bibehållas.

Att det för respektive åtgärd är angivet vilka styrmedel och uppföljningsmetoder projektet kommer att vidta för att säkerställa att åtgärden blir genomförd. Samt att det tydligt framgår vem som bär ansvar för åtgärden i olika skeden samt hur uppföljningen ska ske.

Åtgärderna ska utgå från nuläget samt framtida behov, och ta sikte mot projektmålen.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Förutsättningsanalys och prognos avseende energi i enlighet med bedömningskriterium och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisningen av åtgärderna och hur de ska verkställas och följas upp i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisningen ska omfatta:

- Åtgärderna
- Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (t ex vilka avtal åtgärden ska knytas till).
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.
- Redogöra för hur förbättringsförslag som uppkommer under tiden ska tillvaratas

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning till plan, planbestämmelser och planbeskrivning, avtal mm.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Att projektet aktualitetsprövat och vid behov uppdaterat beskrivning av förutsättningar, prognos och åtgärder för ett energisystem med låg klimatpåverkan samt att projektet planerar och utvecklar området så att dess energibehov, effektbehov och klimatpåverkan från energianvändning minimeras under utbyggnadsskedet.

Bedömningskriterier

1. Att en redogörelse gjorts huruvida förutsättningsanalys och prognos för energisystem med låg klimatpåverkan fortfarande är aktuell, eller om förutsättningarna eller bedömningen av de framtida behoven har förändrats. Vid förändringar ska analys och prognos uppdateras.
2. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt att de har justerats vid behov.
3. Att projektet planerar och utvecklar området så att dess energibehov, effektbehov och klimatpåverkan från energianvändning minimeras under utbyggnadsskedet.
4. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Gå igenom eventuella synpunkter och nya uppgifter inkomna efter precertifieringen 2. Redogör för huruvida nya förutsättningar identifierats eller förändringar gjorts i projektet som gör att förutsättningsanalys och prognos för energisystem med låg klimatpåverkan behöver uppdateras. Samt förändringarnas effekt på energisystemet i området.

Summera förändringarna och uppdatera analys och prognos.

Instruktion bedömningskriterium 2

Gå igenom eventuella synpunkter eventuella nya uppgifter inkomna efter precertifieringen 2. Om förutsättningarna, prognos eller behoven ändrats, ta ställning till om det finns behov av justeringar eller tillägg bland åtgärderna. Justera åtgärderna efter behov. Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet har planerat och vidtagit steg för att genomföra åtgärder som säkerställer ett energisystem med låg klimatpåverkan, energieffektivitet och lågt effektbehov under utbyggnadsfasen. Åtgärder ska preciseras för;

- Att projektet har samma systemsyn under byggfasen som i drift/förvaltningsfasen, det vill säga att byggfasen genomförs med låg energianvändning, lågt effektbehov och med användning av återvunna och förnybara energikällor.
- Att projektet även i utbyggnadsfasen visar på hur återvunna och förnybara energikällor används optimalt i symbios med tex byggnader, anläggningar, infrastruktur, energilagrar, omgivande energisystem med mera, samt hur andra energi-, material-, avfalls- och avloppslöden kopplas samman för att skapa resurseffektiva cirkulära flöden.

Att det för respektive åtgärd är angivet vilka styrmedel och uppföljningsmetod som projektet kommer vidta för att säkerställa att åtgärden blir genomförd. Samt att det tydligt framgår vem som bär ansvar för åtgärden i olika skeden samt hur uppföljningen ska ske.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Beskrivning av eventuella förändrade förutsättningar och dess påverkan på förutsättningsanalys och prognos avseende energisystem med låg klimatpåverkan.

Den uppdaterade beskrivningen av förutsättningar för energisystemet.

Redovisning bedömningskriterium 2

Kort beskrivning och motivering till eventuella förändringar eller tillägg avseende åtgärderna.

Eventuellt uppdaterad version av de planerade åtgärderna för att säkerställa ett energisystem med låg klimatpåverkan.

Ev. uppdatering av plankarta, planbestämmelser, planbeskrivning vid behov.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redogörelse av åtgärder i enlighet med bedömningskriterium och instruktion. Redovisningen av åtgärderna ska inkludera:

- Åtgärderna
- Eventuellt/Förslag: Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (t ex vilka avtal åtgärden ska knytas till/ekonomiska styrmedel). (t ex upphandling, miljökontrollprogram, vilken lagstiftning?) samt beskrivning av vald metod för uppföljning
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

- Vilka åtgärder som ska vidtas om uppföljningen visar att de planerade åtgärderna inte uppfyller målen.

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning))

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bakgrund och kommentar till kraven

All energiproduktion är förknippad med någon form av miljö- och klimatpåverkan. En stor andel av utsläppen av växthusgaser kommer från sättet hur fossil energi utvinns, omvandlas och används, samtidigt som förnybara energilösningar blir billigare, mer tillförlitliga och effektivare. Genom att ändra hur energin produceras och används kan tillgången till el och energitjänster säkerställas för alla, med minimal eller ingen planetär skadlig verkan. (Se: <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-7-hallbar-energi-alla/>)

Direkta (Scope 1), indirekta (Scope 2) växthusgasutsläpp och hälsoskadliga utsläpp orsakade av områdets energianvändning minskar genom ökad energieffektivitet och byte av fossila energikällor till förnybara. 2010 stod byggnader för 32% av världens energianvändning och 19% av dess energirelaterade växthusgas-utsläpp. Effektiv användning av energi i stadsdelen är en central resurshushållningsfråga som kopplar till flera av Citylabs övergripande hållbarhetsmål. Sektorn bostäder och service står alltså för en stor andel av energianvändningen i landet och merparten av denna del utgörs av energianvändning i bostäder och olika typer av lokaler (Energimyndigheten, 2017).

För att klara miljö kvalitetsmålen på längre sikt behövs en minskad energianvändning och en energitillförsel med låg påverkan på miljön.

Då byggnader har en lång livslängd är det väsentligt att nya byggnader utformas för ett lågt energibehov. Det är också angeläget att snabba på energieffektivisering av befintlig bebyggelse om klimatmålen skall kunna nås. Stadsbyggnadsaktörerna har dessutom förhållandevis stor rådighet över att åstadkomma energieffektiv bebyggelse. Eftersom detta är en stadsdelscertifiering bedömdes det som viktigt att indikatorn också/främst skulle kunna stimulera till ett klokt och effektivt nyttjande av energiresurser också på stadsdelsnivå.

14. Luft

Fokusområdets syfte

En god luftkvalitet ska säkerställas och luftkvalitetsfrågor ska inkluderas i ett tidigt skede för att undvika framtida problem.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

Mål 3 God hälsa och välbefinnande

Mål 11 Hållbara städer och samhällen

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering i Förvaltningsskedet)

Indikator 7 Luftkvalitet

Indikator 8 Inomhusmiljö (indirekt)

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde Luft framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Luft

indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Luftkvalitet	1. Befintliga utredningar och kunskaper avseende luftkvalitet.	1. Analys av luftkvaliteten 2. Planerade åtgärder för god luftkvalitet i driftskedet.	1. Eventuell uppdatering av luftkvalitetsanalysen 2. Eventuell uppdatering av

	<p>2. Preliminära åtgärder för god luftkvalitet.</p> <p>3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning</p>	<p>3. Medskick till hållbarhetsbedömning</p>	<p>åtgärder för god luftkvalitet.</p> <p>3. Åtgärder för god luftkvalitet under utbyggnadsskedet.</p> <p>4. Eventuellt medskick till uppdaterade hållbarhetsbedömning.</p>
--	--	--	--

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att påbörja arbetet med luftkvalitetsanalys och anpassning till luftkvalitet och föroreningsituationen i området genom att sammanställa underlag som redan finns tillgängligt avseende luftkvalitet och utifrån det underlaget föreslå preliminära åtgärder. Samt bidra med underlag till preliminär hållbarhetsbedömning.

Bedömningskriterier

1. Att projektet översiktligt summerat befintliga utredningar och kunskaper avseende luftkvalitet och föroreningskällor samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende luftkvalitet och föroreningskällor redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra till god luftkvalitet i området.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om analys av luftkvalitet med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och summera aktuella uppgifter avseende utsläppskällor och information om luftkvaliteten som projektet redan nu har tillgång till – till exempel beskrivning av närliggande vägar, andra utsläppskällor samt tillgänglig information från luftvårdsförbundet och tidigare genomförda utredningar.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med analys av luftkvaliteten inför redovisningen i precertifiering 2, inklusive vilka uppgifter och utredningar som kvarstår att ta fram i det fortsatta arbetet.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende luftkvaliteten och föroreningskällor, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till god

luftkvalitet i området. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2.

Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av befintliga underlag och kunskaper avseende luftkvaliteten i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende luftkvalitet.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende luftkvaliteten.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Att projektet genom anpassning av bebyggelsestruktur och andra åtgärder skapar goda förutsättningar för att uppfylla miljökvalitetsmålen för luft.

Bedömningskriterier

1. En analys av luftkvaliteten på platsen idag och stadsutvecklingsprojektets eventuella påverkan på luftkvaliteten ska redovisas. Luftkvaliteten ska relateras till miljökvalitetsmål och miljökvalitetsnormer för relevanta föroreningar.
2. Att projektet, med utgångspunkt i luftkvalitetsanalys identifierat vilka åtgärder projektet kommer vidta för att säkerställa en god luftkvalitet och uppfyllelse av miljökvalitetsmålen för luft i området samt att projektet inte påverkar kringliggande områdets luftkvalitet negativt.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

En analys av luftkvaliteten på platsen idag och stadsutvecklingsprojektets eventuella påverkan på luftkvaliteten ska redovisas. Luftkvaliteten ska relateras till miljökvalitetsmål och miljökvalitetsnormer för relevanta föroreningar.

Analys av förväntad inverkan ska göras inom projektområdet och för projektets eventuellt utvidgade påverkansområde / för eventuell befintlig bebyggelse.

Platser, byggnader och gårdar där miljökvalitetsmålen respektive miljökvalitetsnormer för luft riskerar att överskridas ska redovisas tydligt.

Följande aspekter ska beskrivas:

- Beräkningsunderlag (trafikflöden för nuläge och scenarioår, bebyggelse, val av emissionsfaktorer och antagen dubbdäcksandel, haltbidrag från källor utanför projektområdet samt eventuella övriga för projektet relevanta beräkningsförutsättningar).
- Val redovisade luftföroreningar och motiv till dessa.
- Metod för beräkningarna.
- Analys av luftkvalitet för nuläge och utvecklingsförslag, redovisat i förklarande kartor och text.
- Beskrivning av hur placering och utformning av byggnader och gjorts med hänsyn till luftkvalitet i området.
- Beskrivning av ev. förändrad luftkvalitet i projektets influensområde.
- Luftkvalitet i området ska relateras till miljökvalitetsmål och miljökvalitetsnormer för projektet relevanta luftföroreningar.
- Tydlig redovisning av eventuella platser, byggnader och gårdar där miljökvalitetsmålen för luft riskerar att överskridas samt förslag till förbättrande åtgärder.

Instruktion bedömningskriterium 2

Att projektet, med utgångspunkt i luftkvalitetsanalys identifierat vilka åtgärder projektet kommer vidta för att säkerställa en god luftkvalitet och uppfyllelse av miljökvalitetsmålen för luft i området samt att projektet inte påverkar kringliggande områdens luftkvalitet negativt.

Att det för respektive åtgärd beskrivs förväntad effekt.

Att det är angivet vilka styrmedel projektet kommer vidta för att säkerställa att åtgärden blir genomförd. Samt att det tydligt framgår vem som bär ansvar för åtgärden i olika skeden samt hur uppföljningen ska ske.

Redovisningen ska omfatta:

- Ställningstagande om åtgärder behöver vidtas eller ej.
- Om åtgärder krävs görs en beskrivning av åtgärderna och förväntad effekt.
- Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd.
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Åtgärder kan exempelvis vara:

- Åtgärder för minskade utsläpp, ex. genom minskade trafikmängder.
- Bebyggelsestrukturer och undvikande av instängda områden (skapa möjlighet för utluftning).
- Medveten placering av funktioner i förhållande till luftkvaliteten i området (ex. att bostäder, skolor, förskolor, idrottsplatser och vårdboenden placeras i områden med god luftkvalitet).

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning till plan, planbestämmelser och planbeskrivning, avtal mm.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Analys av luftkvaliteten, i enlighet med instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av åtgärderna och hur de ska verkställas i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Att aktualitetspröva och vid behov uppdatera luftkvalitetsanalys och åtgärder för att skapa en god luftkvalitet i området samt att säkerställa en god luftkvalitet i utbyggnadsskedet och minimera störningar på omgivningen.

Bedömningskriterier

1. Uppdaterad beskrivning av områdets utformning med hänsyn till luftkvalitet, om förändringar skett från precertifiering steg 2.
2. Uppdaterad beskrivning av åtgärder för att nå miljökvalitetsmålen för luft och hur genomförandet av dessa säkerställs, om förändringar skett från precertifiering steg 2.
3. Plan och åtgärder för att förhindra damm och luftföroreningar på byggarbetsplatsen samt minimera störningar för omgivningen kopplat till luftkvalitet.
4. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida förutsättningarna för luftkvalitet förändrats från precertifiering steg 2. Summera i sådant fall förändringarna, och en motivering till detta i en bilaga samt uppdatera analysen av luftkvaliteten.

Instruktion bedömningskriterium 2

Genomgång av synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter precertifieringen 2. Om förutsättningarna ändrats, ta ställning till om det finns behov av justeringar eller tillägg bland åtgärderna.
Justera åtgärderna efter behov. Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Ta fram en plan finns för att förhindra damm och luftföroreningar på byggarbetsplatsen för att minimera störningar för omgivningen kopplat till luftkvalitet.
Hänvisning kan göras till miljökrav i entreprenadens genomförande eller miljöplan för byggskedet eller rutiner hos byggaktören (då miljöplan för byggnation inte alltid finns framme vid en detaljplans antagande).

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan precertifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Uppdaterad luftkvalitetsanalys för området om förutsättningarna har förändrats.

Redovisning bedömningskriterium 2

Uppdaterad beskrivning av åtgärder för att nå miljökvalitetsmålen för luft och hur genomförandet av dessa säkerställs, om förändringar skett från precertifiering steg 2.
Uppdaterad beskrivning av områdets utformning med hänsyn till luftkvalitet, om förändringar skett från precertifiering steg 2.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisa plan för:

- Åtgärder under byggskedet.
- Hur åtgärderna säkerställs.
- Vem som ansvarar för respektive åtgärd.
- När respektive åtgärd ska genomföras.

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bakgrund och kommentar till kraven

Dålig luftkvalitet i närheten av bebyggelse kan vara ett problem både i städer och i landsbygdsmiljö. I städerna handlar det ofta om partiklar och gaser som uppkommer från trafik och olika förbränningsprocesser. I sammanhållen bebyggelse på landsbygden, i städer eller i tätorter kan utsläpp från småskalig vedeldning medföra negativa hälsoeffekter. I urbana miljöer krävs ibland modellering av luftkvalitet med hjälp av olika dataprogram för att bedöma hur den planerade bebyggelsen påverkar och påverkas av luftkvalitet. (Boverket kunskapsbanken: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/halsa-sakerhet-och-risker/risker-riktvarden-och-underlag/luftkvalitet/>)

Studier visar på ett starkare samband mellan luftföroreningar och allvarliga sjukdomar, att andelen av befolkningen som exponeras för skadliga halter ökar i Sverige, samt att exponering i tidig ålder kan ge negativa hälsoeffekter som varar livet ut. Till exempel kan föroreningar i luften bidra till hjärt- och lungsjukdomar samt förkortad livslängd. De luftföroreningar som är skadligast för hälsan är inandningsbara partiklar, kvävedioxid, marknära ozon och vissa kolväten. Naturvårdsverket, Rapport 6880, Miljömålen – Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2019 – Med fokus på statliga insatser, 2019).

De tidiga skedena är viktiga för att skapa förutsättningar för en god luftkvalitet genom hållbara transporter, goda möjligheter till utluftning och undvikande av instängda områden.

15. Ljus

Fokusområdets syfte

För att värna om hälsoaspekter och urbana kvaliteter ska goda ljusförhållanden säkerställas genom väl planerad belysning samt god tillgång till dagsljus och direkt solljus i området. För såväl byggnader, gårdar som platser.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

Mål 3 God hälsa och välbefinnande
Mål 7 Hållbar energi för alla
Mål 11 Hållbara städer och samhällen

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering i Förvaltningsskedet)

Indikator 3 Platser
Indikator 8 Inomhusmiljö

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde Ljus framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Ljus

Indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Dagsljus	1. Inledande bedömning förutsättningar dagsljus.	1. Dagsljusanalys (diffust dagsljus).	1. Eventuell uppdatering av dagsljusanalys.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Preliminära åtgärder för god tillgång till dagsljus. 3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Planerade åtgärder för att goda dagsljusförutsättningar i området. 3. Medskick till hållbarhetsbedömning 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Eventuell uppdatering av åtgärder för goda dagsljusförutsättningar i området. 3. Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning
Direkt solljus	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inledande bedömning av förutsättningar för direkt solljus. 2. Preliminära åtgärder för tillgång och anpassning till direkt solljus. 3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analys av direkt solljus. 2. Åtgärder för tillgång och anpassning till direkt solljus. 3. Medskick till hållbarhetsbedömning. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eventuell uppdatering av analys av direkt solljus. 2. Eventuell uppdatering av åtgärder för tillgång och anpassning till direkt solljus. 3. Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning.
Belysning	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inledande bedömning av behov kopplat till belysning i området. 2. Preliminära åtgärder för belysning. 3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Belysningsplan. 2. Åtgärder för belysning. 3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eventuell uppdatering av belysningsplan. 2. Eventuell uppdatering av åtgärder för belysning. 3. Belysningsplan för utbyggnadsskedet. 4. Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning.

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att påbörja arbetet med fokusområde ljus genom att sammanställa underlag som redan finns tillgängligt avseende dagsljus, direkt solljus och belysning och utifrån det underlaget föreslå preliminära åtgärder. Samt bidra med underlag till preliminär hållbarhetsbedömning.

Bedömningskriterier Dagsljus

1. Att projektet översiktligt summerat befintliga underlag och kunskaper avseende dagsljus samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende dagsljus redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra skapa förutsättningar för goda dagsljusförhållanden i projektet.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Direkt solljus

1. Att projektet översiktligt summerat befintliga underlag och kunskaper avseende direkt solljus samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende direkt solljus redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra till god anpassning till solljusförhållanden i området.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Belysning

1. Att projektet översiktligt summerat befintliga underlag och kunskaper avseende belysning samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende belysning redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra till belysning som kan stärka orienterbarhet, trivsel, trygghet, säkerhet, resurseffektivitet och minska risk för ljusföroreningar.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Dagsljus

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om dagsljus med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och summera uppgifter kring projektet som påverkar möjlighet till goda dagsljusförhållanden som projektet redan nu har tillgång till – till exempel befintlig bebyggelse på platsen/intill projektområdet idag som riskerar påverkas av projektet, eventuellt redan framtagna strukturförslag, innehåll, exploateringsplan och tidigare genomförda utredningar.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med dagsljusanalys för området inför redovisningen i precertifiering 2, inklusive vilka utredningar och uppgifter som kvarstår att ta fram i det fortsatta arbetet.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende dagsljusförhållanden, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till att skapa förutsättningar för god dagsljustillgång. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2.

Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Direkt solljus

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om direkt solljus med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och beskriv projektets förutsättningar för god hantering av direkt solljus att summera uppgifter kring projektet som påverkar möjlighet till god hantering av direkt solljus som projektet redan nu har tillgång till – till exempel befintlig bebyggelse på platsen/intill projektområdet idag som riskerar påverkas av projektet, eventuellt redan framtagna strukturförslag, innehåll, exploateringsstal och tidigare genomförda utredningar.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med direkt solljus för området inför redovisningen i precertifiering 2, inklusive vilka utredningar och uppgifter som kvarstår att ta fram i det fortsatta arbetet.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende direkt solljus, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till att skapa förutsättningar för god hantering av direkt solljus. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2.

Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Belysning

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om belysning med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och ta fram ett utkast på belysningsplan genom att summera aktuella uppgifter avseende befintlig bebyggelse och strukturer, viktiga kopplingar till närliggande områden samt mål kring exempelvis trygghet, energieffektivitet, orienterbarhet som projektet redan nu har tillgång till samt eventuellt tidigare genomförda utredningar.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med belysningsplan för området inför redovisningen i precertifiering 2, inklusive vilka utredningar och uppgifter som kvarstår att ta fram i det fortsatta arbetet.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende behov av belysning, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till en god belysningsmiljö i området. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2. Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.
En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Dagsljus

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende dagsljus i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen. Samt kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende dagsljus.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende dagsljus.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Direkt solljus

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende direkt solljus i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen. Samt kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende direkt solljus.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende direkt solljus.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Belysning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende belysning i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen. Samt kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende belysning.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende belysning.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

För att värna om hälsoaspekter och urbana kvaliteter ska goda ljusförhållanden säkerställas genom väl planerad belysning samt god tillgång till dagsljus och direkt solljus i området. För såväl byggnader, gårdar som platser.

Bedömningskriterier Dagsljus

1. Att projektet tagit fram en dagsljusanalys som redovisar dagsljusstillgång i området.
2. Att projektet redovisat vidtagna och planerade åtgärder för god dagsljusstillgång i området.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Direkt solljus

1. Att projektet tagit fram en analys avseende direkt solljus för området.
2. Att projektet redovisat vidtagna och planerade åtgärder för god hantering av direkt dagsljus i området.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Belysning

1. Att projektet tagit fram en belysningsplan för området.
2. Att projektet redovisat vidtagna och planerade åtgärder för god belysning i området.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Dagsljus

Instruktion bedömningskriterium 1

En dagsljusanalys för området tas fram som redovisar dagsljusstillgång för planerade byggnader. Analysen ska identifiera och redovisa särskilt kritiska byggnader och fasader samt ge förslag på anpassningsåtgärder för struktur och volym. Den ska även beskriva för vilka byggnader och fasader åtgärder kan behövas vidtas i senare skeden (exempelvis avseende funktioner, planlösningar, balkongsättning och materialval).

Om projektet riskerar påverka befintlig bebyggelse ska dagsljusanalysen även inkludera:

- Analys av dagsljusförhållanden för befintlig bebyggelse innan och efter projektets genomförande.
- En tydlig redovisning av skillnaderna mellan nuläge och framtida läge samt eventuella anpassningsåtgärder i struktur och volymer för att minimera eventuell negativ inverkan på befintlig bebyggelse.

Analysen ska beskriva hur placering och utformning av byggnader påverkar dagsförhållanden i relation till tilltänkt användning (exempelvis bostad, skola, förskola, mm).

Resultatredovisningen ska vara tydlig avseende vald skala, färgsättning och lämpliga intervall i legender (VSC %). Dagsljusförhållanden relateras till befintlig lagstiftning och standarder, beräkningar utgår i möjligaste mån från lagstiftning och standarder *

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet ska identifiera åtgärder för att skapa förutsättningar för goda dagsljusförhållanden i området. Åtgärderna ska, vid behov, omfatta:

- Anpassningsåtgärder av struktur och volymer.
- Åtgärder kan behöva vidtas i senare skeden för byggnader, fasader samt redovisning av möjliga förbättrande åtgärder (ex. avseende funktioner, planlösningar, balkongsättning och materialval).
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.
- Eventuella styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (tex vilka avtal åtgärden ska knytas till).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Direkt solljus

Instruktion bedömningskriterium 1

En analys av direkt solljus tas fram som redovisar tillgång till direkt solljus för planerad bebyggelse, gårdar och platser.

Analysen ska beskriva hur placering och utformning av byggnader och platser påverkar solljusförhållanden i relation till områdets olika funktioner. Analysen ska beskriva hur placering och utformning av byggnader och platser påverkar dags- och solljusförhållanden i relation till tilltänkt användning (exempelvis bostad, skola, förskola, mm).

Analysen ska ge förslag till anpassningsåtgärder av struktur och volymer för att stödja områdets olika funktioner under olika årstider.

För gårdar och platser ska analysen ta hänsyn till nyckelperioder förslagsvis vårdagjämning-höstdagjämning (mars 21 –21 september), men som lägst utföras för vårdagjämning 21 mars. Beroende på gården och platsens funktion ska solljustillgång under särskilt viktiga användningstider redovisas, gärna inom flera tidsintervall:

1. Dagtid 09:00 till 21:00
2. Dagistid 08:00 till 16:00
3. Lunchtid 12:00 till 16:00
4. Kvällssol 16:00 till 20:00

Beskriv för vilka byggnader, fasader, gårdar och platser åtgärder kan behövas vidtas i senare skeden (ex. avseende funktioner, planlösningar, fönstersättning, balkongsättning och materialval) samt ansvar för åtgärdernas genomförande.

Om projektet riskerar påverka befintlig bebyggelse ska analysen även inkludera:

- Solljusförhållanden för befintlig bebyggelse innan och efter projektets genomförande.
- En tydlig redovisning av skillnaderna mellan nuläge och framtida läge samt eventuella anpassningsåtgärder i struktur och volymer.

Analysen ska ge förslag till anpassningsåtgärder av struktur och volymer för att stödja användning av gårdar och platser under olika tider på dygnet samt årstider med hänsyn till och solljus. Resultatredovisningen ska vara tydlig avseende vald skala, färgsättning och lämpliga intervall i legender (antal timmar direkt solljustillgång).

Tillgång till direkt solljus relateras till befintlig lagstiftning och standarder, beräkningar utgår i möjligaste från lagstiftning och standarder *

Instruktion bedömningskriterium 2

Projektet ska identifiera åtgärder för att skapa goda förutsättningar kopplat till direkt solljus i området. Åtgärderna ska, vid behov, omfatta:

- Vidtagna anpassningsåtgärder av struktur och volymer.
- Vilka åtgärder som kan behövas vidtas i senare skeden för byggnader, fasader, gårdar och platser samt redovisning av möjliga anpassningsåtgärder (ex. avseende funktioner, planlösningar, balkongsättning, integrering av skuggande grönska och solavskärmningar material- och artval för växtlighet (sol/skugga)).
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.
- Eventuella styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (tex vilka avtal åtgärden ska knytas till).
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i eventuella avtal.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Belysning

Instruktion bedömningskriterium 1

En belysningsplan tas fram som redovisar hur projektet planerar jobba med belysning för:

- Orienterbarhet
- Trivsel
- Trygghet
- Säkerhet
- Undvikande av ljusföroreningar
- Resurseffektivitet

Instruktion bedömningskriterium 2

Åtgärderna ska baseras på områdets behov och projektmål och innefatta vilka åtgärder som vidtagits och planerar att vidtas för att skapa belysning för orienterbarhet, trivsel, trygghet, säkerhet, resurseffektivitet och undvikande av ljusföroreningar.

- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.
- Eventuella styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (tex vilka avtal åtgärden ska knytas till).
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i eventuella avtal.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Dagsljus

Redovisning bedömningskriterium 1

Analys av dagsljus enligt bedömningskriterier och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av åtgärderna och hur de ska verkställas i enlighet med bedömningskriterier och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Direkt solljus

Redovisning bedömningskriterium 1

Analys av direkt solljus enligt bedömningskriterier och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av åtgärderna och hur de ska verkställas i enlighet med bedömningskriterier och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Belysning

Redovisning bedömningskriterium 1

Belysningsplan i enlighet med bedömningskriterier och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av åtgärderna och hur de ska verkställas i enlighet med bedömningskriterier och instruktion.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Att aktualitetspröva dagsljusanalys, analys av direkt solljus, belysningsplan och åtgärder för att skapa goda ljusförhållanden genom väl planerad belysning samt god tillgång till dagsljus och direkt solljus i området. För såväl byggnader, gårdar som platser. Samt att undvika ljusföroreningar under utbyggnadsskedet.

Bedömningskriterier Dagsljus

1. Att en redogörelse gjorts huruvida dagsljusanalysen fortfarande är aktuell, eller om förutsättningarna har förändrats och att dagsljusanalysen vid förändrade förutsättningar har uppdaterats och att ändringarna summerats.
2. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt att de har justerats vid behov.
3. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Direkt solljus

1. Att en redogörelse gjorts huruvida analysen av direkt solljus fortfarande är aktuell, eller om förutsättningarna har förändrats och att analysen vid förändrade förutsättningar har uppdaterats och att ändringarna summerats.
2. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt att de har justerats vid behov.
3. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bedömningskriterier Belysning

1. Att en redogörelse gjorts huruvida belysningsplanen fortfarande är aktuell, eller om förutsättningarna har förändrats och att planen vid förändrade förutsättningar uppdaterats och att ändringarna summerats.
2. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella, samt att de har justerats vid behov.
3. Att en belysningsplan för utbyggnadsskedet tagits fram.
4. Att projektet redovisat eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Dagsljus

Instruktion bedömningskriterium 1

Gå igenom eventuellt inkomna synpunkter, nya uppgifter och förändrade förutsättningar kopplat till dagsljus i området inkomna efter precertifieringen 2.

Bedöm om dagsljusanalysen fortsatt är aktuell eller behöver uppdateras.

Uppdatera dagsljusanalysen vid behov. Summera påverkande förändringar samt eventuella förändringar i dagsljusanalysens resultat.

Instruktion bedömningskriterium 2

Gå igenom eventuellt inkomna synpunkter, nya uppgifter och förändrade förutsättningar kopplat till dagsljus i området inkomna efter precertifieringen 2.

Om förutsättningarna eller behoven ändrats, ta ställning till om det finns behov av justeringar eller tillägg bland åtgärderna.

Justera åtgärderna efter behov.

Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan precertifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Direkt solljus

Instruktion bedömningskriterium 1

Gå igenom eventuellt inkomna synpunkter, nya uppgifter och förändrade förutsättningar kopplat till direkt solljus i området inkomna efter precertifieringen 2.

Bedöm om analysen för direkt solljus fortsatt är aktuell eller behöver uppdateras.

Uppdatera analysen vid behov. Summera påverkande förändringar samt eventuella förändringar i analysens resultat.

Instruktion bedömningskriterium 2

Gå igenom eventuellt inkomna synpunkter, nya uppgifter och förändrade förutsättningar kopplat till direkt solljus i området inkomna efter precertifieringen 2.

Om förutsättningarna eller behoven ändrats, ta ställning till om det finns behov av justeringar eller tillägg bland åtgärderna.

Justera åtgärderna efter behov.

Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan precertifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion Belysning

Instruktion bedömningskriterium 1

Gå igenom eventuellt inkomna synpunkter, nya uppgifter och förändrade förutsättningar kopplat till belysning i området inkomna efter precertifieringen 2.

Bedöm om belysningsplanen fortsatt är aktuell eller behöver uppdateras.

Uppdatera belysningsplanen vid behov. Summera påverkande förändringar samt eventuella förändringar i belysningsplanens resultat.

Instruktion bedömningskriterium 2

Gå igenom eventuellt inkomna synpunkter, nya uppgifter och förändrade förutsättningar kopplat till direkt belysning i området inkomna efter precertifieringen 2.

Om förutsättningarna eller behoven ändrats, ta ställning till om det finns behov av justeringar eller tillägg bland åtgärderna.

Justera åtgärderna efter behov.

Summera förändringarna i en kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Ta fram en enklare form av belysningsplan för utbyggnadsskedet som redovisar hur byggskedet hanterar och genomför belysningsåtgärder för:

- Trivsel
- Trygghet
- Säkerhet
- Undvikande av ljusföroreningar
- Eventuella störningsreducerande åtgärder samt ansvar för dessa (ex. genom hänvisning till miljökrav vid entreprenadens genomförande)
- Beskriv översiktligt vilka styrmedel som används för att verkställa belysningsaspekter under utbyggnadsskedet – exempelvis genom miljökrav vid entreprenadens genomförande. När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör) åtgärderna ska följas upp.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan precertifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Dagsljus

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av eventuella för förändrade förutsättningar och förändrade resultat avseende dagsljus.

Uppdaterad dagsljusanalys vid behov.

Redovisning bedömningskriterium 2

Kort beskrivning och motivering till eventuella förändringar eller tillägg avseende åtgärderna.

Eventuellt uppdaterad version av de planerade åtgärderna för att säkerställa goda dagsljusförhållanden i området.

Ev. uppdatering av plankarta, planbestämmelser, planbeskrivning.

Redovisning bedömningskriterium 3

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Direkt solljus

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av eventuella för förändrade förutsättningar och förändrade resultat avseende direkt solljus.

Uppdaterad analys av direkt solljus vid behov.

Redovisning bedömningskriterium 2

Kort beskrivning och motivering till eventuella förändringar eller tillägg avseende åtgärderna.

Eventuellt uppdaterad version av de planerade åtgärderna för att säkerställa goda dagsljusförhållanden i området.

Ev. uppdatering av plankarta, planbestämmelser, planbeskrivning.

Redovisning bedömningskriterium 3

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning Belysning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av eventuella för förändrade förutsättningar och förändrade resultat avseende belysning.

Uppdaterad belysningsplan vid behov.

Redovisning bedömningskriterium 2

Kort beskrivning och motivering till eventuella förändringar eller tillägg avseende åtgärderna.

Eventuellt uppdaterad version av de planerade åtgärderna för att säkerställa goda dagsljusförhållanden i området.

Redovisning bedömningskriterium 3

En redovisning av

- Belysningsplan för utbyggnadsskedet (obs. enkel)

- Vilka styrmedel som används för att verkställa belysningsaspekter under utbyggnadsskedet – exempelvis genom miljökrav vid entreprenadens genomförande.
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bakgrund och kommentar till kraven

Ljus har betydelse för regleringen av dygnsrytm, sömn- och vakenhetsrytm, humörreglering och aktivering (stressreglering). I Sverige upptar utomhusvistelse en liten del av dagen, och ljusstillgången inomhus får därför stor betydelse för den totala dagsljusexponeringen. Under senare år har bristen på bostäder tillsammans med en strävan att bygga mer "stadslika" miljöer inneburit en förtätning av befintliga bostadsmiljöer och en hög exploateringsgrad vid ny bebyggelse. Det innebär ofta högre hus placerade närmare varandra som medför lägre tillgång till dagsljus. I Norden står solen lågt och bebyggelsestruktur och volym påverkar möjligheten till goda dags- och solljusförhållanden. Det är därför viktigt att i tidigt skede integrera goda förutsättningar för dagsljus och direkt solljus.

Traditionellt används skuggdiagram i syfte att visa tillgång till dagsljus på fasader, men dagens verktyg tillåter djupare analyser genom exempelvis metoden Vertical Sky Component.

En väl utformad utomhusbelysning kan bidra till en ökad trygghet men även ett ökat nyttjande av platser under mörkare årstider.

* Nuvarande lagstiftning och standarder (kan komma att uppdateras):

Tillgång diffust dagsljus (BBR 6:322)

Tillgång till direkt sol på fasader (enligt BBRs kapitel 6: 323)

Tillgång till direkt sol på fasader (enligt SS-EN 17037:2018)

Källor

Folkhälsomyndigheten, Ljus och hälsa – en kunskapssammanställning med fokus på dagsljusets betydelse i inomhusmiljö, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/l/ljus-och-halsa/>, 2017.

Arbetsmiljöverket, Dagsljuskrav och utblick på arbetsplatsen: Effekter på hälsa och beteende (RAP 2019:2), kunskapssammanställning <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/kunskapssammanstallningar/dagsljuskrav-och-utblick-pa-arbetsplatsen/>, 2019.

White Arkitekter, Dagsljus i stadsplaneringen. https://whitearkitekter.com/se/wp-content/uploads/sites/3/2019/04/20190408_WRL_Dagsljus-i-Stadsplanering-1.pdf, 2019.

[Daylight prediction based on VSC - DF relation \(lu.se\)](#)

REMISSVERSION

16. Ljud

Fokusområdets syfte

En god ljudmiljö ska skapas genom att störande ljud motverkas och positiva ljudupplevelser tillskapas.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

Mål 3 God hälsa och välbefinnande

Mål 11 Hållbara städer och samhällen

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering av en byggd stadsdel i Förvaltningsskedet)

Indikatorn 6 Ljudmiljö

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde Ljud framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Ljud

Indikator	Pre cert del 1	Precertifiering del 2	Slutcertifiering
God ljudmiljö	<ol style="list-style-type: none">1. Befintliga underlag och kunskaper avseende buller2. Preliminära åtgärder för god ljudmiljö i området för	<ol style="list-style-type: none">1. Bullerutredning2. Åtgärder för en god ljudmiljö i området för befintlig bebyggelse, tillkommande bebyggelse och platser	<ol style="list-style-type: none">1. Eventuell uppdaterad bullerutredning om något ändats.2. Eventuell uppdatering av åtgärder.3. Beskrivning av hur buller under byggskedet hanteras.

	befintlig bebyggelse, tillkommande bebyggelse och platser 3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning	3. Medskick till hållbarhetsbedömning	4. Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning.
--	---	---------------------------------------	--

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att påbörja arbetet med bullerutredningen genom att sammanställa underlag som redan finns tillgängligt och utifrån det underlaget föreslå preliminära åtgärder. Samt bidra med underlag till preliminär hållbarhetsbedömning.

Bedömningskriterier

1. Att projektet översiktligt summerat eventuell tidigare genomförd bullerutredning alternativt kunskaper avseende ljusmiljön i området samt redogjort för hur projektet eventuellt avser arbeta vidare för att ta fram underlag till den bullerutredning som ska redovisas i pre certifiering del 2
2. Att projektet, med utgångspunkt i eventuell befintlig bullerutredning, redovisat eventuella preliminära åtgärder för att bidra till en god ljudmiljö i området för befintlig bebyggelse, tillkommande bebyggelse och platser
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet om bullerutredning med tillhörande instruktion i precertifiering 2, och summera aktuellt underlag som projektet har tillgång till redan nu – t ex redan genomförda utredningar.

Redogör också för vilka eventuella uppgifter som kvarstår att ta fram i det fortsatta arbetet. Behöver tidigare bullerutredningar kompletteras? Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med bullerutredningen som ska redovisas i sin helhet i pre certifiering 2.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i eventuell bullerutredning, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till en god ljudmiljö i området för befintlig bebyggelse,

tillkommande bebyggelse och platser. Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering del 2.

Förslagen på åtgärder fördjupas i nästa steg (pre certifiering del 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende buller/ljudmiljön i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med bullerutredningen.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder för god ljudmiljö i området för befintlig bebyggelse, tillkommande bebyggelse och platser, med utgångspunkt i befintligt underlaget.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Projektet ska undersöka förutsättningarna och framtida förväntade bullernivåer och därefter vidta åtgärder för att motverka störande ljud att bidra till positiva ljudupplevelser för en hållbar stadsmiljö. Samt bidra med underlag till hållbarhetsbedömningen.

Bedömningskriterier

1. En bullerutredning ska utföras för området med hänsyn till nuvarande och framtida förväntade bullernivåer (väg, spår, flyg, industri och verksamhetsbuller).

Utredningen ska visa på hur en god ljudmiljö i området kan uppnås genom struktur, placering och utformning av bebyggelse och platser.

2. Att projektet, med utgångspunkt i bullerutredningen och projektmålen, har redovisat vilka åtgärder som är vidtagna och säkerställda i DP-handlingarna för att uppnå en god ljudmiljö i området för befintlig bebyggelse, tillkommande bebyggelse och platser. Samt att projektet redovisar eventuella planerade åtgärder utanför detaljplan och hur dessa är säkerställda (ex. genom avtal och upphandling).
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion till bedömningskriterium 1

En bullerutredning ska utföras för området med hänsyn till nuvarande och framtida förväntade bullernivåer (väg, spår, flyg, industri och verksamhetsbuller) för valt scenarieår. Utredningen ska visa på hur en god ljudmiljö i området kan uppnås genom struktur, placering av funktioner samt övriga åtgärder. Följande aspekter ska beskrivas:

- Beräkningsunderlag (inkl. scenarioår och trafikunderlag) och bullerkartläggning för nuläge och utvecklingsförslag.
- Beskrivning av hur placering och utformning av byggnader och platser gjorts med hänsyn till bullernivåer i området.
- Beskrivning av ev. förändrad ljudmiljö för befintlig bebyggelse.
- Bullernivåer i området ska relateras till riktvärden och målnivåer för ljudkvalitet (ex. miljökvalitetsmål /nationella riktvärden /myndighetsrekommendationer).

Instruktion till bedömningskriterium 2

Åtgärderna ska utgå från bullerutredningen och dess bedömning av ljudmiljön för området med hänsyn till befintlig bebyggelse, tillkommande bebyggelse och platser. Åtgärderna kan bestå i medveten placering, utformning, bullerskyddsåtgärder och akustisk design.

Redovisningen ska omfatta:

- Redovisning av vidtagna åtgärder säkerställda i DP-handlingarna.
- Beskrivning av åtgärder för minimerad negativ effekt på befintlig bebyggelse.
- Beskrivning av hur ljud har hanterats som designelement, med stöd av akustisk design.
- Redovisning av planerade åtgärder för befintlig bebyggelse, tillkommande bebyggelse samt platser.
- Beskriv vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (t ex vilka avtal åtgärden ska knytas till).
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning till plan, planbestämmelser och planbeskrivning, avtal mm.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Bullerutredning och en summering i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen. Detaljplan med plankarta och planbestämmelser.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisningen av åtgärderna och hur de ska verkställas i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

En god ljudmiljö ska skapas genom att motverka störande ljud och genom att bidra till positiva ljudupplevelser för en hållbar stadsmiljö. Att aktualitetspröva och justera bullerutredningen och åtgärder vid behov. Att en god ljudmiljö uppfylls under utbyggnadsskedet. Bidra med eventuellt uppdaterat medskick till hållbarhetsbedömningen.

Bedömningskriterier

1. Att en redogörelse gjorts huruvida bullerutredning fortfarande är aktuell med hänsyn till planens struktur, placering av bebyggelse och platser samt beräkningsunderlag, eller om förutsättningarna har förändrats.
2. Att en bedömning gjorts huruvida åtgärderna fortfarande är aktuella samt att åtgärder har justerats efter förändrade förutsättningar enligt ev. uppdaterad bullerutredning.
3. Projektet ska utreda bullersituationen under byggskedet avseende ljudkällor och påverkan på närliggande bostäder och verksamheter. Byggbuller hanteras enligt Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser (NFS 2004:15) och de riktvärden som presenteras där. Buller under byggskedet kan med fördel hanteras i entreprenörens miljöplan. Om åtgärder behöver vidtas för att riktlinjerna ska uppfyllas ska projektet redovisa planerade åtgärder för god ljudmiljö i

utbyggnadsfasen samt ange vilka styrmedel projektet kommer vidta för att säkerställa att åtgärderna vidtas. Samt att det tydligt framgår vem som bär ansvar för åtgärderna samt hur uppföljningen ska ske.

4. Att projektet redovisat eventuellt uppdaterat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida ny information om platsens förutsättningar eller framtida behov framkommit som ger anledning att uppdatera bullerutredningen.

Summera i sådant fall förändringarna i en bilaga samt uppdatera bullerutredningen.

Instruktion bedömningskriterium 2

Genomgång av synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter pre certifieringen 2 (obs arbetsnamn). Har förutsättningarna eller behovsbedömningen ändrats? Finns behov av justeringar eller tillägg bland åtgärderna?

Justera åtgärderna efter behov.

Instruktion bedömningskriterium 3

Redovisningen av åtgärderna ska inkludera:

- En utredning avseende buller under byggskedet.
- Eventuella åtgärder för att Naturvårdsverkets riktlinjer för buller vid utbyggnadsskedet ska uppnås.
- Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd.
- Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd genomförs.
- När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
- När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet eventuellt redovisar uppdaterat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser – om förändringar skett sedan pre certifiering del 2.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Dokument som redovisar förändringar.

Redovisning bedömningskriterium 2

Summera förändringarna i en kort separat text.

Redovisning bedömningskriterium 3

- Bullerutredning för byggskedet, som redovisar bullersituation och eventuella åtgärder.

- Beskrivning av hur åtgärderna säkerställs och följs upp.
- Åtgärder och hantering av buller kan hanteras i miljöplan för entreprenadens genomförande, om sådan plan upprättas kan den utgöra underlag till SGBC vid ansökan om certifiering.

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bakgrund och kommentar till kraven

God ljudmiljö är en förutsättning för en hållbar och attraktiv stad samt en grundförutsättning för människors hälsa. En god ljudmiljö i så väl offentlig miljö, på arbetsplatser, skolor och i bostaden påverkar människors hälsa och välmående.

REMISSVERSION

17. Miljö -och hälsofarliga ämnen

Fokusområdets syfte

Val av produkter och material ska göras så att spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen till luft, vatten och mark undviks, samt för att skapa förutsättningar för goda arbetsvillkor och en god arbetsmiljö i produktions och byggskedet.

Koppling till Citylabs övergripande hållbarhetsmål

God hälsa och välbefinnande	Tillgängligt och inkluderande stadsliv
Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning	Resurshushållning
Delaktighet och inflytande	Ingen negativ klimatpåverkan
Trygg och säker livsmiljö	Ingen negativ miljöpåverkan
Goda försörjningsvillkor	Resiliens och flexibilitet

Illustration med koppling till de Globala målen

Mål 3 God hälsa och välbefinnande
Mål 11 Hållbara städer och samhällen

Koppling till "Citylab Manual 1.0 - En stadsdels hållbarhet" (prestandacertifiering i Förvaltningskedet)

Indikator 8 Inomhusmiljö

Koppling till andra certifieringar och EU-taxonomin

I en bilaga för Fokusområde miljö- och hälsofarliga ämnen framgår vilka kopplingar som finns mellan detta fokusområde och andra certifieringssystem samt gentemot EU-taxonomin.

Översikt bedömningskriterier för Fokusområde Miljö- och hälsofarliga ämnen

Indikator	Precertifiering 1	Precertifiering 2	Slutcertifiering
Miljö- och hälsofarliga ämnen	1. Befintliga utredningar och kunskaper avseende miljö- och	1. Förutsättningsanalys avseende miljö- och hälsofarliga ämnen i området.	1. Eventuell uppdatering av förekomst av miljö- och hälsofarliga ämnen.

	<p>hälsosfarliga ämnen</p> <p>2. Preliminära åtgärder för att minimera risken för spridning och exponering av miljö- och hälsosfarliga ämnen.</p> <p>3. Medskick till preliminär hållbarhetsbedömning</p>	<p>2. Planerade åtgärder för att minimera risken för spridning och exponering av miljö- och hälsosfarliga ämnen.</p> <p>3. Medskick till hållbarhetsbedömning</p>	<p>2. Eventuell uppdatering av planerade åtgärder för att minimera risken för spridning och exponering av miljö- och hälsosfarliga ämnen.</p> <p>3. Hantering av miljö- och hälsosfarliga ämnen i utbyggnadsskedet.</p> <p>4. Eventuellt medskick till uppdaterade hållbarhetsbedömning.</p>
--	---	---	--

Precertifiering 1

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 1

Att påbörja arbetet med kunskapsinhämtning om eventuella farliga och miljöstörande ämnen i byggnad, mark och vatten på området, i syfte att kunna planera för en hantering som minimerar risken för spridning och exponering av dessa. Genom att sammanställa underlag som redan finns tillgängligt avseende miljö- och hälsostörande ämnen och utifrån det underlaget föreslå preliminära åtgärder. Samt bidra med underlag till preliminär hållbarhetsbedömning.

Bedömningskriterier

1. Att projektet översiktligt summerat befintliga underlag och kunskaper avseende miljö- och hälsostörande ämnen i byggnader, mark och vatten samt redogjort för hur projektet avser arbeta vidare för att ta fram det underlag som ska redovisas i precertifiering 2.
2. Att projektet, med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende miljö- och hälsosfarliga ämnen redovisat eventuella preliminära åtgärder med för att bidra till hantering av dessa.
3. Att projektet redovisat medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Utgå från bedömningskriteriet med tillhörande instruktion i Precertifiering 2 och summera aktuella uppgifter avseende befintlig bebyggelse, byggnadsår och möjliga miljörisiker i byggnaderna, beskrivning av markens beskaffenhet och risk för miljöföroreningar i mark (ex.

MIFO-områden) och vatten samt underlag från eventuella tidigare miljöriskinventeringar som projektet redan nu har tillgång till.

Beskriv kort i text hur projektet avser arbeta vidare med förutsättningsanalys avseende miljö- och hälsofarliga ämnen inför redovisningen i precertifiering 2, inklusive vilka uppgifter som kvarstår att ta fram i det fortsatta arbetet exempelvis om ytterligare inventeringar, utredningar och saneringar planeras.

Instruktion bedömningskriterium 2

Med utgångspunkt i tillgängligt underlaget avseende miljö- och hälsofarliga ämnen, ska projektet se över om det redan nu kan ta fram förslag på eventuella åtgärder för att bidra till hantering av förekommande miljö- och hälsostörande ämnen på korrekt sätt för att minimera risken för spridning och exponering.

Se bedömningskriteriet och instruktionen för planerade åtgärder i pre certifiering 2. Förslagen på åtgärder fördjupas sedan i nästa steg (precertifiering 2).

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av tillgängliga uppgifter avseende miljö- och hälsofarliga ämnen, i enlighet med bedömningskriteriet och instruktionen.

Kort beskrivning av hur projektet planerar att arbeta vidare med förutsättningsanalysen avseende miljö- och hälsofarliga ämnen.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av eventuella preliminära åtgärder med utgångspunkt i underlaget avseende miljö- och hälsofarliga ämnen.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av preliminär hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Precertifiering 2

Syftet med bedömningskriterierna i precertifiering 2

Att få kunskap om eventuella miljö- och hälsostörande ämnen i byggnad, mark och vatten på området, i syfte att kunna planera för en hantering som minimerar risken för spridning och exponering av dessa.

Bedömningskriterier

1. Att projektet tagit fram en förutsättningsanalys och riskbedömning avseende av miljö- och hälsofarliga ämnen på området.
2. Att projektet genom åtgärder hanterat förekommande miljö- och hälsostörande ämnen på korrekt sätt för att minimera risken för spridning och exponering.
3. Att projektet redovisat medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.
4. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Projektet ska beskriva nuläget med avseende på risk för förekomst av miljö- och hälsostörande ämnen. Ska bedöma omfattning och genomföra en riskbedömning avseende deras farlighet och spridningsrisk, samt eventuellt saneringsbehov. Omgivningens känslighet ska beaktas. Nuläget ska beskrivas utifrån byggnader, mark och vatten.

Förutsättningsanalysen ska innehålla en redogörelse för nuläget avseende förekomst av miljö- och hälsostörande ämnen som inkluderar/där följande är preciserat:

- Identifiera eventuella byggnaders ålder samt eventuell tidpunkt för större renovering, om- och tillbyggnader, och beskriv vilka farliga ämnen som därmed bedöms kunna förekomma i byggnadsmaterialen. Uppgift om byggnadens ålder kan exempelvis erhållas genom kommunarkiv eller från historiska kartor.
- Identifiera och beskriv spridningsrisk från området avseende exempelvis byggnaders skick, markens beskaffenhet (exempelvis jordarters permeabilitet/genomtränglighet för vatten och markens lutning) samt djup till grundvatten och närhet till ytvatten som exempelvis åar eller sjöar.
- Beakta särskilt ämnen som omfattas av särskilda skyddsåtgärder vid hantering och sanering, såsom exempelvis asbest och PCB.
- Utred om det bedrivits verksamhet på området och identifiera vilka farliga ämnen som därmed kan förekomma i byggnad, mark och vatten. Kontrollera om fastigheten finns registrerad i EBH-portalen. Beakta särskilt verksamhetsrelaterade föroreningar, såsom exempelvis klorerade lösningsmedel och pesticider.
- Ange vem som tagit fram dokumentationen och dennes kunskap om material och miljö- och hälsostörande ämnen.

Instruktion bedömningskriterium 2

Att säkerställa att projektet utifrån förutsättningsanalysen hanterat förekommande miljö- och hälsostörande ämnen på korrekt sätt för att minimera risken för spridning och exponering. Att projektet har beskrivit vilka åtgärder för hantering av miljö- och hälsofarliga ämnen som ska genomföras för att minimera risken för spridning och exponering av dessa. Ämnen med hög riskfaktor avseende farlighet, exponeringsrisk och spridningsrisk ska prioriteras. Nedan ska beaktas:

Inventering av eventuellt förekommande byggnader

- Hur ämnen som kräver sanering av byggnadsmaterial innan rivning får påbörjas, exempelvis asbest och PCB, ska hanteras.

- Eventuell betong ska provtas för minst metaller inklusive sexvärt krom, om sådan verksamhet har bedrivits att andra föroreningar kan misstänkas ska provtagning och analys av dessa utföras.

Inventering av mark

- Miljöteknisk markundersökning ska anpassas utifrån markens beskaffenhet och bedömd risk för förekommande ämnen utifrån platsens historik. Särskild vikt ska läggas vid exempelvis risk för förekomst av PCB i de fall att det har påträffats PCB i byggnader, samt risk för förekomst av eventuellt verksamhetsrelaterade föroreningar såsom exempelvis PFAS, klorerade lösningsmedel och pesticider.

Inventering av grundvatten

- Om grund- eller ytvatten finns på området ska detta utredas och undersökningen anpassas utifrån bedömd risk för förekommande ämnen utifrån platsens historik.

Minimera risk för att det byggs in ämnen som nu eller i framtiden klassas som miljö- och hälsofarliga. Krav på material/produkter som kommer användas i projektet. Kraven kan redovisas i en kemikalieplan, rutin för produktval eller liknande samlat dokument.

- Kemikaliekraav ska ställas så att de produkter och material som byggs in är fria från ämnen med utfasningsegenskaper enligt Kemikalieinspektionens PRIO-kriterier. Användningen av ämnen som enligt Kemikalieinspektionens PRIO-kriterier benämns som "riskminskningsämnen" ska minimeras.
- Förteckning över använda produkter och material ska upprättas, gärna inklusive mängd och placering, detta för uppföljning av ställda krav samt som information till ansvariga i förvaltningsskedet. I förteckningen dokumenteras eventuella avsteg tillsammans med en motivering i en risk- och produktvalsanalys.
- Befintliga bedömningssystem för byggvaror (som till exempel Byggvarubedömningen, BASTA eller SundaHus) kan med fördel tillämpas som stöd för kravställning, dokumentation och uppföljning av byggprodukter.

Projektet ska utifrån identifierade risker beskriva vilka utredningar som ska genomföras, samt planera för hantering och transport av avfallet på ett sådant sätt att risk för spridning och exponering minimeras, samt att avfallet omhändertas på korrekt sätt på lämplig mottagningsstation. Det farliga avfall som avlägsnas ska registreras i Naturvårdsverkets avfallsregister.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet redovisar medskick till hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser. (En miljöbedömning är obligatorisk i alla planer enligt miljöbalken, detta är en utökad variant.)

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Förutsättningsanalys och riskbedömning avseende miljö- och hälsofarliga ämnen i området. Karta med riskområden markerade.

Redovisning bedömningskriterium 2

Redovisning av åtgärder för miljö- och hälsofarliga ämnen.

Redovisningen ska omfatta beskrivning av planerade åtgärder, ansvar, tidpunkt för genomförande av åtgärderna samt uppföljning av dessa.

Beskrivningen kan exempelvis utgöras av en provtagningsplan med en kort beskrivning av risker och områdets förutsättningar. Beskrivningen ska innefatta den analys som har utförts avseende historisk information och riskbedömning utifrån historiska och lokala förutsättningar på området, och även beskriva vilka ämnen som riskerar att förekomma och som kommer att ingå i ovan utredningar.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisning av hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Slutcertifiering

Syftet med bedömningskriterierna i slutcertifiering

Att aktualitetspröva och vid behov uppdatera förutsättningsanalys och riskbedömning samt åtgärderna för att minimera påverkan från miljö- och hälsofarliga ämnen. Att projektet också planerar åtgärder för hantering av miljö- och hälsofarliga ämnen i utbyggnadsskedet.

Bedömningskriterier

1. Att projektet vid behov uppdaterat förutsättningsanalys och riskbedömning samt summerat förändringarna.
2. Att projektet vid behov uppdaterat de planerade åtgärder för att minimera risken för spridning och exponering av miljö- och hälsofarliga ämnen.
3. Att projektet beskrivit åtgärder för hantering av miljö- och hälsofarliga ämnen i utbyggnadsskedet.
4. Att projektet vid behov formulerat eventuellt medskick till uppdaterade hållbarhetsbedömning.
5. Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Instruktion

Instruktion bedömningskriterium 1

Redogör för huruvida ny information om platsens förutsättningar eller förekomst av miljö- och hälsostörande ämnen framkommit som ger anledning att uppdatera förutsättningsanalys och riskbedömning.

Summera i sådant fall förändringarna i en bilaga samt uppdatera förutsättningsanalysen.

Instruktion bedömningskriterium 2

Genomgång av synpunkter och eventuella nya uppgifter inkomna efter pre certifieringen 2. Uppdatera åtgärder vid behov och summera förändringarna i kort separat text.

Instruktion bedömningskriterium 3

Att projektet har planerat åtgärder som säkerställer en säker hantering av miljö- och hälsofarliga ämnen under utbyggnadsfasen. Särskild fokus ska läggas på

6. Minimera risk för spridning av farliga ämnen till mark och vatten
7. Riskhantering och hantering av tillbud/olyckor, i enlighet med lagar och regler
8. Arbetsmiljö i områden med förorenade massor eller byggnadsmaterial
9. Arbetsmiljö vid arbeten med material som innehåller miljö- och hälsofarliga ämnen
10. Miljökravställningar på arbetsredskap och maskiner, samt förvaring av miljöfarliga ämnen

Instruktion bedömningskriterium 4

Att projektet redovisar eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys t ex värden, utmaningar, konsekvenser.

Instruktion bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Redovisning

Redovisning bedömningskriterium 1

Summering av eventuella förändringar eller tillägg i förutsättningsanalys och riskbedömning. Om förutsättningsanalys och riskbedömning uppdaterats redovisas även denna.

Redovisning bedömningskriterium 2

Kort beskrivning och motivering till eventuella förändringar eller tillägg avseende åtgärderna. Eventuellt uppdaterad version av de planerade åtgärderna för att säkerställa en god hantering av miljö- och hälsoskadliga ämnen. Ev uppdatering av plankarta, planbestämmelser, planbeskrivning.

Redovisning bedömningskriterium 3

Redovisningen av åtgärderna ska inkludera:

11. Åtgärderna
12. Vilka styrmedel som används för att verkställa respektive åtgärd (t ex vilka avtal åtgärden ska knytas till/ekonomiska styrmedel). (t ex upphandling, miljökontrollprogram, vilken lagstiftning?)
13. Vem (befattning/avdelning/aktör) som är ansvarig för att respektive åtgärd förs in i avtal.
14. När respektive åtgärd ska genomföras och av vem (befattning/avdelning/aktör).
15. När, hur och av vem (befattning/avdelning/aktör) genomförandet av åtgärden ska följas upp.

Underlaget kan redovisas i tabellformat samt innehålla hänvisning.

Redovisning bedömningskriterium 4

Eventuellt medskick till uppdaterad hållbarhetsbedömning och förutsättningsanalys.

Redovisning bedömningskriterium 5

Att projektet redovisat deltagande aktörer i arbetet med fokusområdet, samt stärkt kompetens med CV för deltagande expertkompetens relevanta för fokusområdet.

Bakgrund och kommentar till kraven

Farliga ämnen som kan förekomma i byggnader, mark och vatten, är ofta tillförda av människor i perioder av okunskap och/eller på grund av ämnernas goda tekniska egenskaper. Vissa ämnen riskerar att orsaka skada på människor och miljö genom att de med tiden lakar ut till sin omgivning, andra ämnen är hårt bundna i material men kan orsaka skada när materialet börjar bearbetas, till exempel vid rivning. Syftet med kravet är att minimera risken för att farliga ämnen sprids i naturen samt risk för människor att exponeras. Genom att ha god kännedom om de förekommande ämnen kan risker förebyggas och arbetsmiljöverkets föreskrifter efterlevas i arbeten på området. Kunskap om förekomst av oönskade ämnen ger förutsättningar för sanering och omhändertagande av dessa på ett korrekt sätt. Genom att börja arbetet med detta ämne genom en "skrivbordsstudie", vilket detta krav kan kallas, kan arbetet planeras kostnadseffektivt och tydligt mot utförare.

Källor

Förordning (2007:19) om PCB m.m

Naturvårdsverkets (riktlinjer för förorenad mark) [Riktvärden för förorenad mark \(naturvardsverket.se\)](#)

Arbetsmiljöverkets föreskrift om arbete med farliga ämnen, [Asbest \(AFS 2006:1\), föreskrifter - Arbetsmiljöverket \(av.se\)](#) mfl

EBH-portalen [Startsida - EBHportalen](#)

BEGREPPSLISTA

Kommer fyllas på inför slutversionen.

REMISSVERSION

REFERENSER OCH FÖRDJUPNING

Referenser planeras att flyttas hit. I dagsläget återfinns nya referenser under respektive avsnitt.

REMISSVERSION